

Бас редакторы: Даукенова Айдана Даукенқызы	<i>Абжанова Р.Б.</i> «Мектепке дейінгі жастағы балалардың дағдыларын қалыптастыру және дамыту».....2
Редакция алқасы: Джангабаева Анар Султанбайқызы	<i>Тагаева У. А.</i> Мектеп жасына дейінгі балалардың қимыл-қозғалыс ойындарын ұйымдастыру және ерекшеліктері.....3
Редакция мекен-жайы: Алматы қаласы Алмалы ауданы Абылай хан 105 Жазушылар одағы	<i>Байбекова Р. Р.</i> Мектепке дейінгі жаста қолдың ұсақ моторикасын дамытудың әдістері мен тәсілдері.....6
Редакция телефоны: e-mail: Uzdik_ustaz@mail.ru	<i>Пошатаева Г.А.</i> Физика пәні бойынша функционалдық сауаттылықты арттырудың тиімді жолдары.....7
Куәлік Журнал Қазақстан Республикасы ақпарат және коммуникация министрлігі бұқаралық ақпарат құралдары саласындағы мемлекеттік бақылау комитеті № KZ08VPY000313 13- Ж куәлігі берілді. Айына 1 рет қазақ және орыс тілінде шығады. Теруге 05.02.2023ж берілді Басуға 25.02.2023ж қол қойылды Таралымы 1000 дана	<i>Анарбекова К.А.</i> Modern development of independent Kazakhstan the role of english in its period10
Журнал UZDIK USTAZ баспаханасында басылды	<i>Мекембаева Г. И.</i> «Көркем еңбек пәнінде оқытудың жаңа әдіс –тәсілдерін пайдалану».....11
	<i>Усманова Ж.А.</i> Биология сабағында ақпараттық технологияларды тиімді пайдалану.....14
	<i>Рысбаева А. Т.</i> «Үй жануарлары және жабайы жануарлар».....16
	<i>Турганбаева С.Б.</i> Роль текста в развитии устной и письменной речи учащихся на уроках русского языка и литературы.....18
	<i>Чигимбаева А. С.</i> «Жаңартылған бағдарлама бойынша әдіс-тәсілдерді тарих сабағында қолдану».....21
	<i>Сихымбай Н.А.</i> Химияны оқытуда оқушылардың танымдық қабілеттерін дамыту.....24
	<i>Уларбаева Ф.Н.</i> Рефлексивное преподавание как основное условие формирования функциональной грамотности учащихся.....27
	<i>Калыкова Г.А.</i> Физика ғылымын дамытуда функционалдық сауаттылық негіздерін, ғылыми-әдістемелік тұрғыда дамыту.....30
	<i>Батанова А. Б.</i> «Қазақ тілі және әдебиеті сабақтарында жаңа технологияларды қолдана отырып, оқушылардың тілдерін дамыту».....32
	<i>Мусаева А.С.</i> Информатикадан оқушылардың білімін бақылаудың қазіргі кездегі әдістері.....34
	<i>Мейраш Н.М.</i> Цифрлық сауаттылықтың маңыздылығы.....37
	<i>Жаксыбаева З. Т.</i> Бастауыш сынып оқушыларын жобалық -зерттеу қызметіне баулу.....39
	<i>Бердикулова М.Т.</i> Бастауыш сыныптарда логикалық тапсырмалар арқылы оқушыларды шығармашылыққа баулу.....41
	<i>Садыкова П.Ж.</i> Информатика сабағында ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану.....43
	<i>Айтбаева Р. М.</i> Информатика сабақтарында функционалдық сауаттылықты дамыту мақсатында тиімді әдіс-тәсілдерді қолданудың маңызы.....45
	<i>Абаева Ә.М.</i> Ойын арқылы мектепке дейінгі балалардың танымдық әрекетін дамыту.....47
	<i>Сыздыкова А.А.</i> Үйсіндер туралы жазба деректер.....50
	<i>Жакипова Г.С.</i> Балаларды дамытуға арналған психологиялық ойындар және интербелсенді жаттығулар.....53

«МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ЖАСАҒЫ БАЛАЛАРДЫҢ DAҒДЫЛАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖӘНЕ ДАМУ»

**Шымкент қаласы
ЖШС «Диас» бөбекжай балабақшасының
меңгерушісі
Абжанова Раушан Бағдатовна**

Мектепке дейінгі жас - бұл адамның жеке тұлғасы қалыптасатын, дене саулығының берік негіздері қаланатын маңызды кезең.

Балалардағы мәдени-гигиеналық дағдылар өте ерте жастан тәрбиеленеді; мәдени-гигиеналық дағдыларды қалыптастыру кезінде қарапайым ережелер, мінез-құлық нормалары емес, нәрестені әлеуметтендіру, ізгілендіру процесі жүреді.

Дағдылар іс-әрекетті бірнеше рет орындау нәтижесінде, оны дұрыс орындауға арналған жаттығулар нәтижесінде шоғырландырылады.

Әдеттің әдетке ауысуы оны белгілі бір ұқсас немесе ұқсас жағдайларда жүйелі түрде қайталау арқылы жүзеге асырылады. Әдеттер дағдылардан айырмашылығы іс-әрекетті жасау мүмкіндігін ғана емес, оны жүзеге асырудың нақты фактісін де қамтамасыз етеді. Бала бойына сіңірген әдеттер ұзақ уақыт сақталып, халық даналығы айтқандай екінші сипатқа айналады. Алынған әдеттер тұрақты болып, оларды қайта тәрбиелеу қиынға соғады.

«Дағдылар қаншалықты маңызды болса да, оларды игеру дұрыс мінез-құлықты қамтамасыз етпейтінін ұмытпаған жөн. Ересектер бәрінде үлгі көрсетіп, баладан белгілі бір ережелерді сақтауды талап етуі керек, олар өздері әрдайым оны сақтайтын, ұқыпты, сыртқы түрі ұқыпты және т.б. »

Зерттеудің мақсаты - мәдени-гигиеналық дағдыларды қалыптастыру және ойын әдістерін тиімді қолдануға ықпал ететін жүйені апробациялау процесін зерттеу.

Атақты физиологтың анықтамасы бойынша Н.И. Неелованова «Бала өмірінің алғашқы жылдарындағы күнделікті тәртіп - бұл баланың уақытында дұрыс бөлінуі және баланың ұйқыдағы, тамақтанудағы, сонымен қатар белсенділік кезіндегі негізгі физиологиялық қажеттіліктерін қанағаттандырудың дұрыс өзара реттілігі».

Ең бастысы, күнделікті тәртіпке сәйкес жас балаларға гигиена мен өзін-өзі күтуге үлкен балалардан гөрі көбірек уақыт бөлінетіндігі байқалады, өйткені бұл дағдылар үлкен балаларда дамыған. Бұдан балалардың жас ерекшеліктері мен жеке қабілеттері күнделікті өмірде маңызды рөл атқаратындығын атап өту маңызды.

Ойында балалар күнделікті процестер барысында дамитын қатынастарды көрсетеді. Бала қуыршаққа ата-аналар оған тиісті жағдайларда қалай қараса, сол сияқты әрекет етеді. Ойында балалар күнделікті іс-әрекетке еліктейді (қол жуу, тамақтану), сол арқылы әрекеттерді тұрмыстық заттармен (қасық, кесе және т.б.) біріктіреді, сонымен қатар мәдени-гигиеналық дағдыларды жүзеге асырудың артында тұрған ережелерді көрсетеді: қуыршақ киімдері мұқият бүктеліңіз, үстелдегі ыдыстарды әдемі орналастырыңыз.

Мәдени-гигиеналық дағдылар ойынмен ғана байланысты емес. Олар балаға қол жетімді бірінші жұмыс түрі - өзіне-өзі қызмет көрсетудің негізін құрайды. Өзіне-өзі қызмет ету баланың іс-әрекетінде әлеуметтік мотивтің болмауымен, олар өзіне бағытталғандығымен сипатталады.

Бастапқыда бала сұрақ қою және түсіндіру арқылы баланың назарын оларға аударатын ересек адамның көмегімен себеп-салдар байланысын байқайды. Кішкентайларға бағытталған сұрақтар мен түсініктемелер нақты жағдайға енуі маңызды

Мектеп жасына дейінгі балалар үшін мәдени-гигиеналық дағдылардың маңыздылығын түсінудің маңызы зор, олар жеке гигиенаның ұтымды ережелері, оның барлығы үшін және басқалар үшін маңыздылығы туралы негізгі білімдерден хабардар болып, гигиеналық талаптарға сай қатынасты тәрбиелеу керек рәсімдер. Мұның бәрі дағдылардың беріктігі мен икемділігіне ықпал етеді, бұл күшті

әдеттер жасау үшін өте маңызды. Осы мақсатта сіз айнымалы тапсырмаларды, ойын кезіндегі ерекше жағдайларды, сабақтарды, серуендерді және т.б. пайдалана аласыз. Алдымен сіз балаларды ойлануға шақырып, олардың не істейтінін және не істейтінін айтуыңыз керек. Содан кейін балалардың әрекеттерін қадағалап, қайтадан олардың бірлескен талқылауы мен бағалауына оралыңыз.

Содан кейін ересек адам тиісті әрекеттерді орындай отырып, нәрестемен бірге әрекет етеді. Мысалы, ол қолын өз қолына алады, көбіктендіреді және оны су ағынының астына қояды. Осылайша, балада сенсорлық қозғалыс режимі, сонымен қатар іс-әрекетті құрайтын операциялар бейнесі және ол болатын жағдайлар дамиды. Біртіндеп ересек адам нәрестеге үлкен тәуелсіздік береді, операциялардың орындалуын және нәтижесін, содан кейін тек нәтижесін басқарады. Қабілеттерді дамыта отырып, бала іс-әрекеттің мақсатын сақтауға, ештеңеге алаңдамауға үйренеді. Сондай-ақ, сіз балалардың іс-әрекеттің белгілі бір түрлерінің ұтымдылығына назар аударғаныңыз жөн. Мысалы, қолданғаннан кейін сүлгіні алдымен түзету керек, содан кейін іліп қою керек - осылайша ол жақсы кебеді, еденге құламайды. Ересектердің іс-әрекеттерді демонстрациялауы мен балалардың оларды өз бетімен орындауға деген талпыныстарын тек түсіндірулермен ғана емес, сонымен бірге баланың назарын белгілі бір тәсілмен әрекет ету қажеттілігіне бағыттайтын сұрақтармен сүйемелдеуі жөн.

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ҚИМЫЛ-ҚОЗҒАЛЫС ОЙЫНДАРЫН ҰЙЫМДАСТЫРУ ЖӘНЕ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.

***Шымкент қаласы
№ 5 "Нұрсәт" бөбекжай бақшасы
Тәрбиеші
Тагаева Улжалгас Абдрахмановна***

Ойын - маңызды іс. Егер біз ойынды тек көңіл көтеру үшін немесе дем алу ретінде пайдалансақ, одан ешқандай пайда болмайды. Қандай ойын болса да, ол негізгі мақсатқа жұмысалуы керек, өйткені ойын баланы дамытады. Ойын адам жолын ынтымақтығымен бірге, оның бойындағы көптеген қасиеттерді ұштап, білім дәнін бойға білдіртпей дарытады. Ойындардың қай - қайсысы болса да баладан төзімділікті, тапқырлықты, ізденімпаздылықты, шеберлікті, т.б. толып жатқан қасиеттерді талап етеді. Қызығу - танымдық іс - әрекеттің қозғаушы күші. Баланың қызығуы жәрдемімен оқып үйрену барысында қабілеті ашылып, дарыны ұшталады, өз күшіне, мүмкіншілігіне сенімі артады, кісілігі қалыптасып, дара тұлғалық сипаттарға ие болады.

Қызығуды туғызу үшін ойын түрлерін пайдаланудың орны бөлек. Тиімді қолданылған ойын түрлері тәрбиешінің түсіндіріп отырған материалын балалар зор ынтымақпен тыңдап, берік меңгеруіне көмектеседі. Өйткені балалардың аңсары сабақтан гөрі ойынға ауыңқырап отырады. Қызықты ойын түрінен кейін олар тез сергіп, тапсырманы ықыластана әрі сапалы орындайтын болады. Ойындар барлық сыныптарда қолданылады.

Әр қашан да тәрбиеші ойынға қойылатын төмендегі әдістемелік талаптарды біліп, орындап отыруы тиіс:

1. Ойынның мақсаты нақты қойылып, керекті көрнекіліктер мен материалдар күн ілгері дайындалып, оңтайлы жерге қойылуы керек
2. Ойынға кірісер алдында оның жүргізілу тәртібі балаларға әбден түсіндірілгені жөн.
3. Ойынға сыныптағы балалардың түгел қатысуын қамтамасыз етуі керек.
4. Ойынның жүру барысында тәрбиеші балалардың түгел қатысуын қадағалаумен қатар, олардың ойын үстінде шешім қабылдай білуіне, ойлана білуіне жетелеуі керек.

Тәрбиешілер мен балалардың ойын мен тәжірибе сабақтарына қызығушылығы балалар үшін әсерлі де тартымды ойын тәсілі болса, бала үшін бұл оқу үрдісін түрлендіру. Ойын түрінде өтетін сабақтар

балаларды бала-бақшадан шыққаннан кейінгі өмірге дайындайды. Олар үшін тек қандай да бір жағдайда не істеу керектігін жаттап, есіне сақтаудан гөрі іс жүзінде көріп, өзін рөлге қойып, шешім қабылдау әлдеқайда қызық.

Педагогика ғылымында ойын әрекетінің оқу үрдісінде алатын орны туралы зерттеліп жүрген еңбектер аз емес. Себебі ойын - оқу, еңбек іс - әрекеттерімен бірге адамның өмір сүруінің маңызды бір түрі. "Ойын" ұғымына түсініктеме берсек - бұл адамның мінез - құлқын өзі басқарумен анықталатын қоғамдық тәжірибені қалыптастыруға арналған жағдаяттар негізіндегі іс - әрекеттің бір түрі. Адамзат тәжірибесінде ойын әрекеті мынадай қызметтерді атқарады:

- Ойын сауық;
- Коммуникативтік немесе қарым - қатынастық;
- Диагностикалық (ойын барысында өзін - өзі тану);
- Коррекциялық (өзін - өзі түзету);
- Әлеуметтендіру.

Әлі де болса ойынның адамның дамуына, қалыптасуына, тәрбиесіне байланысты функциялары анықталуда. Ойын - адамның өміртанымының алғашқы қадамы. Сондықтан ойын арқылы балалар өмірден көптеген мәліметтер алып, дамиды. Ойынның басты шарты жеңіске жету болса, әр ойыншы өз қарсыласының мүмкіндігімен санасып, бір - біріне деген сенімділігін арттырады.

Ойын түрлері өте көп. Соның ішінде қимыл-қозғалыс ойыны. Ойынның негізін-әртүрлі қимыл-қозғалыс әрекеттері шығармашылықпен құрылып, дәлелді мазмұны, тақырыбы, идеясы бар, ережелері, көбінесе қарапайым ойындар құрайды.

Қимыл-қозғалыс ойындары – мектепке дейінгі жастағы баланың сүйікті де пайдалы іс-әрекетінің бірі болып табылады. Ойын адам ағзасының жұмыс істеу қабілетін арттырады. Көңіл-күйін сергітіп, тамаққа тәбетін ашады, еңбекке құлшынысын күшейтеді.

Ойын ежелден келе жатқан адам өмірінің маңызды бөлігі екені сөзсіз. «Бала ойынмен өседі» - демекші, қимыл-қозғалыс ойындарының бала тәрбиесіндегі рөлі ерекше. Ол – сандаған ұрпақтың керегіне жарап, оларды өмірге әзірлеу қажетін өтеген, сыннан өткен сенімді тәрбие құралы. Ойын жігерлікке, шыдамдылыққа және ұйымшыл болуға тәрбиелейді. Сондай-ақ тез арада ойлау қабілеттерін дамытады.

Қимыл-қозғалыс ойындары спорт ойындарынан айырмашылығы ешбір арнайы құрал-жабдықты, өткізетін орынды және уақыт регламентін талғамайды.

Осы ойындар ішінен қысқы ойындарға тоқталып кетсек. Қысқы күндері қар үстінде, айдында, мұз және қар жал төбелерінде көптеген қызықты ойындар ұйымдастыруға болады.

Қыс кезінде ауа-райы ауыспалы келеді. Жылы кезде қар жабысқақ болады. Осы күндері балалар қардан қалашық, қорған, аққала жасайды. Ал егер қарды мұз басып қалса, онда шанамен және конькимен көптеген ойын түрлерін өткізуге болады. Қысқы ойындары желсіз күні, ауа-райының көрсеткіші минус 10 градусқа дейін мөлшерді көрсеткен кезде жүргізілу қажет. Ойыншылардың киімдері жылы әрі қозғалуға ыңғайлы болуы керек.

Мектеп жасына дейінгі балалардың қимыл-қозғалыс ойындарын ұйымдастыру және ерекшеліктері.

Қимылды ойындар балалардың өздерінің білімдері мен ептіліктерін ойындардың құбылмалы жағдайларында нақтылы қимылдық тапсырмаларды орындау үшін қолдануына мүмкіндік береді. Қимылды ойындар шартын орындаудың міндеттілігі балаларды тәртіптендіреді, еркінділікке тәрбиелейді. Ойын мақсатына жету үшін қимыл тәсілдерін өз бетінше таңдап ала білуді қажеттілігі өзіндіктің, инициативаның, жеке басының және басқа сапаларының қалыптасуына жағдай жасайды. Қимылды ойындарда тәрбиешінің балалармен араласуға кең мүмкіншілігі бар. Тәрбиеші ойынның мазмұнын, оның шартын әңгімелейді. Балалар жаңа сөздердің мәнін біледі. Сөзге белсене араласу, сондай-ақ тексті және әнді айта жүріп ойнауларын қалыптастырады.

Белгілі бір сюжеті және белгіленген шарты бар қимылды ойындар анағұрлым күрделірек болады. Мұнда ойнаушылардың шығармашылық әрекеттері орындайтын рөлдеріне («Аққу-қаздар», «Соқыр теке», және басқа) байланысты болады. Шығармашылық рөлдік қимылды ойындардың шарты балалардың ойын кезіндегі мінез-құлықтарын реттейді, ойындардың өзінің жүргізілу барысын нақтылайды.

Өзге ойындарда бекітілген сюжет болмайды. Олар ойыншылардың әлдебір нақтылы қимылдық тапсырмаларды («Маған қуып жетіндер», «Шағынқақпаға қарай» және басқа), әлдебір заттарды әрекеттерді (кегельдер, серсо, классы, бабки, шығыршық лақтыру), орындауларына негізделген.

Қимылды ойындар бала денесінің жан-жақты дамуына ықпал еткенмен, бағдарламада олар негізгі қимыл түрлері бойынша жүйеленеді: жүру, жүгіру, еңбектеу және өрмелеу; секектену және секірулер; лақтыру және қағып алу, сондай-ақ кеңістіктегі бағдарлау ойындары. Бұлайша болу педагогикалық міндеттерге сай жүктелетін ойындарды тәрбиешінің іріктеп алуын жеңілдетеді.

Ойындарды жоғары, орташа және аз қимылдылар деп бөлінеді. Қозғалғыштық дәрежесі баланың ойындағы қозғалыс интенсивтілігімен және оның белсенділігі мен, сондай-ақ ойында белсенді әрекет жасаушы балалардың санасына қарай анықталады.

3 жастағы балаларға арналған қимылдық ойындарды ұйымдастыруға ұсыныс.

Сәбилердің бірінші тобында қимылды ойындарды күн сайын өткізу ұсынылады. Олардың ұзақтығы орта мөлшермен 6-8 минуттан аз болуы тиіс. Ол ойын әрекеттері сипатына, ойнайтындардың санына, олардың көңіл күйіне, ойынды өткізу шарттарына байланысты.

Қимылды ойындарды серуен кезінде таза ауада өткізген анағұрлым тиімді. Әрбір баланың тәрбиеші ұйымдастырған қимылды ойынға күні бойы қатысқаны жақсы. Ойын бүкіл топ болып та, шағын топтармен де өткізіледі. Ойындарды серуеннің әр кезінде өткізуге болады. Егер бүкіл топ қатысса, онда балалар серуен жасап келгеннен кейін біраз уақыт өткен соң немесе оның басында ұйымдастыру тиімді. Балалардың шағын тобымен және жеке-дара өткізілетін ойындарды тәрбиеші бүкіл серуен бойына жүргізеді. Мұнда тәрбиешінің бір немесе бірнеше баламен ұйымдастырған ойыны бүкіл топ ойынына өте жиі айналып отыратынын естен шығармау керек, өйткені үш жасқа аяқ басқан балалар коллективті қимылдық әрекеттерге белсенді араласып кетеді.

Бұл жастағы топта ойындық жаттығулар үлкен орын алады. Мұндай ойындарда сюжет болмайды, бұл ойындарға қарапайым қимыл жасалатын тапсырмалар кірістіріледі: жалаушаны әкелу, қоңырауды соғу, допты қуып жету т.б.

Мұндай ойындардағы балалар қимылының сюжеттері, мазмұны, әуені бүтіндей тәрбиешінің ойдан шығаруы мен творчествосына байланысты. Сабақтарда үйренген ойын қимылдарын қайталау олардың жетіле түсуін қамтамасыз етеді. Ойын жақсы өткізілуі үшін, тәрбиеші оның өтілуіне ұқыпты түрде дайындалуы қажет және ойынның мазмұнын, барысын, жетектеуші сөздерді жақсы білуге тиіс.

Тәрбиешіге ойынға басшылық етуді ондағы жауапты рольді орындау мен жиі ұштастыруға тура келеді, өйткені 2-3 жастағы балалар бұл міндеттерді жақсы орындап шыға алмайды. Тәрбиеші ойынға қатыса отырып, дұрыс қимылдардың үлгісін көрсетуі, ойынның ойналу барысын айтып отыруы өте маңызды.

Ойынды тәрбиешінің түсіндіруі – ойын барысына ықпал ететін жауапты кез. Балдылғандарға ойынды эмоциялы, түсінікті, әрбір кейіпкердің өзіне тән белгілерін дауыс екіпінімен баса көрсете түсіндіруі керек.

«Мысық пен тышқан», «Аю мен аралар», «Сиыр мен шөп», т.б. қимыл қозғалыс ойындары ойналады.

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ЖАСТА ҚОЛДЫҢ ҰСАҚ МОТОРИКАСЫН ДАМУДЫҢ ӘДІСТЕРІ МЕН ТАСІЛДЕРІ

Шымкент қаласы

№ 5 "Нұрсәт" бөбекжай бақшасы

Тәрбиеші

Байбекова Роза Рсалиевна

Мектепке дейінгі жастағы баламен ұсақ қол моторикасын дамыту және түзету бойынша жұмыстарды үзбей жалғастыру қажет. Баланың қызығушылығын ояту масатында әр тапсырманы ойын түрінде беру қажет. Ойын баланың көңіл-күйін көтеріп, жақсартады, жағымды эмоциялар туғызып, жұмыс ітеу қабілетін жақсартады, психикалық тонусты жоғарлатады.

Қолдың ұсақ моторикасын дамытуына байланысты оқу іс әрекеттерді қолдың саусақтарын, саусақтың ұштарын өздік массаж элементтер жасау арқылы бастауды ұсынады. Кейбірде педагог массаж жасауға көмек көрсетуге міндетті. Массаж гимнастиканын түріне жатады. Массаж арқылы тері және бұлшық еттерде импульс пайда болады. Өздік массаж басталады және аяқталады қол саусақтарының босауынан, сипалауынан.

Массаж түрлері:

1. Қолдың сыртына өздік массаж
2. Алақанға өздік массаж
3. Қол саусақтарына өздік массаж

Бір оқу іс әрекетінде 5-6 жаттығудан артық жасалмайды. Жалпы жаттығу кешенін үш құрамға бөлуге болады:

1. Саусақ гимнастикасы
2. Саусақтарға және саусақ ұштарына түрлі заттарды қолдану арқылы жаттығулар

Саусақ гимнастикасы логопедтік тәжірибеде қолданады. Саусақ ойындары – қолдың ұсақ моторикасын дамытудағы негізгі бөлім болып табылады. Бұл ойындар өте қызықты, тілдің дамуына жағдай туғызады, шығармашылыққа жетелейді. Саусақтар ойыны – рифмдары келтірілген оқиғаларды, ертегілерді саусақ арқылы қойылым жасау. Балалар көлеңкелік ойындарды жақсы көреді. Бұл ойындар есте сақтау қабілеттерін жинақтауға үйретеді. Бастапқы кезде оңай қимылдардан басталады, ақырындап күрделенеді. Ойын кезінде педагог қол саусақтарын дұрыс жағдайда ұстауын бақылайды, бала қиналған кезінде жәрдем көрсетеді, қолдайды, бос қолмен бағыттауға үйретеді.

Ойын басталар кезіндесөзбен түсіндіріп, нұсқаулар береді, өзі көрсетеді, балалар қайталайды. Келесі оқу іс әрекеттерде көрсетпейді, тек сөзбен түсіндіріп, бағыт береді.

Саусақтарға және саусақ ұштарына түрлі заттарды қолдану арқылы жаттығулар :

1. Пирамида, матрешка, мозаика жинақтау
2. Жіпке жүзіктер кигізу
3. Замокты, түймені, кнопканы, ілгекті, найзаны салу
4. Тиындарды іріктеу
5. Крупаларды іріктеу
6. Сіреңкелермен жұмыс жүргізу
7. Қағазбен жұмыс
8. Мүсіндеу /ермексаз, балшық/
9. Терезелерде және аяқ киімде бауын байлау
10. Жіпті түйіп үйрену
11. Құммен, сумен ойындар
12. Жұқа сымды саусаққа, таяқшаға орау
13. Шуруп, гайканы бұрау
14. Конструктормен заттар құру
15. Кубиктермен заттар құру

16. Ауада сурет салу

17. Қолөнер

18. Түрлі заттармен сурет салу /қарындаш, қалам, бор, акварель бояуымен, көмірмен/

Дефектолог-педагогтың жұмысы нәтижелі болады егер әр оқу іс әрекетінде қол соғу, үстелді тарсылдату болса.

Жазуға дайындық жұмыстары

Жазу – күрделі координациялық іс әрекет. Бұл іс әрекет қолдың, саусақтардың ұсақ бұлшық еттерінің дұрыс координациялық қимыл жасауында.

Тәрбиеші немесе дефектолог баланы жазу қабілеттеріне үйреткен кезінде келесі жағдайларды сақтауға міндетті:

1. Жазу барысында баланы дұрыс отырғызу
2. Қолды дұрыс қою
3. Дәптер парағында және жазу жолында дұрыс жөн сілтеу
4. Жазу жолында қолды дұрыс қозғалту
5. Штрихтау
6. Берілген шаблондарды жүргізу
7. Графикалық жаттығулар
8. Жазба әріптерінің элементтерін жазу

Штрихтау, графикалық диктант, жазба әріптердің элементтерін жазу қол саусақтарының бұлшық еттерін дамытады, оларды көру арқылы, іштей тілдік дамуы жүреді, логикасы дамиды.

Жоғарыда аталған әрекеттерді күнделікті жиі-жиі өткізілсе, жүйелендірсе, нәтиже шығатынына көзіміз жетті.

ФИЗИКА ПӘНІ БОЙЫНША ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ АРТТЫРУДЫҢ ТИІМДІ ЖОЛДАРЫ

Шымкент қаласы

О. А. Жолдасбеков атындағы №9 ІТ лицейі

Физика пәнінің мұғалімі

Пошатаева Гульнар Асановна

Тәуелсіз ел тірегі - білімді ұрпақ десек, жаңа дәуірдің күн тәртібінде тұрған мәселе – нәтижелі білім беру, білім сапасын арттыру және рухани дүниесі бай жан-жақты дамыған тұлға тәрбиелеу, оқытудың жаңа технологиясын енгізу, білім беруді акпараттандыру. Бүгінгі акпараттандыру заманында оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту білім берудің ең жоғарғы мақсаттарының бірі болып отыр.

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңының 8-бабында «Білім беру жүйесінің басты міндеті – ұлттық және жалпы адамзаттық құндылықтар, ғылым мен іс - тәжірибе жетістіктері негізінде жеке адамды қалыптастыруға, дамытуға және кәсіби шыңдауға бағытталған білім алу үшін қажетті жағдайлар жасау» деп атап көрсетілген.

❖ Функционалдық сауаттылық дегеніміз - адамдардың әлеуметтік, мәдени, саяси және экономикалық қызметтерге белсене араласуы, бүгінгі

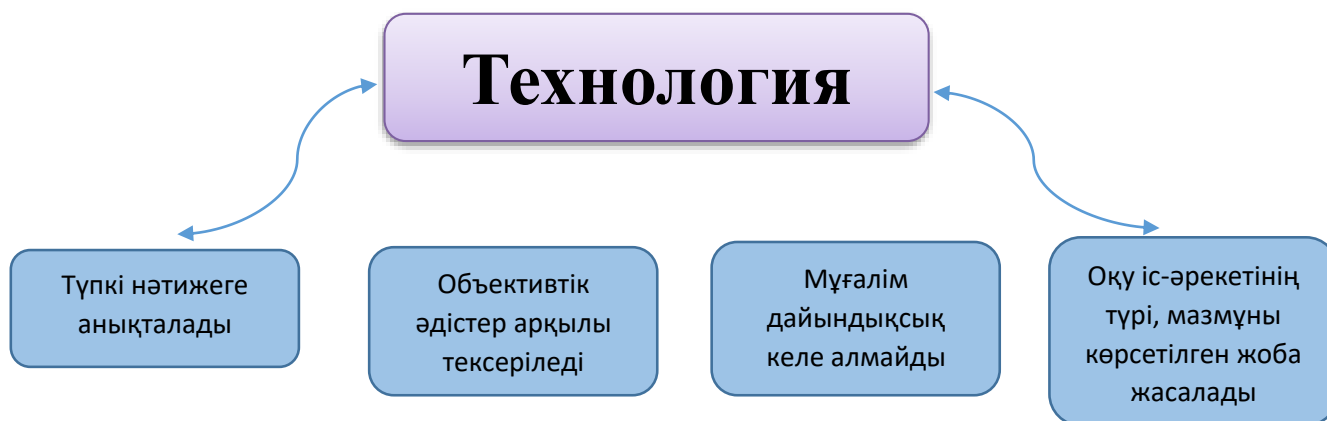
❖ жаһандану дәуіріндегі заман ағымына, жасына қарамай ілесіп отыруы. Ондағы басты мақсат жалпы білім беретін мектептерде

Қазақстан Республикасының зияткерлік, дене және рухани тұрғысынан дамыған азаматын қалыптастыру, оның әлемде бейімделуі болып табылады.

Қазіргі қоғамымызда болып жатқан түбірлі өзгерістерге байланысты әрбір мұғалім оқытудың қилы әдістері мен технологияларын білуі қажет.

Әдіс дегеніміз – мұғалімнің белгілі бір мақсатқа жетудегі іс-әрекеті, ал технология – көптеген әдістердің жиынтығы.

Міндеті:

1. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту;
2. Өз бетінше оқуға, жұмыс жасауға дағдыландыру;
3. Өз ісіне сенімділігін арттыру, жылдам, тез ойлануға үйрету.

Менің жұмыс тәжірибемнің мақсаты:

Физика сабағында бағдарлама материалын сапалы меңгерту үшін оқыту мен жазу арқылы сыни тұрғыдан ойлауды дамыту технологиясы арқылы және басқа да белсенді педагогикалық технологиялардың әдістерін кірістіре отырып, оқушыларды бір – бірімен пікірлесе білуге, ойларын нақты, ашық жеткізе білуге, тұжырымдарын жасауға үйрету.

7-сыныпта физикадан «Күш. Деформация. Гук заңы» тақырыбын өткенде «Блум таксономиясын» қолдандым. «FILA» кестесін толтыру арқылы өткен тақырыптарды еске түсірдім.

1.Білу: «Ньютон алмасы» - «Бізге жеткен аңыз бойынша алма ағашының көлеңкесінде жел екпінінен алманың жерге үзіліп түскенін ойлана бақылап отырған Ньютонға әлемдегі барлық денелердің арасында өзара тартылыс күшінің бар болуы туралы ой келген дейді. Ньютонның

әзілі бойынша оның басына түскен алма қажетті формуланы қорытып шығаруына себепші болған».

FILA нәтижесі:

Іс – әрекет жоспарын жасақтайды;

Мәтінді түсініп оқиды;

Ойлау қабілеті дамиды;

АКТ – мен жұмыс жасайды;

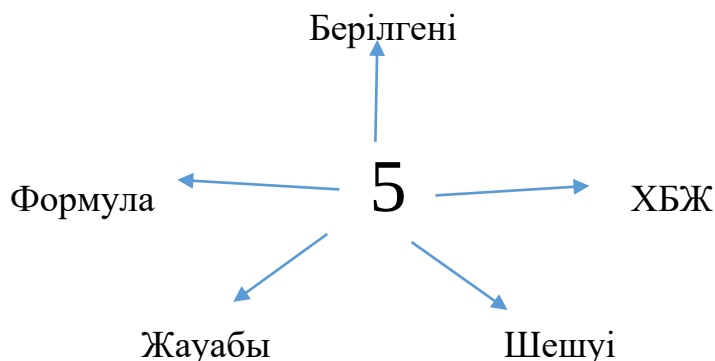
Ізденуге жетелейді, қызығушылығы артады;

Мәтінді толық талдайды;

Түйін жасай біледі.

фактілер	идеялар	сұрақтар	Іс-әрекет жоспары
1. алма ағашы	- Жел екпінінен	1. И.Ньютон кім?	1. И.Ньютон туралы мәліметтер жинау?
2. И.Ньютон	алманың жерге түсуі	2. Ньютон нені анықтады?	2. Күш, күштің түрлері, олардың әрекетін анықтау.
3. Алманың құлап түсуі	- Әлемдегі барлық денелерге күш әсер етеді	3. Ньютон басына түскен алманың күшті анықтауда себебі қандай?	3. Күштің кез-келген денеге әрекет ету туралы слайд дайындау
4. Күш			

«Бестік» диктант

Қорытынды: Ұлы ағартушы Ы. Алтынсариннің «Егер балалар бірдеңе түсінбейтін болса», оқытушы оларды кіналауға тиіс емес, оларға түсіндіре алмаған өзін кіналауға тиіс» – деген қанатты сөздерді ұмытпауымыз керек.

Қазіргі таңда мұғалімнің негізгі ұстанған мақсаты - білімнің жаңа үлгісін жасап, белгілі бір көлемдегі білім мен білік дағдыларын меңгерту, оқу материалын қаншалықты деңгейде меңгергенін бақылаудың сан түрлі жаңа әдіс – тәсілдерін іздестіру, жаңа технологияларды сабақта тиімді пайдалана білу.

MODERN DEVELOPMENT OF INDEPENDENT KAZAKHSTAN THE ROLE OF ENGLISH IN ITS PERIOD.

***Шымкент қаласы
№ 79 жалпы орта білім беретін мектебі КММ
Ағылшын тілі пәнінің мұғалімі
Анарбекова Карлыгаш Арипжановна***

In today's globalized world, multilingualism has a special place in society. We all know that learning another language, mastering it, first of all, plays a special role in international relations. Language lives and develops with the people. President Nursultan Nazarbayev: "Every Kazakhstani must be fluent in three languages. By 2020, the number of English-speaking people should increase significantly. " Teaching English at universities has a special status from the very beginning. The growing role of the English language in Kazakhstan makes it important to realize the state status of the Kazakh language. There is no harm in learning a language, on the contrary, it is very useful. In order to recognize the high status of your country in the eyes of another country, it is not superfluous to master seven languages. Language is the history, the genealogy of the people, the echo and traces of the whole life of the people, the dreams and hopes, sorrows and joys, the voice of the whole spiritual life of the people who created that language. Language is the most important means of human communication. Language is a necessary condition for the survival and development of human society. It enters and forms in every person with breast milk, "said K. Akhanov, adding that language is an integral part of our lives and society. In today's Kazakhstan, much attention is paid to the language issue. In particular, it is worth mentioning the three pillars of language. The idea of the "Triple Language" was first announced by the President at the XII Congress of the Assembly of the People of Kazakhstan in October 2006, and in his 2007 address he proposed the gradual implementation of the cultural project "Trinity of Languages". According to this project, the people of Kazakhstan should be recognized around the world as a trilingual, highly educated country. These are: Kazakh - the state language, Russian - the language of international relations and English - the language of successful entry into the global economy. It is known that the importance of the Kazakh language for our people and its place in our country has long been spoken by the intelligentsia of the Kazakh people. We all know that the state still pays special attention to this issue. For example, the President does not ignore this issue in his writings. In particular, we can express the views of the President on the issue of language in the 2012 Address, which is very important for us. According to him: "The Kazakh language is our spiritual basis. Our task is to develop it with active use in all areas. We must pass on to future generations a modern language that will be passed on to our descendants through the experience of many generations of our ancestors. This is a task that every self-respecting person must solve on their own. The state, for its part, is working hard to strengthen the position of the state language. It is necessary to continue the implementation of comprehensive measures for the widespread use of the Kazakh language. We must make such a decision for the future of the next generation, and it will allow us to join the world, help our children to master English and the Internet, and most importantly, to modernize the Kazakh language. We must modernize the Kazakh language. Language policy should be competent and consistent, without putting pressure on any of the languages spoken by Kazakhstanis. " From here our President N.A. Nazarbayev has demanded that by 2025, 95% of Kazakhstanis should know the Kazakh language. Measures are being taken in the country to meet these requirements. As a result, more than 60% of students in the country now study in the state language. The state language is taught in all schools. In the course of such an event, we believe that in ten or twelve years a new generation of Kazakhstanis will be formed in our country who know the Kazakh language. The Kazakh language is not only the language of the Kazakh people, the state language is our common language. The language of citizens living in Kazakhstan, who consider it their homeland, who consider themselves patriots of Kazakhstan. Of course, the future of Kazakhstan is in the Kazakh language. This is because if every nation does not know its mother tongue

and use it widely in everyday life, we cannot say that it is a separate nation. The need for use is also growing. Language is not only a means of communication, but also plays an important role in mastering the spiritual wealth of the country where you learn the language. In order to make a breakthrough in the development of English in the country, from September 1, 2013, the teaching of English from the 1st grade was introduced. Today, since gaining independence, we have turned to political, social, economic and cultural ties with many countries around the world. The importance of the effectiveness of this relationship, the development of the country and the country, the unity of the people and the mutual cooperation of the people is growing every day. There is a lot of public opinion in our country. For example, there is an opinion about the status of English: "Multilingual education is the most important need today, which allows the younger generation to fly freely in the educational space, to explore the mysteries of world science and show their abilities." Knowledge of other languages is an achievement. The more languages you know, the more people you are. One of them is unique - the English language. The world breathes in English and drinks in English. In addition to English, which dominates 55% of the world's information, the information resources of the Russian language are barely 2%. The main way to improve the quality of specialists in many areas, we can only be motivated by the right system of teaching English from school age. I think the role of English is very important. Because by developing that language, we step into a brighter world. That is, in order to communicate with developed countries, you must first get acquainted with the culture, and culture begins with the mother tongue. If one of our main goals is to strengthen our position among the countries, there is no reason to be afraid for the future. Therefore, a person who speaks English from an early age is the defense of the country, because young people are the weapon and defense of the state.

In conclusion, we must not forget that the national language of the Republic of Kazakhstan is Kazakh, and Russian is an additional language, so we should not require too much training, because in the heat of 21st century technology, we need to learn more English. We need to speak fluently and improve our vocabulary. Know all other languages and respect your own language.

«КӨРКЕМ ЕҢБЕК ПӘНІНДЕ ОҚЫТУДЫҢ ЖАҢА ӘДІС –ТӘСІЛДЕРІН ПАЙДАЛАНУ»

***Шымкент қаласы
№ 66 "Қазығұрт" жалпы орта білім беретін мектебі КММ
Көркем еңбек пәнінің мұғалімі
Мекембаева Гулзира Ильясовна***

Жаңа заманның білімді ұрпақтарын тәрбиелеп оқытуда түрлі қиындықтар кездеседі. Соның жолдарын іздеуде көптеген іс- тәжірибелер жасаудамын.Сапалы білім беру – оқыту мен тәрбиелеудің үздіксіз үдерісі. Қазіргі кезде білім берудегі мақсат жан-жақты білімді, өмір сүруге бейім өзіндік ой-талғамы бар,адамгершілігі жоғары, қабілетті жеке тұлғаны қалыптастыру. Қазір бүкіл әлемде интерактивті қатынас жасауға оны жүзеге асыратын техникалық мүмкіндіктерді дамытып отыра алатын ақпараттық қоғамға көштік. Бүгінгі күні инновациялық әдістермен ақпараттық технологияларды қолдану арқылы оқушының ойлау қабілетін арттырып, ізденушілігін дамытып, қызығушылығын тудыру, белсенділігін арттыру ең негізгі мақсат болып айқындалады. Көркем еңбек сабағында оқушылармен жұптық және топтық жұмыс жасаудамын. Бүгінгі таңда білім беру парадигмасы «білікті адамға» бағытталған білімнен «мәдениет адамына» бағытталған білімге көшуді көздейді. Бұл білім беру жаңаша ұйымдастыру оның философиялық, психологиялық, педагогикалық негіздерін, теориясы мен тәжірибесін тереңірек қайта қарауды қажет етеді. Сондықтан бүгінгі күні еліміздің білім жүйесінде оқыту үдерісін тың идеяларға негізделген жаңа мазмұнын қамтамасыз ету міндеті тұр. Ақпараттық және педагогикалық технологиялар негізінде оқытушының рөлін түбегейлі өзгертуге мүмкіндік туды, оқытушы тек қана білімді алып жүруші ғана емес,сонымен қатар оқушының өзіндік шығармашылық жұмысының жетекшісі

және бағыт берушісі болып анықталды. Оқушының өз бетімен жұмыс жүргізуі шығармашылық қабілетті дамытудың басты жолы. Оқушыларым жыл бойы ізденіс үстінде. Бұл ізденіс, ойлау әрекетімен тікелей байланысты. Ол үшін балаға берілетін білім сабақтастықты қажет етеді. Оқушының ойын жүйелеуде әртүрлі әдіс-амалдар қолданылады: -жаңа материалды меңгеру; -оқушыға бағыт беруғ яғни түрткі сұрақ, реплика беру; -оқушының өзін көбірек сөйлету; -тақырыпты бекіту; -игерілген білімді тиянақтау; -көрнекіліктердің әсерлігін тиімді пайдалану. Оқушының өз бетімен ізденісіне деген қарым-қатынастық машықтар жүзеге асырылып, олар оқушылардың шығармашылық қабілетін жетілдіре түседі, яғни мәтін тақырыбын түсіну, ашу, ондағы негізгі ойды бөліп алу; өз ойын дұрыс жазу, айту. АКТ-ны пайдалану бұл оқушыларға интерактамен жұмыс жасай білуге, ол арқылы сурет сала білуге, интернет желісін пайдаланып ақпараттар алуға, сюжетті суреттерді анық көруге, видеороликтер көруге дағдыландырады. Қазақстанның көркеюі үшін оқушылардың таланты мен қабілетін ашып, оларды оқыту барысында дамыту өте маңызды. Мектепшілік шаралар өткізуде әр оқушының талантын байқаймын, ал ешқандай шараға қатыспайтын тұйық оқушылар арасында әртүрлі қызықты жарыстар өткізу арқылы дарынын байқау болып табылады. Оның нәтижесінде әр оқушы өзін — өзі өзгертуші субъект дәрежесіне көтерілуі көзделіп, соған оқыту барысында лайықты жағдайлар жасау үлкен нәтиже берді. Дамыта оқытуда баланың ізденушілік – ойлау әрекетін ұйымдастыру басты назарда ұсталады. Ол үшін бала өзінің бұған дейінгі білетін амалдарының, тәсілдерінің жаңа мәселені шешуге жеткіліксіз екенін сезетіндей жағдайға түсуі керек. Содан барып оның білім алуға деген ынта-ықыласы артады, білім алуға әрекеттенеді. Сабақ мұндай жағдайда төмендегідей 3 құрамдас бөліктерден тұратын болады. 1. Оқу мақсаттарының қойылуы. 2. Оны шешудің жолын бірлесе қарастыру. 3. Шешімнің дұрыстығын дәлелдеу. Оқушы алдына оқу мақсаттарын қоюда ешқандай дайын үлгі берілмейді. Мақсатты шешу іштей талқылау, сосын жинақтау арқылы жүзеге асады. Мұғалім сабақ үрдісін ұйымдастырушы, бағыттаушы адам рөлінде шешім табылған кезде әркім оның дұрыстығын өзінше дәлелдей білуге үйретіледі. Әр оқушыға өз ойын, пікірін айтуға мүмкіндік беремін, жауаптарын тыңдаймын. Әрине, жауаптар барлық жағдайда дұрыс бола бермес. Дегенмен әр бала жасаған еңбегінің нәтижесімен бөлісіп, дәлелдеуге талпыныс жасайды, жеке тәжірибесін қорытындылауға үйренеді. Дамыта оқыту жүйесінде оқушылардың ойларын жетілдірудің маңызы зор. **Біріншіден**– шығармашылық жоба білім даяр күйінде берілмейді, оған оқушы өз оқу әрекеті арқылы қол жеткізеді. Сабақтың алғашқы ізденіс кезеңінде жаңа ақпарат жайлы не білетіндіктерін ортаға салып, мәселені өз беттерінше шешуге талпынады. Сөйтіп олар осы мәселе туралы өз білімдерінің жеткіліксіз, таяз екенін сезіну арқылы сабаққа деген қызығушылықтары оянады, ішкі түрткілері пайда болады. Мысалы: «**Жеңіл көйлек тігу**» тақырыбын өткен кезде «**Түсіну деңгейі**» топқа сұрақтар жазылған көйлек мозайкалары таратылады, оқушылардың өз білетіндерін еске түсіріп, жаңа тақырыпқа дайындық жұмысы жүргізілді. **Екіншіден** — оқушы жоғары қиындықтағы мәселелерді шеше отырып өзінің санасының саңылауларын ашады. Әр оқушының өзінің деңгейіне дейін дамуға қол жеткізе алады. «Жақсы оқушы», «Жаман оқушы» ұғымының болмауы, балаларды танымдық әрекеттерге ұмтылдырады, құштарлығын арттырады. «**Қолдану деңгейі**» бойынша Әр топ көйлектің бөлшектерінің сызбасын сызып құрастырады. Бұл жерде оқушылар «**Топтастыру стратегиясы**» арқылы постер қорғайды. I топ ұлттық көйлек II топ заманауи көйлек III топ тұрмыстық көйлек Әр топ көйлектің бөлшектерінің сызбасын сызып құрастырады. **Үшіншіден** – оқушының жеке басын дамытатын басты құрал – ол өзінің әрекеті. Сол себепті шығармашылық жоба оқушыны белсенді жұмыс жағдайына қоя отырып, мәселелерді, қайшылықтарды шешу мақсатын қояды. Бұл деңгейде оқушылар шығармашылық тапсырмалар орындайды. Жұптық жұмыс орындайды. Қалдықтармен жұмыс жасап, көйлектің эскизін дайындайды. «**Талдау деңгейі**» «Реттілік» кезеңі. Топтағы оқушыларға сұрақ парақшасы таратылады. Бұйымды әрлеп үтіктеу үлгі дайындайды. Фурнитураларды (түйме, ілмек, гүл т.б) қадау материалды пішу. Сызба дайындау бұйымды тігу. Оқушылар жеңіл көйлек дайындаудың технологиялық реттілігін дұрыс орналастырады. «**Жинақтау деңгейі**» бойынша Оқушылар өз ойларын ортаға салып, бір-бірін тыңдау арқылы қорытынды пікірге келеді. «**Бағалау деңгейі**» бойынша: Не білдік?, Не үйрендік?, Сен қалай ойлайсың? Осы сұрақтар арқылы оқушылар бүгінгі сабақта не біліп, не үйренгендерін ортаға салады. Кері байланыс: Қай тапсырма қиын болды, қайсысы оңай болды. Сарамандық жұмыстағы қателіктерге талдау жасау. Оқушылар смайлик арқылы көрсетеді. **Төртіншіден**– шығармашылық жоба нәтижелі болуы оқушы мен мұғалімнің арасындағы жаңаша қарым — қатынасы арқасында ғана өз жемісін береді. Жаңа әдіс –тәсілдерді тиімді пайдалана білу — оқушы шығармашылығы мен

дүниетанымын кеңейтудің негізі . Осы технологияларды қолдана отырып, шығармашылық іс — әрекет талаптарын орындау мақсатында, оқушылардың қызығушылықтарын арттыру мақсатында бағдарламадағы мәтіндерге сәйкес деңгейлік, шығармашылық тапсырмаларды алып, практика жүзінде қолданып, мынадай тұжырымдар жасадым: -оқушының шығармашылық дербестігін дамыту арқылы оның жеке тұлғасын қалыптастыруға болады;-қызығушылық іс-әрекет түрлері төменнен жоғары қарай, кезекті түрде, белгілі бір ретпен, жүйемен жүргізілуі нәтижесінде шығармашылығы дамиды;-қызығушылық іс-әрекетті дұрыс ұйымдастыру біліктері мен ізденімпаздықтың қалыптасуы оқушыларды шығармашылыққа баулиды;-оқушыларды танымдық тапсырмаларды орындау мүмкіндіктеріне қарай топтарға бөлініп, сәйкес жұмыс түрлерін таңдап, жүйелі жұмыс жүргізудің маңызы зор;-қызығушылық іс-әрекетте дәстүрлі емес әдіс-амалдар пайдалану интеллектуалдық қабілеттерін дамытып, оқу-танымдық және ғылыми ізденістер жасауға талаптандырады. Тәжірибе көрсеткендей күнделікті сабағыма қарағанда жаңа -әдіс тәсілдерді пайдалана өткен сабағымдағы оқушының белсенді іс -әрекетін, қызығушылығын байқадым. Тарих сабағында оқушы шығармашылығын дамыту тарихи көркем әдебиеттерге жол сілтеу болып табылады. Қазіргі таңда ғылыми негізде және жаңа зерттеушілік бағытта құрастырылған электронды оқулықтарды тиімді пайдалану оқушының пәнге қызығушылығына жол ашады . «Робин раунд» әдісі бойынша сыныптағы оқушылар бір –бірін қайталамай сабақ мазмұнына сай пікірін айтып сабақты қорытындылай алады . « Ыстық орындық», «Сұрақтарды ұстап ал», «Ассоциация» «Джигсо» әдістері, яғни диалогтік оқыту барысында оқушылар келісілген нәтижеге жету үшін күш жігерін жұмсайды. Сондықтан бір-бірін оқыту оқушылардың өз пікірін еркін айтуына мүмкіндік туғызары анық.Сабақта жаңа технологияларды, техникалық құралдарды жан- жақты қолдану, сабаққа керекті материалды ақпараттық кеңістіктен іздеу, мұғалімнің жұмысын жеңілдетіп, оның уақытын үнемдейді, жаңа ақпарат түрі көбейіп, оқушылардың қызығушылығын оятуға мүмкіндік береді. Бүгінгі күні ақпараттар ағымы өте көп. Ақпараттық ортада жұмыс жасау үшін кез келген педагог өз ойын жүйелі түрде жеткізе алатындай, коммуникативті және ақпараттық мәдениеті дамыған, интерактивтік тақтаны пайдалана алатын, Онлайн режимінде жұмыс жасау әдістерін меңгерген мұғалім болу тиіс. Мен өз тәжірибемде ғаламтордан тақырыптық бейнекөріністер алып оған талдау жасау жұмыстарына үлкен мән беремін. Осы арқылы оқушылардың тарихи түсініктері бір жерде ғана тоқталып қалмайды. Мысалы: **5сыныпта «Ою-өрнек жасалу жолдары»** тақырыбында сабақ өткізгенімде алдымен сыныпты түстер бойынша 3 топқа бөлдім. Әр топқа қазақ халқының ұлттық киімдері, баспанасы ,зергерлік бұйымдарымен мен әдет-ғұрып, салт-дәстүрін оқытып үйрету мақсатында оқушыларға сұрақ қоя отырып қазақ халқының баспанасы, ұлттық киімдер,зергерлік бұйымдары барлығы дерлік ою-өрнекпен әшекейленеді деген мәтіндер бойынша топтық тапсырмалар бердім. Оқушылар сабақ барысында өз пікірлерін еркін жеткізе білуге,бір — бірін тыңдай білу мен пікірлерімен санаса білуге дағдыланды.АКТ- ны пайдалана отырып алған мәліметтерін баяндай алды. Қазіргі таңда АКТ-ны тиімді пайдалану оқушыларымызды мына қадамдарға бағыттайды .1.Оқушы танымын кеңейтеді 2.Оқушыны ғаламтормен тиімді жұмыс жасай білуге бағыттайды . 3.Оқушының өзіне сенімін нығайтады және жұмыс жасай білу дағдысын қалыптастырады. Ақпаратты технологияларды пайдалану арқылы мектептегі сабақтарды жаңаша ұйымдастыру, мұғалімнің рөлі мен қызметінің артуына жағдай жасау, теориялық, ғылыми – педагогикалық және психологиялық зерттеулерге сүйене отырып, оқушылардың құзыреттілігін қалыптастыру, ақпараттық технологиялар мен инновациялық оқыту әдістері арқылы оқушыларды ізгілікке, елжандылыққа, саналыққа, адамгершілікке, имандылыққа, еңбексүйгіштікке тәрбиелеу. Инновациялық әдістерді баланың білім деңгейіне және жас ерекшелігіне қарай оқу үрдісінде пайдалану негізгі міндет болып табылады. 1.оқушылармен материалды игеру үрдісін психологиялық түрде жеңілдетеді.Пәнге деген танымдылық қызығушылығын тудырады. Оқушылардың көзқарасын кеңейтеді. Сабақ үстінде көрнекілікті қолдану мүмкіндігі өседі. Сабақ үстінде оқушының да мұғалімнің де еңбек өнімінің жоғарлауы болады. Қорыта келгенде бүгінгі күні республикамызда білім беру жүйесінің түбегейлі өзгеріске ұшырауы анықталғаны баршамызға аян. Оның негізгі факторы жаһандану үрдісіндегі білім беру саласында жаңа модельдердің дүниеге келуі, білім беру үрдісінің ақпараттандырылуы болып табылады. Прогрессивті концепциялардың пайда болуы, білім беру үрдісінде алға кеткен мемлекеттердің тәжірибесімен танысу және соның нәтижесінде ұлттық білім беру моделін құрастыру бүгінгі күні өте өзекті мәселе болып табылады, өйткені нарықтық экономикаға негізделген мемлекетіміздің келешегіне мамандар қажеттігінен туындайды. Ақпараттық және педагогикалық технологиялар негізінде мұғалімнің

рөлін түбегейлі өзгертуге мүмкіндік туды, мұғалім тек қана білімді алып жүруші ғана емес, сонымен қатар оқушының өзіндік шығармашылық жұмысының жетекшісі және бағыт берушісі болып анықталды. Осыған орай сабақ беру үрдісінде қазіргі күннің, яғни инновациялық әдістерді оқытудың интерактивті оқыту моделі болып табылады. «Ұстазы жақсының ұстамы жақсы» — деген бүгінгі тәуелсіз мемлекетіміздің ертеңі біз тәрбиелеп отырған жас ұрпақтың меңгерген біліміне, алған тәжірибесіне байланысты екеніне еш күмәнім жоқ. Оқушылардың танымдық көзқарасын байыту ақыл — ой қабілетін жетілдіру, өзіндік ойлау және өмірлік ұстанымын қалыптастыру мұғалімнің шеберлігіне, шығармашылық қабілетіне байланысты. Сыни тұрғыдан ойлау стратегиясын сабақ үдерісінде қолдану арқылы төмендегідей нәтижеге қол жеткізуге болады. Ұлы ойшыл Уильям Уорд « Жай мұғалім – хабарлайды . Жақсы мұғалім -түсіндіреді. Керемет мұғалім –көрсетеді . Ұлы мұғалім – шабыттандырады» деген екен. Сондықтан ХХІ ғасыр мұғалімі жан — жақты болуы заңды деп ойлаймын. Оқыта отырып тәрбиелеу — қазіргі заман мұғалімінен талап етілетін басты мәселе. Сондықтан атақты педагог К.Д.Ушинскийдің «Оқыту- тәрбиелеудің қуатты органы,бұл органды пайдалана білмеген тәрбиеші шәкірттерге әсер етудің ең басты және қажетті құралынан айрылады » деген сөзін үнемі жадымызда сақтасақ деймін.

БИОЛОГИЯ САБАҒЫНДА АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ТИІМДІ ПАЙДАЛАНУ

Шымкент қаласы

№ 66 "Қазығұрт" жалпы орта білім беретін мектебі КММ

Биология пәнінің мұғалімі

Усманова Жұлдыз Амирбековна

«Шәкірттерін азамат қып саналы, Ұстаз – ана дана бола алады. Ең бастысы, ұстаз мынау өмірде Ұлағат боп, ұлылық боп қалады.» Заман талабына сай ғылым мен техниканың жетістіктерін білім беру саласында жүзеге асыру бүгінгі күннің өзекті мәселелерінің бірі. Жаңа заманғы білім беру жүйесі жаңа міндеттерді жүктейді. Сондықтан қазіргі білім берудің жаңа ақпараттық технологияларын игермейінше, сауатты, жан-жақты, білімді маман болу мүмкін емес. Жаңа технологияны меңгеру мұғалімнің оқу-тәрбие үрдісін жүйелі ұйымдастыруына көмектеседі. Сонымен қатар мұғалімнің интеллектуалдық, кәсіптік, адамгершілік, рухани, азаматтық және басқа да көптеген адами келбеттерінің қалыптасуына игі әсерін тигізеді, өзін-өзі дамытып, оқу-тәрбие үрдісін тиімді ұйымдастыруына көмектеседі. Бүгінгі таңда білім ұйымдарындағы пәндерді дербес компьютер көмегімен оқыту нәтижелігін зерттеудегі ғылыми мәселелерді шешу ең басты орын алады. Мектептегі пәндерді оқыту процесінде компьютерді қолданып сабақ өткізу мұғалім мен оқушы қарым-қатынасы жүйесін, олардың іс-әрекетінің мазмұнын, құрылымын, өзгерте отырып, олардың мотивациялық эмоциональдық ортасына, сезімінің өсуіне әсер етеді. Соңғы жылдары көптеген елдерде орын алып отырған ғаламдық өзгерістер – мемлекеттердің жаңа дәуірге, қоғамдық өмірлік негізін ақпараттық ресурстармен ақпараттық коммуникациялық технологиялар құрайтын ақпараттық кезеңге қадам басты. Қазіргі таңда ғылыми техниканың даму қарқыны оқу-ағарту саласының оқу үрдісіне жаңа технологиялық әдістер мен жаңа технологияларды қолдануды кең көлемде қажет етеді. Білім берудің негізгі мақсаты – білім мазмұнын жаңартумен қатар, оқушылардың пәнге деген қызығушылығын әр түрлі әдіс-тәсілдерді қолдана отырып, белсенділігін арттыру мақсатында интерактивті тақтаны пайдаланып сабақ өткізудің көптеген мүмкіншіліктері бар: біріншіден, интерактивті тақта арқылы электронды оқулықтарды қолдануға және оны көшіріп алып, белсенді жұмыс істеуге болады; екіншіден, қосымша материалдарды да көшіріп енгізіп, онымен белсенді жұмыс істеуге болады; үшіншіден, тақта ретінде жазуға, сызуға, өшіруге, дайын сызбаны жасап қоюға, жартылай жауап кезінде қолдануға т.с.с. көптеген іс-әрекеттерді жасауда уақытты үнемді пайдалануға болады. Биология – ХХІ ғасыр ғылымы. Сондықтан да ол жаңа ақпараттық технологияларымен тығыз байланысты. Қазіргі кездегі білім беру жүйесінде негізгі мақсат оқушыға жеке тұлға ретінде қарап оның дамуына көп көңіл

бөлуде. Бұл пәнді оқыту мұғалімге зор міндеттерді талап етеді, өйткені ол бүкіл сыныптың қажеттіліктеріне жауап беруі тиіс. Міне, осы жағдайда жаңа технологиялардың көмегі зор. Оқыту үрдісін компьютерлендіру мақсатында интерактивті тақтамен жұмыс жасау тиімді. Қазіргі уақытта Қазақстанның жалпы орта білім беретін мектептерінің барлығы дерлік интерактивті тақтамен қамтамасыз етілген. Интерактивті әдіс – диалогтік әдіс, нәтижесінде сабаққа қатысушылар бір-бірімен байланыса отырып, мәселелерді шешеді. Интерактивті тақта мектеп сыныптарында әр пән бойынша, соның ішінде биологиядан зертханалық сабақтарды өткізген кезде оның құрылғылары (датчиктері) қолданылады. Қарапайым тақта және компьютер проекторына қарағанда, интерактивтік тақта сабақ мазмұнын кеңінен ашуына мүмкіншілігі өте зор. Интерактивтік тақтаны пайдалану кезінде үлкен жетістікке қол жеткізу үшін, тек қана сауатты сабақ жоспарлап, керекті материалдарды дайындау керек. Сабақта мұғалім интерактивтік тақтаны бір емес бірнеше рет пайдалана алады, қарапайым тақтаға қарағанда интерактивті тақта пайдалануға ыңғайлы, әрі уақыт үнемдейді. Сабақ дайындығына дұрыс уақытты қалай бөлу керек? Әр сабақта пайдаланатын көрнекі құралдарды қалай дайындайды? Біз аталған сұрақтарға жауап беруге тырысамыз. Интерактивті тақта оқытудың басқа тәсілдеріне қарағанда (салыстырғанда), көптеген жетістіктері бар. Бұл жетістіктер туралы өз сабағында интерактивтік тақтаны пайдаланатын мұғалімдер ғана айта алады. Мұғалім әріптестерімен бірге отырып сабаққа дайындалу арқылы жақсы әсерге қол жеткізуге болады, бұл тек қана міндеттерді бөліп беру мен уақытты үнемдеу ғана емес, сонымен қатар берілген материалдардың сапасын да арттырады. Мұғалімдердің пайымдауынша интерактивтік бағдарлама олардың жартылай жұмысын атқарады. Мысалы: белгілі бір материалды интерактивтік тақтада орындау арқылы файлдағы белгілермен өзгерістерді сақтап қалуға болады, бұны сабақта болмай қалған оқушыларға қайта түсіндіруге немесе келесі жолы тағы да қолдануға болады. Мұғалім оқытудың жаңа ақпараттық технологияларын меңгеріп, оны пайдалану арқылы өзінің материалдық базасын толықтырып, әрі уақытты үнемдейді. Мультимедиялық технологиялар көбіне компьютерлік сыныптарда қолданылады. Қазіргі уақытта сабақ материалына байланысты көптеген электрондық оқулықтар мен компакт-дискілер бар. Бүгінгі таңда ақпараттық технологияның өмірімізге терең енуіне байланысты жеке пән сабақтарында компьютерлік техниканың мүмкіндіктерін толық пайдаланып, оқушыларға терең де тиянақты білім беруге жағдай жасалды. Компьютерлік графикалық материал презентациялық слайд көмегімен көрсетіледі. Microsoft Power Point бағдарламасының көмегімен оқу процесінде презентациялар мен слайдтар жасап көрсету, оқушылардың қызықты және дәлелді (мағыналы) болады, танымдық ойлауы мен есте сақтауын қалыптастырады. Оқушылар биология сабағында арнайы компьютерлік бағдарламалар мен электрондық оқулықтарды пайдалану арқылы кез-келген тақырыпты өздері меңгереді. Бұл оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттыруға, олардың ой-танымын кеңейтуге, өз бетінше шығармашылықпен, ізденімпаздықпен жұмыс жасауына көп көмегін тигізеді. Биология пәні бойынша компьютерлік тестілеуді қолдану оқушылардың интеллектуалдық танымын арттырады. Оқушылар бір тестілеуден жақсы нәтижеге жеткенше бірнеше қайтара өтеді. Бұл тестілердің барлығы биология бойынша мемлекеттік білім стандарты талаптарына сәйкес келеді. Ол оқушылардың интеллектін, логикалық ойлауын және шығармашылық қабілеттерін дамытуға, тірі табиғатты, ағзаларды толығымен түсінуге ықпал жасайды. Биология пәнінің кейбір тараулары ойлануды, талдай білуді, салыстыруды қажет етеді. Оған биология кабинетінің жағдайы келе бермейді. Айталық, адам қаңқасы, микроскоп, ұлғайтқыш айнек, сутеттер т.б. тәжірибе жасайтын құралдардың болмауы. Биология сабағында компьютерді пайдалану оқу үрдісінде мұғалімі мен оқушының оқудың жеке дара шығармашылықпен жұмыс жасауына мүмкіндік береді.

Мен жаңа сабақты түсіндіру барысында сабақтың мазмұнын дайын күйінде бермеуге тырысамын. Оқушылардың өздігінен танып-білу дағдыларын қалыптастыра отырып, жаңа тақырып бойынша анықтама, ережелерді өздері құрастырып тұжырымдай білуіне жетелеймін. Ол үшін оқытудың интерактивті формаларын сабақта қолданамын. Олар: - Жеке шығармашылық тапсырмалар, жобалар; - Блок-схема, графика, диаграмма, т.б.;

- Тірек-схема, көрнекіліктер және анықтама құралдары; - Ойын арқылы оқыту; - Сөзжұмбақ, ребус; - Тестілеу; Биология сабағын меңгертуде компьютерлік анимациялардың маңызы зор. Оқушыларға жануарлардың мен өсімдіктердің суреттерін, сызба нұсқаларды көрсетіп қолдануына қолайлы. Биология бойынша «Адам нәсілдері. Нәсілшілдіктің және әлеуметтік дарвинизмді сынау», «Жер тарихы және оны зерттеу әдістері. Жер тарихының шежіресі. Полеозой заманында тіршіліктің

дамуы» тақырыбындағы өткізген сабағымда: сөз жұмбақты табуға, нәсілдердің түрлерін, олардың көздерінің, шаштарының және терісінің түстерінің қандай екенін бір-біріне айырмашылықтарына толық көздерін жеткізіп көрсетілді. Жер тарихында тіршіліктің пайда болуы, әр кезеңде өсімдіктердің, жануарлардың түрлерінің дамуы туралы суреттерін, сызбанұсқалары пайдаланылды. Биологтардың өмірі мен қызметі жайында компакт-дискілерде кең қамтылған. Рефераттар жазуда оқушылар биологиядан тіршіліктегі барлық организмдер жөнінде энциклопедиялық мәліметтер ала алады. Сонымен қатар оқушылар сабақта видеоматериалдар пайдаланады. Олар оқушыларға заттар және олардың халық шаруашылығында қолдануы туралы мәліметтер алуға көмектеседі. Рефераттар жазу барысында оқушылар өз беттерімен Интернет кеңістігінің материалдарын, электрондық оқулықтарды іздеу арқылы компьютерлік сауаттанады. Сонымен қатар «Әлемдегі терең сыр, ғылыммен ғана ашылмақ...» химия-биология пәндері апталығында өткізілген «Экологиялық дағдарыстың аймақтық сипаты» атты тақырыптағы дебат ойынының компьютерлік нұсқасын пайдаланып, өз сабақтарымда компьютер көмегімен слайдтар дайындадым. Слайдтарды қолдану нәтижесінде оқушыларға жаңа материалдарды меңгерту жеңіл, әрі уақытты үнемдеуге мүмкіндік береді. Нәтижесінде оқушыларда оларды ойша елестету және тақырыпты түсіну қиынға түседі. Оқушылар бұл ойын арқылы өз білімдерін шыңдайды.

«ҮЙ ЖАНУАРЛАРЫ ЖӘНЕ ЖАБАЙЫ ЖАНУАРЛАР»

***Жамбыл облысы, Тараз қаласы
№27 бөбекжай бақшасы
Педагог-психолог
Рысбаева Айжан Тураповна***

Мақсаты: Дидактикалық ойын арқылы жануарлардың түрлерін білуге, төлдерінің қалай аталуын үйрету.

Балалардың айтылған ойды тыңдауға және ұғыну зейінін дамыту.

Жануарларға қамқор бола білуге тәрбиелеу.

Ұйымдастырылған іс – әрекетмізді «Шаттық шеңберімен бастаймыз»

Достарымның барлығын
Сыйлап жақсы көремін
Алақаным арқылы
Жылуымды беремін
Достар бері келіндер
Қолдарыңды беріндер
Шаттық толы шеңберге
Қуанышпен енінדר

Сұрақтар:

-Қазір жылдың қай мезгілі?

-Қыс мезгілінде неше ай болады?

-Қандай айлар кім атап береді.

-Ал қыс мезгілінде ауа-райы қандай болады?

-Қыс мезгілі

-Үш ай

-Желтоқсан,Қаңтар,Ақпан

Жұмбақ жасыру.

Басында екі таяғы бар,
Төрт аяғы бар,
Сегіз тұяғы бар
Иегінде сақалы бар. (Ешкі)

Өзі ширақ,өзі қу
Жүрген жері айқай шу (Түлкі)
Адамға серік,
Күзетке берік. (Ит)

Дидактикалық ойын:

«Үй жануарлары мен жабайы жануарларды ажырат»

Ойын шарты: Тақтаға екі бала шығып үстел үстінен жануарлардың суретін алып, үй жануарларын үйдің, ал жабайы жануарларды орманның астына екі топқа бөліп орналастырады.

-Ал балалар кім маған жабайы жануарлар туралы тақпақ айтып береді.

Аруке: Ақ қоян-ау, ақ қоян,
Ұзын құлақ сақ қоян
Қаша берсең орманға
Қорқағым деп ат қоям

Нұрислам: Қасқыр орманда жортады,
Аяздан ол қорқады
Аспанға қарап ұлиды
Ауылда малды торида.

Айсұлтан: Түлкі деген қу ғой,
Жүрген жері шу ғой
Жатып алып жағада
Іздегені ду ғой

Хамит: Қорбаңдаған аюдың
Құлпынайы көп екен
Теріп-теріп аламыз,
Қалтамызға саламыз.

Дидактикалық ойын: «Ненің даусы»

Балалар мұқият үй жануарларының дауыстарын тыңдап қай үй жануарының дауысы екенін айтады.

Ғажайып сәт

Есікті қағып түлкі кіріп келеді.

Балалармен амандасып,өзімен бірге орманға баруларын өтінеді.

Балалар сендер түлкімен бірге орманға барасындарма?

-Ендеше балалар мен сендермен бір ойын ойнағым келіп тұр.

-Мен сендерге өзімнің достарымның атын атаймын, ал сендер қимылдарын көрсетесіңдер жарайма?

Сергіту сәті

Қорбаңдаған аюдың,

Құлпынайы көп екен.

Теріп-теріп алайық,

Қалтамызға салайық.

Ойын: «Үй жануарларының төлдерін тап!»

Ойын шарты: Көрнекілік арқылы тапсырманы орындау.

Дидактикалық ойын: «Өз көрегінді тап»

Ойын шарты: Ортаға бес бала шығады жабайы жануарлардың бет-пердесін тағып. Әр жануар өзінің сүйікті тағамын тауып алу керек.

Жұмбақтың жауабын табады. (ешкі, түлкі, ит)

Балалар ойынның шартын мұқият тыңдап отырады.

-Жабайы жануарлар туралы тақпақтарын айтады.

-Үй жануарларының дауысын тауып айтады.

-Түлкімен ойын ойнайды, түлкінің айтқан жануарларының қимылдарын салады.

Сергіту сәтін өлең шумақтарына қарай қимылдар жасап жасайды.

-Әр бала өзінің алдындағы тапсырмаларын орындайды.

-Балалар бет-пердесіне сай жануарлардың сүйікті тағамын тауып алады.

Бүгінгі берілген тапсырмаларды балалар түгелімен орындады.

Біз қандай ойындар ойнадық.

-Балалар жауап береді қандай ойындар ойнағанын, не үйренгендерін, немен айналысқандарын айтады.

Үй жануарларының және жабайы жануарлардың қандай екенін, олардың қандай пайдасы бары жайлы, үй жануарлары мен жабайы жануарларды ажыратып білу;

Жан-жануарлардың қалай дыбыстайтынын;

Үй жануарларының төлдерін біледі;

РОЛЬ ТЕКСТА В РАЗВИТИИ УСТНОЙ И ПИСЬМЕННОЙ РЕЧИ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

Шымкент қаласы

№ 66 "Қазығұрт" жалпы орта білім беретін мектебі КММ

Орыс тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі

Турганбаева Салтанат Бериковна

Развитие связной речи – одна из главных задач уроков русского языка. Школьная программа основными видами работ по развитию называет изложение и сочинение. Однако не все ученики понимают, осмысливают, запоминают и воспроизводят текст. Чтобы понимать и полноценно воспроизводить текст, ученик должен достаточно свободно осуществлять элементарные мыслительные операции анализа и синтеза, контролировать собственные способы мышления и уметь сосредотачиваться на выполнении конкретного задания. Это умеют далеко не все школьники даже в старших классах, и именно систематическая работа над комплексным анализом текста поможет им понимать, осмысливать, воспроизводить художественный текст. Текст дает возможность не только для развития связной речи учащихся, но и способствует расширению их кругозора и эрудиции.

В настоящее время текст является основной дидактической единицей на уроке русского языка. Поэтому на уроках русского языка необходимо ввести целенаправленную работу над текстами различных типов и стилей, необходимо уделить внимание на их создание. Обычно ребята составляют текст без знания теории, стихийно постигая закономерности его построения. Между тем в основе всех текстов лежат универсальные правила их построения. При условии правильного формирования у учащихся прочных знаний закономерностей конструирования текстов, на уроках русского языка происходит

углубление этих знаний, формирование необходимых умений и навыков по составлению текстов различных типов и стилей.

Эффективность работы над текстом зависит от правильного выбора методов и приемов презентации учебного материала и подготовленности.

В настоящее время текст получает признание как одна из важнейших лингвистических категорий, поскольку языковая система в процессе коммуникации реализуется не в изолированном предложении, а в текстах различного типа и назначения.

Коммуникативная направленность обучения русскому языку привлекла внимание к тексту именно как к самостоятельному объекту изучения с целью постижения законов текстообразования. Текст приобрел статус основной коммуникативной единицы, а умение создавать его выдвигается как конечная цель обучения.

Речевое произведение обладает двумя сторонами планом выражения и планом содержания, обе стороны текста как языкового знака взаимосвязаны и взаимозависимы. Отсюда следует, что на уроках русского языка необходимо обращать внимание учащихся на механизмы построения текста, способы создания его как единого, связного и цельного речевого произведения. Текст должен выступать как самостоятельная учебная единица, объект изучения, представляющий языковое и речевое образование с собственными закономерностями построения, а не только как контекст для наблюдения функционирования в нем единиц более низких уровней: предложений, словосочетаний и слов.

Все средства организации связного текста можно разделить на три группы: лексические, морфологические и синтаксические. Наиболее распространенными среди них являются лексические средства. К ним относятся лексический и однокоренной повтор, синонимическая и антонимическая замена. Лексический повтор реализуется в повторении одного и того же слова на протяжении всего текста. При повторении в потоке связной речи употребляется в следующем предложении не любое произвольно взято слово, а только то, которое несет в себе определенную смысловую нагрузку и выделяется при этом логическим ударением.

Видов анализа текста много: лингвистический, лексический, стилистический, литературный. В последний входят анализ лирического произведения и анализ прозаического произведения. Кроме целостного анализа, можно выделить и такие виды анализа как анализ отдельного эпизода, характеристика героя, групповая характеристика героев, сравнительная характеристика двух героев, двух произведений, анализ художественной детали (портретной, пейзажной и т.д.) 3

Всем этим видам анализа школьников нужно учить. Но при этом не следует забывать о том, что задача анализа не в том, чтобы разобрать литературное произведение по частям и в частности, а в том. Чтобы он способствовал углубленному прочтению художественного текста. Он не должен быть бессмысленным. Глубокая осмысленность – вот первое и главное требование к анализу и непременное его условие. Таким образом, анализ всегда должен предполагать цель. Целенаправленность анализа – это присутствие в нем сквозной идеи. С какой целью? Зачем? Для чего? – эти вопросы (пусть мысленно. только про себя) учитель всегда должен задавать себе при проведении анализа.

Основной единицей обучения связной речи был определен текст, который имеет логическую структуру, завершенность, специальный набор лексических и грамматических средств, необходимых для передачи мыслей. Развитие умений и навыков построения текста происходит наиболее эффективно путем осознания его структуры, закономерностей построения, литературных норм.

Приведем упражнение на умение определять тему текста.

Вот и пришла долгожданная весна. Засветило яркое солнышко, на улице стало тепло. Побежали веселые ручейки.

С юга прилетели птицы. Они так звонко чирикают, как будто радуются тому, что вернулись в родные края.

На полянках расцвели первые цветы – подснежники. Иногда их называют первыми вестниками весны, потому что они появляются раньше всех остальных цветов, прямо из-под снега. Подснежники бывают разных цветов: желтого, белого, фиолетового.

Весной просыпается хозяин леса - медведь. Он сейчас голодный, потому что у него закончились зимние запасы. Радуются весне все обитатели леса.

Скоро начнется ледоход на Лене, и тогда до лета перекроют переезд через реку.

1. Подберите более подходящее название к тексту.
2. Определите тему и основную мысль. Назовите слова, наиболее важные для раскрытия основной мысли текста.

3. Разбейте текст на законченные смысловые части, озаглавьте их. Назовите микротемы абзацев.

4. Дополните текст (новой микротемой, вступлением, заключением).

Следующее задание: составление текста на основе данных материалов.

Дается текст.

Волчье лыко.

С августа до поздней осени в лесу можно встретить невысокий кустарник с сочными ярко-красными ягодами. Ягоды яйцевидные, односеменные, длиной до восьми миллиметров. Они располагаются не на ветках, а лепятся кучками на голом прутике ствола.

Это опасное растение – волчье лыко. Его называют еще волчий перец, волчий лаврик, лесная сирень.

Цветет в конце апреля. Очень красив этот ядовитый кустарник. На коре прута появляются светло-розовые, как заря, колокольчики. Четырехлепестковые цветы изящными пучками расположены на прутиковых ветвях. По форме и цвету они напоминают сирень.

В его ягодах и коре содержатся сильные яды. Пять-шесть ягод смертельны для человека, тридцать граммов листьев отравляют лошадь. Даже от прикосновения к коре на руках могут появиться пузыри. Люди и животные не трогают это растение. А птицы клюют, им ничего не делается.

Детей надо оберегать от встречи с волчьим лыком. Следовало бы в сельских домах культуры и обязательно в школах вывешивать плакаты с изображением волчьего лыка и объяснительным текстом. Необходимо всем хорошо знать отличительные приметы этого опасного растения.

1. Назовите предложение, передающее главную мысль последнего абзаца.

2. Что хотел сказать автор?

3. Прочитайте текст. Составьте к нему развернутый план.

Пример:

1. Осенний вид приметного кустарника.

2. Как называется это растение?

3. Весенний наряд волчьего лыка

4. Растение ядовито!

5. Меры предосторожности должен знать каждый.

6. Перескажите по составленному плану текст.

В настоящее время текст является основной дидактической единицей на уроке русского языка.

Чтобы помочь учащимся овладеть всеми вышеуказанными умениями, учителю необходимо прежде самому вооружиться технологией формирования главного читательского умения – умения анализировать, интерпретировать, рецензировать художественное произведение. К сожалению, мастерство анализа учитель-словесник, как правило, приобретает самостоятельно в процессе практической деятельности «методом проб и ошибок». При этом типичный недостаток школьного анализа состоит в том, что зачастую анализ формы художественного произведения осуществляется в отрыве от анализа его идейно-тематического содержания и сводится к перечислению отдельных изобразительно-выразительных средств художественной речи. Другая крайность состоит в том, что учителя основное внимание уделяют сюжету, социальному содержанию произведений и очень мало – работе над словом и его эстетической функции.

«ЖАҢАРТЫЛҒАН БАҒДАРЛАМА БОЙЫНША ӘДІС-ТӘСІЛДЕРДІ ТАРИХ САБАҒЫНДА ҚОЛДАНУ»

Шымкент қаласы

№ 66 "Қазығұрт" жалпы орта білім беретін мектебі КММ

Тарих пәнінің мұғалімі

Чигимбаева Алия Сафарбековна

Жаңартылған білім беру бойынша алдымдағы шәкірттерге зер сала қараймын. Қараймын да ойланамын. Алға үмітпен талпынған олардың алдында менің де ұстаз ретінде үлкен жауапкершілігім бар – ау деп пайымдаймын. Сондықтан менің өзіме қояр талабым, алдыма қойған мақсатым жоғары болуы тиіс. Тарих пәні мұғалімінің жауапкершілігі өте жоғары болуы тиіс, себебі әр оқушы өз тарихын білу керек.

Сыныптағы балалардың бірі зерек те алғыр, бірі енжар, бірі баяу, бірі тым пысық.

Ал, менің бәріне беретін білімімнің мазмұны мен қоятын талабым әр бала жеке қабілетті тұлға, олардың мұны қабылдауы түрліше.

Оқушы білімін арттыру, пәнге қызықтыру үшін оқытуды жалпы алғанда ең бірінші оқушылардың неге қызығатынын анықталып, бастау керек деген ойдамын.

Алдымдағы шәкірттерді тұлға ретінде қасиеттерін зерттей келе, олармен дербес жұмыс жасауға мүмкіндік беретін әдіс деп деңгейлеп-саралап оқыту технологиясын таңдадым.

Осы технологияны қолданып жұмыс жасаған кезде оның тиімді тұстары мен артықшылығын байқадым. Оқыту әдістері мұғалімнің тұлғалық сапаларымен тығыз байланысты өзара әсерлесіп отырады деп ойлаймын.

«Мұғалім-мәңгі нұрдың қызметшісі, ол барлық ой мен қимыл әрекетіне ақылдың дәнін сеуіп, нұр құятын тынымсыз лаулаған жалын иесі» Е.Каменский. Бүгінде жаңаша ойлай алатын мұғалім мәртебесі де жоғары болмақ, ол оқушылар мен олардың ата-аналарының сұраныстарын қанағаттандыра алатын жаңа формациялы мұғалім. Сол себепті білім кеңістігінде «Жаңашыл мұғалім қандай болу керек?» Өскелең ұрпақты қалай және неге үйрету керекпіз? деген сұрақтың өзектілігі арта түспек. Қазіргі таңда әр пән бойынша мектебіміздің мұғалімдері жаңартылған бағдарлама бойынша 3-апталық курстардан өтіп, өз білімдері мен біліктіліктерін арттыра отырып, шыңдап келуде. Сондықтан бүгінгі оқушының функционалдық сауаттылығын арттыруда жаңа формациядағы мұғалім бойында төмендегі кәсіби күзінеттілігі болса мақсатымызға бірге жетпекпіз.

- Әрбір оқушыны пәнді түсінуді қалай құрылымдау қажеттілігін ойластыра білетін сезінетін, осы көзқарастар тұрғысынан білімі мен тәжірибесін қалыптастыратын;

- Оқушының білім беру бағдарламасы деңгейлері бойынша ілгері жылжуын өрістетуге мақсатында мазмұнға сәйкес кері байланыс орната алатын кәсіби білімі мен түсінігі бар

- Оқытудың мақсаты мен сабақтың нәтижелі де табысты өту өлшемдерін, өзі мен оқушыларының бұл өлшемдерге қандай дәрежеде сәйкес келетіндігін білетін;

Бастапқы идеядан өзге идеяларды өрістетуге байланыстыратын және сол идеяларды оқушылардың өздері құрастырып, жандыра алатындай етіп жинақтап, толықтырып, тереңдетіп бере алатын мұғалімдер.

Қазіргі таңда сапалы білім беру мәселесі қоғамды толғандырып отыр. Өйткені қарыштап дамып келе жатқан технологиялық прогресс кезеңінде өскелең ұрпақтың білім деңгейі замануи талапқа сай болуы қажет. Сол себепті ұстаздар әр сабағын сапалы түрде ұйымдастырып, әдіс-тәсілдерді тиімді қолдана білуі шарт. Білім дегеніміз мектепте оқытқанның барлығын ұмытқаннан кейін қалатын нәрсе. Мектепте алған білімін өмірде қолдана алатындай етіп сабақты құру мұғалімдерден көп шығармашылық ізденісті талап етеді. Ол үшін ең алдымен, әр ұстаз үнемі өз білімін жетілдіру және өз шәкірттерін тұлға ретінде тану керек. Ұлы Абайдың «Адамның қасиеті үш-ақ нәрсе: нұрлы ақыл, ыстық қайрат, жылы жүрек» демекші, шәкірттің алдына бару үшін жеткілікті білім болу керек, сол тәжірибенді ұғындыру үшін тиімді

тәсілдерді қолдана білу және ұстаз мамандығын тандаған соң, этикалық әрі моральдік құндылықтарды ұстану қажет. Мұғалімнің бұл үш көмекшілері сапалы әрі табысты оқытуына жол ашады.

Мақсаты: оқушылардың іскерлігі мен дағдыларын қалыптастыра отырып шығармашылық жұмысқа баулу, ой-өрісінің дамуына мүмкіндік тудыру.

Негізгі міндеті: оқушылардың шығармашылық қабілетін дамыту, жан-жақты дамуына көңіл бөлу, ғылыми-зерттеу дағдыларын қалыптастыру.

Мен әрбір сабағымызда оқушыларды адамгершілікке, қайырымдылыққа, бауырмалдыққа, имандылыққа, патриоттыққа тәрбиелеуіміз керек. Ол үшін сабақта топтық жұмыстың тиімділігі зор деп ойлаймын.

Әр сабақтағы дұрыс ұйымдастырылған топтық және жұптық жұмыста оқушылар:

- Өздігінен тапсырманы орындайды, топ мүшелерімен немесе жұбымен өз пікірін бөліседі, алмасады;

- Жоспарланған тапсырмалар туралы айта алады;

- Өз мүмкіндігін біледі;

- Өзінің оқуы үшін үлкен жауапкершілік алуға қабілетті болады;

- Назарын бақылай алады және алаңдамайды;

- Өз тәртібі мен өзгенің тәртібі туралы және оның салдары туралы айта алады;

- Нені қалай жасағаны туралы немесе нені үйренгені туралы айта алады;

- Өз сезімі мен өзгелердің сезімі туралы біледі, көмектеседі және тыныштандырады;

- Жаңа тапсырманы сеніммен қолға алады;

- Өзін оқушы ретінде жағымды жағынан көргісі келеді.

Топтық жұмысты ұйымдастырудың артықшылықтары:

- Игеретін материалдардың көлемі мен оларды түсіну қажеттілігі артады;

- Жаппай оқытуға қарағанда, ұғымдарды, түсініктерді, дағдыларды қалыптастыруға аз уақыт жұмсалады;

- Жұмыс атмосферасын қалыптастыру;

- Оқушылардың танымдық белсенділігі мен шығармашылықпен жұмыс істеуі артады;

- Оқушылардың өзара қарым-қатынасы жақсарады;

- Өзіне сын көзбен қараушылық артады, құрбылармен жұмыс істеп үйренген оқушы өзінің қабілетін дұрыс бағалай және жақсы бақылай алады;

- Өмірге қажетті дағдыларды үйренеді.

Жаңа технология әдістерін дамыта оқытуда мұғалімнің басты міндеті - оқу материалын оқушыға дайын күйінде көрсету емес, оқушымен бірлесіп, жалпы іс - әрекетті ұйымдастыра отырып, алға қойылған міндеттерді түсіндіру оларды шешудің тәсілдерін, жолдарын іздестіру. Сабақтарында ана тілі, матем, қазақ тілі, дүниетану болсын сыни тұрғыдан ойлау және жазу технологиясы! Сыни тұрғыдан ойлау деген не? Белгілі бір идеяларды қабылдай отырып, оның неге қатысты екенін зерттеу, оларды жеңіл ойларға қарсы қоя салыстыру, сол идеяларға қарсы көзқарастармен тепе – теңдікте ұстап зерттеу, оқыту мен үйретудің үш деңгейін түсіне және суреттей алатын бояу керек. Әр түрлі оқыту стратегияларын сабақтың ұтымды жерлерінде орынды қолдана білу .

Әр тақырыпты өткен кезде Тірек сызбасы тарауларға байланысты кілттік ұғымдар.

«Ой қорғау», «Ой толғаныс»

Сабақты бастар кезде «Сөздік жұмыс»

Толғаныс Түртіп алу кестесі:

Жаңа сабақта

Венн сызбасы семантикалық карта.

«Бірін – бірі тыңдау»

Эссе жазу. Құрастыру ойлау жүйесін, сөдік құрып, оқушының ойлауына жол ашады.

Топпен жұмыс. Оқушылардың өздігінен жұмыс істеуіне жол ашады.

Тарих сабағында жаңа технологияларды пайдаланудың тиімділігі.

Әр оқушының сөздік қоры молайды, сұраққа толық жауап беруді үйренуде, оқушылардың ізденімпаздық қабілеті дами бастады, еркін сөйлеуді, өз пікірін топ алдында қорғай алу қабілеті арта бастады.

Оқушы жетістігі: әр оқушының ізденімпаздық қабілеті дамиды, жұпта, топта бірлесіп жұмыс істей алады, бір бірінің сөзін тыңдап, құрметтеуге үйренеді, оқушының жеке қабілетін айқындайды, еркін қиялдайды, өз пікірін топ алдында қорғай алу қабілеттері артады, сыни көзқараспен қарайды.

Мұғалім жетістігі: нәтижелі әдіс тәсілдерді меңгереді, жұмысына қызығушылық танытады, жоғары нәтижеге жетуге ұмтылады.

Тарих сабағын оқыта отырып, жаңа инновациялық технологияларды тиімді пайдаланып, өзіндік жұмыс және тарихи диктант, тірек сызбалар, кластерлер, хронологиялық таблицалар, пікірталас сынақ осы тәрізді әдіс-тәсілдерді білім сапасын арттыру мақсатында түрлендіре отырып қолданған тиімді. Бұл жұмыстар оқушылармен тығыз байланыста болуға, оқушы бойындағы табиғи мүмкіндіктерді ашуға, оқушының танымдық іс-әрекеттерін қалыптастыруға, оқушы тарапынан белсенділік танытып, дербестік көрсетуіне, өзіне деген

сенімділігін қалыптастыруға көмектеседі. Оқушылардың алған білімдерін кеңейтіп, логикалық ойлау жүйесін дамытып, тиянақты білім алуына жол ашады. Сабақта оқушының жеткен жетістігін баса көрсетіп, оның пәнге деген қызығушылығын арттырып, оқушыларды өз бетімен ізденіп жұмыс істеуге баулу, шығармашылық қабілеттерін шыңдайды. Бірақ шамадан тыс тапсырмалар беруден сақтану керек, ең басты оқиғалар мен фактілерді ғана білуі керектігін ескеріп, нақты тапсырмалар берген жөн. Сондай-ақ, күнделікті сабақта оқушылардың білімін бағалауға да тигізер көмегі көп.

Сабақта жаңа технология әдіс – тәсілдерін қолданудың мынадай тиімді жақтары бар:

- Оқушының оқуға деген ынтасы артады;
- Әр оқушының жеке қабілеті айқындалады;
- Үлгерімі нашар оқушыға көңіл бөліп, оларға көмектесу мүмкіндігі туады;
- Жақсы оқитын оқушының тереңірек білім алуына жағдай туады;
- Әр оқушы өздігінен жұмыс істеуге дағдыланады.

Оқушы өз білімін бағалай білуіне бағыттауға мүмкіндік береді. Қорыта айтқанда, оқушыларды шығармашылыққа, өз бетімен іс-әрекет етуге бағытталған тапсырмалар саны көбейгенде ғана, өз пікірін айта алатын, оны дәлелдей білетін, өмірге деген өзіндік көзқарасы қалыптасқан, үнемі ізденіс үстінде болатын, қоғам дамуына үлес қоса алатын, жан-жақты жетілген жас ұрпақ өкілдерін дайындай аламыз. Демек, жаңа технологиялық әдіс – тәсілдерді пайдалану білім сапасын арттырудың бірден – бір жолы.

Мен қорыта айтқанда, жаңа технологиялардың көмегімен оқушылардың білімін жетілдіру мен оқу сапасын арттыруға болатынын түсіндім. Қай халықтың, қай ұлттың болсын толығып өсуіне, рухани әрі мәдени дамуына басты ықпал жасайтын тірегі де, түп қазығы да – мектеп. Қазақ мектептерінің білім деңгейін көтеру және онда жаңа ақпараттық технологияларды пайдалану арқылы оқу-тәрбие үрдісін тиісті деңгейге көтеру, педагогикалық ұжымның жүйелі жұмыстарының нәтижесінде ғана жүзеге аспак. Сонымен қатар сыни тұрғыдан ойлау бағдарламасы бойынша жүргізілген сабақтар іздеудің мән-жайына қаныға, білімді тереңінен айтуға төселеді, дәлелдер келтіру, дәлелдеу тәсілдеріне жаттығады, теория мен практиканың бірлігін игереді, жеке және топпен бірлесіп мәселе түйінін шешу жолдарын табуға жаттығады, өз жолдастарының пікірімен санасуға, өткір сындарды тыңдап одан тиісті қорытындылар жасай білуге машықтанады. Бұл бағдарламаны өз сабақтарымда әдіс-тәсілдерін қолдану барысында түсінгенім оқушылардың бірін - бірі тыңдап, құрметтеуіне үйретуі, бұрын үндемей отыратын балалардың сабақ барысында қызу араласуы сабақтың ерекше, олардың еркін сөйлеп, ойларын ашық жеткізуге мүмкіншілік туғызады. Бұндай әрекет сабақтың барлық үш кезеңінде байқалып отыратындығы сөзсіз. Осы «Сын тұрғысынан ойлау» бағдарламасы арқылы оқытудың тиімді екенін атап айтуға болады. Білім беру процесі - ақпараттық қоғам жайындағы жас өспірімдерді жан-жақты даярлайтын процестер болуы қажет. Сондықтан білім беру жүйесінде компьютерлерді пайдаланудың маңызы зор. Өйткені компьютер адам қызметінің барлық саласында еңбек өнімділігін арттыру құралына айналды.

Болашақ мамандардың ақпараттық мәдениеті негіздерін қалыптастыру оқушылардың компьютерде жұмыс жасауды игерумен тығыз байланысты.

ХИМИЯНЫ ОҚЫТУДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ТАНЫМДЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІН ДАМУ

Шымкент қаласы

№ 66 "Қазығұрт" жалпы орта білім беретін мектебі КММ

Химия пәнінің мұғалімі

Сихымбай Нурила Алтынбекқызы

Едәуір уақытқа дейін мектептегі білім беру жүйесінде оқушылардың білім, білік-дағдылары басым бағыттардың бірі болды. Алайда қазіргі ақпараттық-технологиялық қоғамда кез келген ақпаратты гаджеттердің көмегімен тауып алуға болады. Сондықтан оқушылар іс-әрекетінің тиімділігі ең алдыңғы қатарға шықты. Енді құрғақ білім ғана емес, сол білімді «Қалай, қайтіп, қайда қолдану қажет?» деген заңды сауал туындады. Соңғы стандарттың бұрынғы стандарттан айырмашылығы да осы сауалмен тікелей байланысты. Бұның өзі сабақ кезіндегі оқушылардың танымдық қабілеттерін білу, анықтау, дамыту мәселелерімен қабысады.

Білім беру жүйесінің алдындағы қазіргі басты мақсат – бәсекеге қабілетті, өзіндік танымдық әрекет ете алатын жан-жақты дамыған жеке тұлғаны тәрбиелеу. Танымдық әрекет дегеніміз білім алушының ізденіп, білім алуына бағытталған белсенді ақыл-ой қызметі. Ал танымдық қабілет дегеніміз жеке тұлғаның білу, түсіну, қолдану, талдау, зерделеу, т.б. іс-әрекеттерді атқарудағы икемділігін айқындайтын өзіндік психологиялық ерекшелігі болып табылады. Сонымен таным дегеніміз не? «Таным – объективтік шындықты адамның ойында бейнелейтін және қайта жаңғыратын қоғамдық іс-әрекет барысы. Таным барысында ойлаудың түрлі тәсілдері пайдаланылады (анализ, синтез, дедукция, индукция)». Педагогикалық-психологиялық тұрғыдан алғанда, білім алушының танымдық қабілеттерін танымдық әрекетін ұйымдастыру арқылы қалыптастырып дамытуға болады [1].

Оқушылардың танымдық белсенділігін арттыру бойынша мұғалімнің негізгі мақсаты-олардың шығармашылық қабілеттерін дамыту. Психологиядан адамның, оның ішінде оқушылардың қабілеттері іс-әрекет процесінде дамитыны белгілі. Оқушылардың танымдық қабілеттерін дамыту тәсілі-бұл оқу процесінде оқушылардың жоғары белсенділігін қамтамасыз ететін әдістер мен тәсілдерді шебер қолдану. Мұғалім сабақта пайдаланатын әдістері мен тәсілдерін оқушылардың танымдық қабілеттерінің деңгейін ескере отырып қолдануы керек, өйткені шамадан тыс тапсырмалар оқушылардың өз күшіне деген сенімін жоғалтады. Бұл өз кезегінде оң нәтиже бермейді.

Сондықтан оқушылардың танымдық қабілетін дамыту бойынша мұғалімнің жұмыс жүйесі оқушылардың шығармашылық-танымдық қабілеттерін үдемелі және мақсатты дамытуды, олардың ойлауын дамытуды ескере отырып құрылуы керек. Оқу процесінде оқушы әртүрлі психикалық процестерді көрсететін әрекеттерді орындайды. Олар: сезім, қабылдау, ұсыну, ойлау, есте сақтау және т.б. Барлық танымдық-психикалық процестердің ішінде ойлау жетекші болғандықтан, оқушылардың іс-әрекетін белсендіру олардың ойлауын белсендіруді, яғни танымдық қабілетін дамытуды білдіреді деп айта аламыз. Сонымен бірге, оқушының оқуға деген ықыласынсыз мұғалімнің барлық күш-жігері күтілетін нәтиже бермейтінін есте ұстаған жөн. Осыдан оқу мотивтерін қалыптастыру керек деген тұжырым жасалады, оның бастысы - пәнге деген қызығушылық.

Пәнге деген қызығушылығы артқан оқушы қандай да бір материалды не үшін оқып жатқанын нақты түсініп, сабақта өз жұмысының маңыздылығы мен нәтижелерін айқын елестете алады. Сондықтан ол сабақ барысында қол жеткізген мақсаттарын өз бетінше анықтайды. Өйткені оқушы оқу тапсырмасының мағынасын түсініп, оны өзі үшін маңызды деп қабылдаған жағдайда ғана оның қызметі уәжді және мақсатты болады[2]. Сабақтың осы кезеңінде білу, табу, дәлелдеуге қатысты оқу мотивтері пайда болады.

Оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырып, танымдық қабілеттерін дамыту үшін проблемалық оқытуды пайдалану тиімді. Себебі оқушы алдына қойылған проблеманы шешу барысында пән бойынша алған білімін пайдалана алады. "Металдар коррозиясы" тақырыбын зерттеу кезінде коррозия процесіне қатысты шынайы өмірден алынған нақты фактілерді келтіруге болады:

1. Өткен ғасырдың басында американдық миллионердің тапсырысы бойынша «Теңіз қоңырауы» сәнді яхтасы салынады. Оның түбі мыс пен никель қорытпасымен қапталған, киль және басқа бөлшектер болаттан жасалған. Яхтаны суға түсіргенде, ол пайдалануға жарамсыз болып шықты. Ашық теңізге шыққанға дейін ол істен шықты.

2. Біздің дәуірімізге дейінгі III ғасырда Родос аралында күн құдайы Гелиостың үлкен мүсіні түрінде маяк салынады. Мүсін саздан жасалған, негізі темір жақтау, ал үстінде мүсін қола парақтармен жабылған (мыс пен қалайы қоспасы). Родос колосы әлемнің жеті кереметінің бірі болып саналды. Алайда әлемнің жеті кереметінің бірі алпыс алты жылдан кейін құлады.

Сабақ барысында оқушылардан яхта мен мүсіннің бұзылуына қандай процестің ықпал еткендігін сұрауға болады. Сабақтың өн бойында «Не? Неге? Қалай? Қандай? Не істеу қажет еді?» деген сұрақтар тізбегін қоя отырып, тақырып бойынша білімді алып қана қоймай, оны тұжырымдап, өмірмен байланыстыра отырып, оқушылардың танымдық қабілеттерін дамытуға мүмкіндік туады.

Мұндай мысалдар қатарына «Жану» тақырыбында Архимедтің даналығы арқасында жау флотын жағып жіберуі немесе «Жасанды талшықтар» тақырыбын зерттеу барысында химик Карденнің жасанды жібек синтезі туралы, одан жасалған бұйымдарды 1889 жылы Париж көрмесінде көрсетуі және одан кейін жібек өндірісінің кенеттен тоқтатылуы туралы оқиғаларды жатқызуға болады.

Сонымен қатар оқушылардың танымдық қабілеттерін дамыту үшін қарама-қайшылықтарды шешу әдісінде пайлануға болады. Мысалы, «Глюкоза, оның қасиеттері» тақырыбын өткенде сабақтың басында екі реакцияны көрсету қажет. Олар – «күміс айна» реакциясы (альдегидтерге сапалық реакция) және глюкоза ерітіндісінің мыс (II) гидроксидімен әрекеттесу реакциясы (полиатомдық спирттерге сапалық реакция). Әрі қарай, оқушыларға «Глюкоза альдегидтері немесе полиатомды спирттер қандай топқа жатады?» деген сұрақ қойылып, олар глюкоза альдегидоспирт деген қорытындыға келеді. Бұл сызықтық құрылымның құрылымдық формуласымен расталады.

Химия пәнін оқытуда оқушылардың танымдық қабілетін дамытуға септігін тигізетін технологияның бірі - эвристикалық әңгіме жүргізу (диалогтік оқыту) [2]. Азот қышқылының қасиеттерін зерттеу кезінде металдардың тұз және азот қышқылымен әрекеттесуінің бейнефрагментін көрсетуге болады. Одан кейін оқушыларға төмендегі сұрақтарға жауап беру ұсынылады:

Неліктен бірінші жағдайда түссіз газ, ал екінші жағдайда қоңыр газ пайда болды?

Бұл қандай зат деп ойлайсыз?

Металдармен әрекеттескенде азот қышқылы неге ерекше?

Химия пәнін оқытуда оқытудың белсенді әдістерін қолдануға көп көңіл бөлінуі қажет. Жұмыстың мұндай әдістері мұғалімге оқушылармен әңгімелесу, диалог режимінде болуға мүмкіндік береді. Сол себепті белсенді оқыту-бұл, ең алдымен, диалогтық оқыту, оның барысында оқушылармен өзара іс-қимыл жүзеге асады[3]. Өзара іс-әрекетке түскен оқушылар өз білімдерін нақты жағдайға байланысты қолдана алып, танымдық қабілеттерін дамытуға мүмкіндік алады.

Ол үшін оқу процесі оған оқушылардың барлығы бірдей қатыса алатындай етіп ұйымдастырылуы керек. Осылайша олар меңгерілетін тақырып бойынша өз пікірлерін айтуға мүмкіндік алады. Білім алушылардың танымдық қабілетінің деңгейі оқу материалын игеру процесіндегі бірлескен іс-әрекетіне әркім өзінің ерекше жеке үлесін қосатынын, білім, идея, іс-әрекет тәсілдерімен алмасатынын білдіреді. Сол себепті мейірімділік пен өзара қолдау атмосферасы құрылуы тиіс. Ол өз кезегінде жаңа білім алуға ғана емес, сонымен бірге танымдық іс-әрекеттің өзін дамытуға, оны ынтымақтастықтың жоғары формаларына аударуға мүмкіндік береді. Оқытудың бұл түріне төмендегі әдістерді алуға болады:

- "Миға шабуыл" әдісі оқушыларға қателесуден қорықпай, өз ойларын, пікірлерін еркін білдіруге мүмкіндік береді. Сондай-ақ аталмыш әдісті пайдалану барысында жаңа білімді пысықтап, ол туралы терең түсінік қалыптастыруға болады. Бұл әдісті сабақтың әртүрлі кезеңдерінде қолдануға болады.

- шағын топтардағы жұмыс (топтық жұмыс) практикалық және зертханалық жұмыстар орындау кезінде қолданылады. Топтарда жұмыс істеу барлық оқушыларға (соның ішінде ұялшақ, аса көп белсенділік таныта бермейтін) жұмысқа қатысуға, ынтымақтастық, тұлғааралық қарым-қатынас дағдыларына (атап айтқанда, белсенді тыңдай білу, ортақ пікір қалыптастыру, туындаған келіспеушіліктерді шешу) машықтануға мүмкіндік береді.

- қысқа уақыт ішінде теориялық материалдың көп мөлшерін игеру қажет болған кезде сарапшылардың «Ашық аралау» әдісін қолдану ұтымды болып табылады. Бұл әдіс оқушыларға

ынтымақтастықта жұмыс істеуге мүмкіндік береді, жаңа білімді нәтижелі игеруге ықпал етеді, дағдылар мен құзыреттіліктерді қалыптастырады. Сонымен бірге оқушы өзін табысты тұлға ретінде сезініп, шығармашылық өсу жағдайы туындайды. Мысалы, «Көмірсутектердің табиғи көздері» тақырыбын зерделеу кезінде балалар 4 топқа бөлінеді. Әр топ оқулықтың мәтіні мен үлестірмелі материалдарды қолдана отырып, бағыттардың бірін зерттейді. Содан кейін топтар жаңадан құрылған топта алдыңғы топтардың әрқайсысының өкілдері міндетті түрде болатындай етіп қайта құрылады. Балалар өз кезегінде алынған ақпаратпен бөліседі, соңында ұжымдық талқылау өтеді.

- «ПОПС» әдісін даулы мәселелер туындаған кезде қолдануға болады. Бұл кезде оқушылар белгілі бір тақырып бойынша нақты анықталған ұстанымды ұстануы және дәлелдеуі керек. Бұл әдісті қолданудың мақсаты оқушыларға сабақта пікірталасқа түсіп, өз пікірлерін дәлелді, анық және қысқа түрде тұжырымдап айтуды үйренуге мүмкіндік беру болып табылады.

"ПОПС" әдісі белгілі бір құрылым мен сатыларға ие:

ПОЗИЦИЯ - менің ойымша ... (өз пікіріңізді айтыңыз, көзқарасыңыздың не екенін түсіндіріңіз).

Негіздеме - ... Себебі ... (бұл ойдың пайда болу себебін келтіріңіз, яғни сіздің ұстанымыңызды растайтын дәлелдер қандай?).

Мысал - ... Мысалы ... (сіздің дәлелдеріңізді көрсететін фактілерді келтіріңіз, олар сіздің ұстанымыңызды ... күшейтеді).

Қорытынды: сонымен (сондықтан), менің ойымша ... (өз пікіріңізді қорытындылаңыз, не істеу керек екендігі туралы қорытынды жасаңыз; яғни, бұл сіздің ұстанымыңызды қабылдауға шақыру).

Өз позициясын қорғау барысында оқушылар «ПОПС» әдісінің құрылымын ұстануы керек. Мысалы, «Жанып тұрған шамды бақылау» тәжірибелік жұмысын орындау кезінде оқушыларға «Сіз қалай ойлайсыз, алкоголь жалынының немесе құрғақ отынның жалынының құрылымы шам жалынының құрылымынан өзгеше бола ма?» деген сұраққа оқушылардың дені: «Мен жалынның құрылымы әртүрлі болады деп санаймын. Өйткені әртүрлі заттар күйіп кетеді. Мысалы, парафин мен алкоголь. Сондықтан жалын басқаша болады» деген жауап береді. Содан кейін алкоголь мен құрғақ отынның жалынын көрсету кезінде оқушылар жалынның құрылымы бірдей деген қорытындыға келеді, өйткені жану процесі негізге алынады.

Қазіргі уақытта химия пәнін оқытуда оқу ақпаратының үлкен көлемі мен оны игеруге арналған бағдарламалық сағаттардың аздығы арасында қайшылық орын алды. Алайда әр оқушының бойында ғылымдағы жаңа ашылулар мен зерттеулерге деген құштарлық бар[4]. Бұл мәселені шешуде ақпараттық-коммуникациялық технологиялар (виртуалды химиялық зертхана) көмектеседі. Мультимедиялық құралдар оқушыларға бағдарламалық материалды кең, мазмұнды және көрнекі түрде ұсынуға үлкен мүмкіндік береді. Сабақтарда бір уақытта ақпаратты ұсынудың әртүрлі әдістерін қолдануға мүмкіндік беретін мультимедиялық таныстырылымдарды қолдану тиімді. Олар қысқа мерзімде ақпаратты жеткізуге, объектілерді 3D өлшемде нақты көрсетуге көмектеседі. Таныстырылымдағы түрлі анимациялар балалардың назарын сабақтың маңызды сәттеріне аударуға мүмкіндік береді.

Қазіргі күнгі сәт сайын өзгермелі замандағы ақпараттар ағынының молдығы, таралу жылдамдығы мұғалімдер алдында оқушылардың пәнге деген қызығушылығын қалыптастырып қана қоймай, олардың танымдық қабілетін дамытуға баса назар аударуы қажеттігін көрсетіп отыр. Ол үшін оқушылардың танымдық қабілетін дамытуға бағытталған әдіс-тәсілдерді мейлінше түрлендіріп отырған дұрыс [5]. Ағартушы-қайраткер А.Байтұрсынов «Қай әдіс жақсы?» деген мақаласында: «Жалғыз әліп-би үйренудің өзінде толып жатқан әдіс бар. Әр әдіс-өз орнында жақсы. Әдіс көрнекіліктен шығады. Әдістің жаман-жақсы болмағы жұмсалатын орнына қарай», - дейді. Ал Л.Н. Толстой «Үйрету әдістері туралы» еңбегінде: «Ол ақтықтың белгісі-бір ғана әдісті білу, шеберліктің белгісі – түрлі әдісті білу, керек кезінде жоқ әдісті де таба білу. Мұғалім көп әдісті білу керек, оларды өзіне сүйеніш, қолғабыс есебінде қолдану керек», - деген.

РЕФЛЕКТИВНОЕ ПРЕПОДАВАНИЕ КАК ОСНОВНОЕ УСЛОВИЕ ФОРМИРОВАНИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ

Түркістан облысы, Қазығұрт ауданы

"Жеңіс" негізгі орта мектебі

Орыс тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі

Уларбаева Фариза Нуржанқызы

Нет человека, которого не интересовала бы школа, которого бы не волновали ее проблемы. Трудности обучения, трудности воспитания современных детей – все их ощущают. Учитель - в большей степени. Мы спорим, мы утверждаем, мы все размышляем о том, какова она сейчас и какой ей надо быть. Этот общий вопрос содержит в себе десятки, если не сотни довольно острых граней и углов; требует объективного анализа и скорого решения. Школа очень чувствительна к изменениям в социально – экономической структуре нашего общества и мира в целом. Она нуждается и будет нуждаться всегда в изменении программ, учебников, методов обучения и воспитания. Процесс этот бесконечен - то, что еще вчера было последним достижением и называлось инновацией, завтра станет привычным, обыденным, ничем не примечательным. Появляются совершенно новые, небывалые отрасли знаний, иными становятся требования к выпускнику, к его труду, знаниям, культуре.

Сегодня, когда объем необходимых ученику знаний стремительно возрастает, уже нельзя ориентироваться только на усвоение в школе пусть даже значительного объема научной информации. Сформировать устойчивую потребность самостоятельно добывать знания, развивать активные познавательные интересы, быть функционально грамотным учеником, умение сознательно разбираться в бесконечном потоке научной информации – задача учителя. Это возможно лишь педагогу, который может влиять не только на интеллектуальную сферу ребенка, но располагающему средствами личностного воздействия на личность воспитуемого, на сферу его морально – нравственных оценок и отношений.

Школа сейчас преодолевает период, когда привычные, традиционные методы не «будят» ум, и «живое» мышление зажато в рамках названной системы. Задачи, стоящие сейчас перед школой – это неустанный поиск, кропотливая повседневная работа тысяч учителей, которая учитывает все сложности и все так называемые мелочи, которые в действительности оказываются отнюдь не мелочами. Учитель, подводящий ученика к бездне знаний, не пугает его пропастью неизвестного, неизведанного и непонятного, а убеждает его в собственной возможности построить мост через эту бездну. «Труд учителя нелегок. Но, подобно свету далекой звезды, который доходит до нас, даже когда сама звезда уж погасла, влияние учителя не иссякает еще долгие годы после того, как он расстался со своими учениками». Учитель формирует человека, учителя формируют поколения. [5, с.3]

При самых безупречных способах передачи информации, когда предусмотрена и дифференциация, и индивидуализация, и эффективная обратная связь, необходимо еще психологическое взаимодействие учителя и ученика, заставляющее задуматься ученика над своими достижениями в обучении, интеллектуальным ростом. Интеллект – это безостановочный жизненный эскалатор, устойчивый личностный комфорт, авторитет у сверстников, признание будущих коллег. «В эпоху высочайшего динамизма, глобализации, интенсивного развития средств коммуникации, которые меняют образ жизни, общения и мышления, а также методы достижения благосостояния, интеллект человека, его способность к преобразующей, созидательной деятельности становятся основным капиталом общества.» [7]

Новые подходы в системе оценивания расставляют яркие акценты на каждый успешный шаг, на каждую малую победу, которую одержал ученик. Умелое владение соотношением между эмпирическими индикаторами и заданиями помогает учителю выстроить четкую стратегию в достижении целей и

представить планируемый результат. “Квалификация учителя – это главное звено, за которое только и можно вытащить всю цепь системы образования”. [3]

Педагоги школа им М. Ауэзова своим кропотливым каждодневным трудом полны решимости изменить привычную систему преподавания, применяя новые подходы в изучении своих дисциплин для того, чтобы на пороге школы ученик мог смело выйти в самостоятельную жизнь, применяя навыки функциональной грамотности и делая свою жизнь менее стрессоустойчивой.

Анкетирование учителей школы, родителей и учеников школы по вопросам обучения и преподавания определили фокус проблем в педагогической деятельности коллектива: слабые метакогнитивные навыки учащихся, устаревшие методы преподавания. Педагоги осознают: да, они обладают на сегодняшний день достаточным объемом знаний для эффективного и целесообразного их использования, обладают широким диапазоном педагогических стратегий, способны к интегрированию различных подходов и методов в процессе обучения. Они много работают в направлении раскрытия индивидуальных способностей учеников. Но, глубоко понимая сущность процесса обучения, оказывая помощь в развитии творческих способностей учеников, к сожалению, не учат самообучению, не обладают устойчивыми навыками использования информационного менеджмента в качестве эффективных инструментов оптимизации контроля над процессом обучения.

Задачи, которые ставит учитель перед учениками, не побуждают их мыслить. На уроках учителя не предоставляют необходимую обратную связь, которая способствует повышению качества их работы. И, скорее всего, поэтому ученики и не осознают, что их ошибки и отсутствие успешности в чем – либо – это естественные явления, формирующие их опыт. Педагоги крайне мало используют способы активизации мыслительной деятельности именно о процессе обучения, хотя активно исследуют ученические проблемы в преподавании и обучении с целью совершенствования своей методики преподавания. Причина здесь кроется в недостаточно высоком уровне самоанализа у учителей и самоконтроля у учащихся. Для обеспечения успеха обучения ученика коллегам необходимо более глубоко и с полным пониманием использовать самоанализ педагогических процессов, а также направить работу на переосмысление практического применения эффективных методов работы с учащимися с разным уровнем мотивации; на обеспечение рефлексии и самоконтроля учащихся в течение всего урока. Это даст возможность учащимся самостоятельно пополнять свои знания, глубоко вникать в изучаемую проблему и предполагать пути ее решения, что важно при формировании метакогнитивного потенциала обучаемого.

Мы преподаем образцовые уроки, но практически не используем в своей школе инструменты и стратегии, которые способствуют размышлению о процессе обучения ученика. Без остатка отдаем себя уроку. Но лучше, если в своей самоотдаче мы будем увлекать и убеждать, смело, вдохновенно вести учеников за собой и, отступая в сторону, отпускать их одних идти вперед, открывать и творить самим. Воздействовать интеллектом, чувством, словом, примером. Давать знания и возбуждать чувства, воспитывать отношения, формировать взгляды, учить мыслить. Умений строить умозаключения на основе собственных наблюдений нашим ученикам не хватает. Задача учителей – расковать их мысль. Нет ничего хорошего в том, когда истина преподносится как результат, нужно с учениками осваивать логику ее поиска. Способности ученика развиваются в муках преодоления. И чем способнее ученики, тем выше их предел. И тогда успех в малом может стать основой для самоутверждения личности в том, к чему тяготеют ее способности и склонности, тогда успех – толчок к развитию.

Что проку от наших знаний, если мы не умеем передать их другим? А вот умея превращать их в информацию, придавать ей привлекательную форму, повышать ее значимость, мы, учителя гимназии, овладеем искусством обучения. Тесное сотрудничество педагогов школы друг с другом и с учащимися как в урочной, так и во внеурочной деятельности поможет быстрее и эффективнее найти решение этих вопросов. Только тогда содержание и характер образовательной среды будет максимально соответствовать актуальному уровню развития ребенка и будут ориентированы на зону ближайшего развития каждого ученика; а организация деятельности ребенка в образовательной среде обеспечит полную комфортность в обучении, учитывая все его индивидуальные особенности.

Проблема, которую нужно срочно решать - развитие у учеников метапознавательных навыков, обучение и развитие у них саморефлексии, саморегуляции и навыков самооценивания. Работа одного учителя – результата не принесет. Здесь огромный труд, посильный только коллективу

единомышленников. И никогда еще сумма людей, каждый из которых сам по себе по каким – то человеческим и профессиональным параметрам очень хорош, не становилась коллективом, если у них нет общей цели.

Сталкиваясь со всякой неразрешимостью, настойчивый, «настырный» практик не убоится поднять любые толщи теории вопроса – этого спрессованного в идеи, принципы, формулы всеобщего опыта. Так решили поступить и учителя нашей школы. Оценив актуальность развития навыков самообучения, педагоги разработали стратегический план работы, четко обозначив основные приоритеты: Развитие метапознания учащихся, формирование навыков саморегуляции и самооценивания.

Инструментом для достижения поставленных целей учителями выбрано рефлексивное преподавание; оно предполагает «постоянное размышление, обдумывание своих действий. Стратегии рефлексивного преподавания способствуют самопознанию учащихся, так как основаны на том, что учащийся — активный исследователь, а не пассивный получатель информации, рефлексивное преподавание рассматривает учителя в качестве помощника, а не просто источника информации. [4, с. 5]

Стратегии рефлексивного преподавания опираются на приемы технологии Критического Мышления, которые позволяют учителю, используя универсальную модель обучения и систему эффективных методик, помочь учащимся стать более самостоятельными, мыслить критически, ответственно и творчески относиться к учебе.

Критериями успешной работы коллектива будет владение учениками приемами саморегуляции и метапознания, объективное взаимооценивание и самооценивание, создание коллаборативной среды.

Инициативной группой преподавателей по предметам биология, физика, русский язык, русская литература, казахская литература стала применять на уроках приемы критического мышления «денотатный граф» (вычленение из текста существенных признаков ключевого понятия), вопросы Сократовской беседы для детального переосмысления усвоенного материала и интерактивный приём ПОПС-формула, который очень скоро дает возможность получить лаконичную информацию о степени «погружения» ученика в материал, о степени понимания происходящих процессов, о его нравственной оценке того или иного события, явления, факта. Применение этих приемов поможет учащимся выйти на так называемое «автопилотируемое состояние» - постоянное отслеживание и удерживание в памяти своего понимания, оценивание собственного прогресса в обучении до такой степени, что эти процессы становятся автоматическими, и учащиеся как бы «идут на автопилоте». [6, с.13]

Выбранные приемы будут эффективными только в сочетании с теоретическим и практическим обучением, ибо теория и практика по отдельности никогда не дает устойчивых результатов.

Для локального исследования в сентябре 2022 года была выбрана параллель учеников 7–х классов. Перед началом работы учителя провели анкетирование учеников, используя методику повышения эффективности обучения с целью определения стратегий обучения; в основе методики лежит исследование Г.Гиббс (1991), (Дж.Б. Биггс, 1987). [1, с. 48-55.] Результаты анкетирования предоставили информацию о категориях обучающихся (таблица 1). Таблица 1 Категории обучающихся 7 – х классов

Обучающиеся категории А	Обучающиеся категории Б	Обучающиеся категории В	Обучающиеся категории Г	Обучающиеся категории Д	Обучающиеся категории Е
11учеников, 28%	5учеников, 13'	7учеников, 18'	7учеников, 18'	4 ученика 10% 5	ученико 13%

Как видно из таблицы, обучающихся категорий «А» и «Г» больше всего – 28% и 18% соответственно. Эти ученики фокусируются на поверхностных вопросах обучения, и справляются с ними, но недостаточно успешно, если обучаемый материал усложняется. Обучающиеся категорий «Б» и «Д» (13% и 10%) фокусируются на значении или сущности представлений, что позволяет им успешно справляться в случаях усложнения изучаемого материала.

Обучающиеся категорий «В» и «Е» (18% и 13%) фокусируются на методах, позволяющим им преуспевать и добиваться успеха для высокой оценки школами. Эти данные послужили основой не только для подбора техник по обучению метапознавательных навыков при совместном планировании урока, но и при выборе стилей обучения.

Первые результаты обучения по выбранной стратегии обучения имели противоречивые отзывы в ученической среде. Учащиеся отмечали, что учиться стало сложнее, так они еще не имеют навыков самостоятельного получения, анализа и осмысления новой информации; и тут же ученики отмечают, что личностный успех в освоении тех или иных заданий вызывает у них восторг и радость, укрепляет веру в собственные силы. Некоторые учащиеся переживают, что отличную оценку стало получить сложнее, а их очень волнует четверной итог по предмету. Но то, что «обучение обучению» необходимо им для реализации в будущем собственных возможностей – с этим согласны все. Методика диагностики направленности учебной мотивации (Т.Д. Дубовицкая), проведенная в этой параллели на сентябрь 2021 года и сентябрь 2022 года показывает незначительный, но рост внутренней мотивации к обучению. Количество учеников с высоким уровнем мотивации увеличилось на 4 процента. Но, к сожалению, учеников с низким уровнем мотивации осталось на прежнем уровне.

Таким образом, в школе действует сложный механизм совершенствования системы преподавания и саморазвития ученика. Это очень непростая задача. Но она, безусловно, осуществима, если мы, педагоги, будем выполнять ее с любовью и добротой, не забывая мудрых слов: «Ученик – это не сосуд, который нужно наполнить знаниями, а факел, который нужно зажечь!».

ФИЗИКА ҒЫЛЫМЫН ДАМУДА ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚ НЕГІЗДЕРІН, ҒЫЛЫМИ-ӘДІСТЕМЕЛІК ТҮРҒЫДА ДАМУ

Шымкент қаласы

№ 50 А.Байтұрсынов атындағы мектеп-гимназиясы

Физика пәнінің мұғалімі

Калыкова Газиза Амаловна

Физика сабағында оқытудың әр түрлі әдіс-тәсілдерін қолдана отырып, оқушылардың шығармашылық ізденістерін, өз бетінше жұмыс істеу белсенділіктерін арттыру барысында теориялық білімдерін кеңейтіп, логикалық ойлау қабілеттерін дамыту. Теориялық білімдерін тәжірибе жүзінде дәлелдей білуге үйрету. Осы аталған мақсатқа жетудің міндеттеріне тоқтала кетейік :

- 1) оқушылардың теориялық білімдерін шыңдау
- 2) оқушылардың жеке дара ерекшеліктерін ескеру
- 3) шығармашыл тұлға қалыптастыру.

Физика пәнінің оқыту процесін жетілдіру оқушылардың танымдық белсенділігі мен іздемпаздығын арттыруға негізделген. Оқу танымдық қызметі барысында оқушылар қажетті көлемдегі білімді игеріп қана қоймастан, танымдық қабілеті мен шығармашылық ойлауы да дамытылады. Оқушылардың танымдық қызығушылықтарын дамытуға арналған зерттеулердің нәтижелері оқушылардың танымдық қызығушылығының көрсеткіштері ретінде төменде берілген:

- таным үрдісіндегі белсенділігі, білімге қызығушылығы;
- өздігінен ізденушілік әрекет жасауға ынтасы;
- оқу - танымдық қызметтегі негізгі түйінді анықтау білігі;
- игерілген білімді тасымалдай білуі;
- өзіс - әрекетін бақылауы, бағалауы;

Оқушылардың танымдық қызығушылығының ең жоғары деңгейі танымдық міндеттерді өздігінен шешуге ұтымды жолдарды қолдана білуімен, жаңаны білуге деген қызығушылығының жоғары болуымен және өз іс - әрекетін бақылап, бағалай білумен сипатталады. Орта деңгейде оқушы танымдық іс-әрекет деңгейін өздігінен орындауды оқытушының көмегін қажет етуімен сипатталады, төменгі деңгейде оқушы тапсырманы қайталаумен шектеліп, оқытушының көмегімен орындалады[1].

Білім беру саласында қол жетілген бітімнің мәні оқушылар үшін білімнің де, дағдылардың да тең дәрежеде маңызды екендігіне саяды. Заманауи ең негізгі ерекшелігі оқушылардың алған білімдерін жай ғана иеленіп қоймай, оларды орынды жерінде қолдана білуіне басты назар аудару болып табылады, ал ХХІ ғасырда талап етілетін дағдылардың мәні осында. Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымы

жасаған Құзыреттерді анықтау және іріктеу жобасы дағдылардың барынша кең ауқымын қамтитын ХХІ ғасырдың моделі болып табылады. Бұл жоба оқушылардың терең тұжырымдамалық түсінікпен астасқан негізгі сауаттылықты меңгергендігін көрсететін, кең мағынасында шешімдер мен іс-әрекеттерді тандау қабілеттілігі түйінді құзыреттерді сипаттайды. Мұғалімдер жұмыстарына жеткілікті уақыт бөле білулері керек, оқушының білімдері мен дағдыларын дамытуда ғана емес, жалпы алғанда оның оқуын барынша жекешелендіру және баланың бойында сананы – қалай оқу керектігін үйренуді қалыптастыруға мән бере отырып, оны тұлға ретінде дамытуда икемділік танытулары тиіс.

Оқыту – мұғалімдердің оқушыларға жасаған сыйы емес, бұл құзыреттіліктер білім алу үшін оқушылардың оқушылардың өздері де оқу үрдісіне белсенді қатысуын талап етеді. Оқу үдірісіне толыққанды қатысу үшін қалай оқу керектігін білуі керек. Басқаша айтқанда оқу бар, бірақ сонымен бірге оқуды үйрету де бар. Адамдар ойлауға қабілетті және ойлау туралы ойлануға да қабілетті. Тап осы сияқты танымдық қабілет бар да, сол сияқты танымды тану да бар.

Физика сабағында алған білімдерін оқушылар күнделікті өмірмен байланыстыра алуын қамтамасыз ету менің бірінші міндетім болып саналады. Физика пәні күрделі екеніне ешкімнің де дауы жоқ. Оны жаттап алу мүмкін емес, түсіну қажет! Міне осындай әр түрлі ойлардан кейін бала жүрегіне жол тауып, білімге жетелеу үшін мұғалім әр түрлі әдіс –тәсілдерді қолдануы тиіс. Жаңа форматтағы оқудан кейін менің сабақ беру стилім көптеген өзгерістерге толы десем қателеспес едім. Бұған дәлел сабақтардан кейінгі оқушылардың рефлексиялары «Бүгін физика сабағы ұнады», «Маған ұнағаны физикалық құбылыстарды мақал-мәтелде қолданғанымыз». Сабақ жоспарымның әр бөлімінде оқушылардың функционалдық сауаттылықтарын анықтап отырамын. Сабақ барысында білімді меңгеру деңгейі төрт сатыдан тұрады:

1. Үйренушілік деңгейі «Білу»- оқушының функционалдық сауаттылығының төменгі деңгейі,
2. Алгоритмдік деңгейі «Түсіну», «Талдау» - оқушының функционалдық сауаттылығының орта деңгейі,
3. Эвристикалық деңгейі «Қолдану», «Жинақтау» - оқушының функционалдық сауаттылығының жоғары деңгейі,
4. Шығармашылық деңгейі «Бағалау» - оқушының функционалдық сауаттылығының ілгері деңгейі.

Шығармашылық деңгейдегі оқушылар танымдық қабілеті қалыптасқан, толық құзырлыққа ие. Физика сабағында танымдық белсенділіктерін арттыру үшін түрлі әдіс –тәсілдерді жиі пайдаланамын.

Тапсырмалар тізімі	мен мұны есте сақтайаламын ба?	Маған мұны есте сақтау қажетпе?	Бұл тақырыпты мен шынымен игердімбе?
Бірқалыпты түзу сызықты қозғалыс	Есте сақтай аламын, өйткені бірдей уақыт аралығында бірдей шамаға орын ауыстырады	Есте сақтау қажет, себебі жылдамдықтарды анықтауда кездеседі	Бұл тақырыпты меңгердім, мысалы сағат тілшігінің қозғалысы бірқалыпты қозғалыс
Тапсырмалар тізімі	мына фрагмент қарапайым, ал келесіге назар аудару керек		
Бір қалыпты және бір қалыпсыз қозғалыс	Парашуттың қозғалысы - автомобильдің қозғалысы		
Тапсырмалар тізімі	(мен мұны дұрыс түсіндімбе?);	мен тығырыққа тірелдім, менің стратегияларым нәтижесіз болыпшықты	сондықтан маған көмек қажет
Бір қалыпты және бір қалыпсыз қозғалыс	Қозғалыс түрлерін түсіндім.	Қозғалыс тең үдемелі және тең баяулағыш болып шықты.	Менің теңайнымалы қозғалыс туралы білгім келеді

Осыған орай, әр сабағымда оқушылар өздерінің болжамдары мен сұрақтарын құрастырады, бір-біріне кеңес береді, өз алдына мақсат қояды, алынған нәтижелерді қадағалайды.

Оқушының танымдық белсенділігін арттыру үшін сапалы тапсырмаларды қолданамын. Оқушылардың танымдық қабілеттерін арттыру үшін физика сабағында төмендегі есеп шығару әдістер өте тиімді.

- Аралас есептерді шешу әдісішығармашылық есептер
- Эксперименттік есептерді шешуәдісі
- Сапалық есептерді шешу әдісі
- Сандық есептерді шешу әдісі
- Есептерді шешу әдістері
- Графиктік есептерді шешу әдісі
- Стандартты емес есептерді шешу әдісі

Физика пәнінде шығармашылық есептер оқушының шығармалығын шыңдайтын есептер болып табылады. Шығармашылық есептерді пәнге деген қызығушылығы жоғары оқушылар орындағаны өте тиімді. Олимпиадаға дайындау барысында оқушының танымдық қызығушылығын арттырады. Оқушыларда оқу қызметінің мүддесі мен мақсатын, оларды іске асыру әдістерін қалыптастыру үшін, ең алдымен оларды қызықтыру керек. Физика сабағында сапалық есептерді пайдалану осы қызметті орындауға мүмкіндік береді. Қарапайым сапалық есептер – ойды, зейінді қызықтырып әкететін тартымды есептер. Әсіресе 7-8 сыныптарда физиканы бастағанда сапалық есептерді көбірек шығартса, оқушылардың пәнге деген қызығушылықтары артады. Сапалық есептер оқушыларды әртүрлі ой әрекетіне: салыстыруға, жалпылауға, талдауға, синтездеуге үйретеді. Сапалық есептер оқушылардың есте сақтауын қалыптастырады, танымдық мүмкіншіліктерін кеңейтеді, физикалық білім деңгейінің жоғарлауына, мектеп курсын саналы қабылдауына жетелейді.Сапалық есеп оқушылардың физика заңдарын, құбылыстарды, постулаттарды тез естеріне түсіріп, білу дағдыларын, тапқырлықты, шығармашылықты, мұқияттылықты, кеңістікте елестету қабілеттерін дамытады, оқушыларды оқыту мен тәрбиелеуге кең мүмкіншілік береді[2].

«ҚАЗАҚ ТІЛІ ЖӘНЕ ӘДЕБИЕТІ САБАҚТАРЫНДА ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНА ОТЫРЫП, ОҚУШЫЛАРДЫҢ ТІЛДЕРІН ДАМУЫ»

Шымкент қаласы

№ 66 "Қазығұрт" жалпы орта білім беретін мектебі КММ

Қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі

Батанова Асел Бахтияровна

«Адам ұрпағымен мың жасайды» - дейді халқымыз.

Ұрпақ жалғастығымен адамзат баласы мың емес миллиондаған жылдар жасап келеді. Жақсылыққа бастайтын жарық жұлдыз-оқу. «Надан жұрттың күні - қараң, келешегі тұман», - деп М.Дулатов айтқандай, егеменді еліміздің тірегі – білімді ұрпақ. Сусыз, құрғақ, таса көлеңке жерге дән ексең өнбейтіні сияқты, жас ұрпақтарымызды тәрбиелемесек өспейді, өнбейді. Қазіргі мұғалімдердің алдында тұрған басты міндет – оқушылардың шығармашылық білім дағдыларын қалыптастыру.

Міне, өз ұрпағының өнегелі, өнерлі, еңбексүйгіш, абзал азамат болып өсуі үшін халық педагогикасының негізгі мақсатын шығармашылықпен оқу-тәрбие үрдісіне тиімді пайдалану әрбір ұстаздың міндеті болып табылады. Қазақ тілі және әдебиеті сабағында оқушылардың шығармашылық қабілетін дамыту тұрғысынан тиімділігін арттыру бүгінгі жоғары және орта мектепте қазақ тілін оқыту теориясы мен әдістемесінің педагогикалық мәселелерінің бірі. Оқушы қабілеті дегеніміз оның педагогикалық ықпал аясында білім алу әрекеті, жеке тұлғаны дамыта оқыту әдістері, оның шығармашылық қабілетінің дамуына әсерін тигізеді.

«Қазақстан-2030» атты еліміздің стратегиялық бағдарламасында ең негізділерінің бірі – жоғары интеллектуальды жастарды жан-жақтылыққа тәрбиелеу, олардың потенциалдық деңгейінің көтерілуіне үлес қосу. Сондықтан, ұстаз-мұғалімдер қауымының алдына өте үлкен міндет жүктелді. Бүгінгі таңда жас

ұрпаққа пәнді тиімді ұғындырудың бірі – жаңа технология негіздері болып табылады. Сонымен бірге өскелең ұрпақтың ақпарат құралдарымен жұмыстана білуіне назар аударған жөн. Оқушы қызметін активтендіру негізінде педагогикалық технологияларының бірі-деңгейлік саралау технологиялардың элементтерімен қатар ақпараттық технологияны да қолданып жүрмін.

Қазіргі қоғамымызда болып жатқан түбірлі өзгерістерге байланысты әрбір мұғалім оқытудың сан қилы әдістері мен формаларын білуі қажет. Сабақ барысында шәкірттің білімге құштарлығын арттыру, өздігінен ойлау қабілетін жандандыру, еңбек етуге баулу, жауапкершілік сезімін қалыптастыру мұғалімнің басты талабы. Жаңа талаптарға сай көптеген оқыту технологиялары бар. Солардың бірі – профессор Ж.Қараевтың деңгейлеп оқыту технологиясы. Бұл технология оқушының ой-өрісінің дамуына, пәнге деген қызығушылығын арттыруға мүмкіндік береді. Әрбір тарау бойынша деңгейлік тапсырмалар – дамыта оқыту идеясын жүзеге асыруға мүмкіндік береді, өйткені ол оқушының ойлауын, елестету мен еске сақтауын, белсенділігін, дағдысын, білім сапасын қамтамасыз етеді. Еліміздің, қоғамның экономикалық, саяси, мәдени дамуына үлес қосатын әлемдік өркениетке көтерілетін білімді де мәдениетті, парасатты азамат тәрбиелеп шығару ұстаздар қауымының бүгінгі таңдағы басты міндетті. ХХІ ғасырдың жан-жақты зерделі, дарынды, талантты адам қалыптастыру бағытындағы білім беру ісі – бүгінгі күн талабы. Бұл талапқа жету жолы-білім берудің тиімді жолдарын таңдай білу.

Сондай тиімді жолдардың бірі – қазақ тілі және әдебиеті пәнін деңгейлік тапсырмалар арқылы оқыту. Оны меңгеру мұғалімнің өзін-өзі дамытып, оқу- тәрбие үрдісін ұйымдастыруына көмектеседі. Оқытудың жаңа технологияларын алдымен жете меңгеріп, одан соң оқу мазмұнына, оқушылардың жас және психологиялық ерекшеліктеріне қарай тандап пайдаланудың маңызы зор.

Осы технологияны қолдану негізінде әрбір бала бойындағы дара қабілет анықталады, әр оқушы әр сабақ кезінде жаңа білім қосып қана қоймай, соны өзі игеріп, ізденіп, пікір таластыру деңгейіне жетіп, даму үстінде болады.

Академик В.Л.Беспальконың анықтамасы бойынша педагогикалық технология тәжірибеде жүзеге асырылатын белгілі бір педагогикалық жүйенің жобасы. Ал педагогикалық жүйе дегеніміз оқытудың әдістемелік жүйесі, формасы мен құралдары мен оған сәйкесті дидактикалық дербес деңгейлік принциптердің талаптарына сәйкес жаңа тұрпаттағы оқулықтар және оларға қосымша төрт деңгейдегі тапсырмалары берілген жұмыс дәптері.

Деңгейлік тапсырмаларға төмендегідей талаптар қойылады:

- о жас құрамы бойынша (сыныптар, жасы бойынша тетелестер, әр жастағы білім деңгейі бір топта);
- о жынысы бойынша (бір мектептен, мектеп, сынып, әйел, ер, аралас);
- о ақыл-ой даму деңгейі бойынша (ойлау қабілеті, темпераменті, мінез-құлық);
- о денсаулық деңгейі бойынша (жалпы топ, денсаулығы нашарлар, көз көрмеу, құлағының естімеуі және т.б.)

Деңгейлік оқыту мақсаты – әр сыныпта әр топтың, әр оқушының қабілеті мен мүмкіндік деңгейіне сай жалпы білім беру.

· дәстүрлі оқытуға тән ерекшелік оқушылардың барлығы бірдей тең дәрежеде оқытуды қабылдамайды. Оқыту мазмұны әр сыныпқа, топқа, оқушыларға білімді қабылдау қабілетіне сай ұсынылады.

· мұғалімнің білімі нашар оқушыларға көмектесу қабілеті жоғарыларға ерекше назар аударуға мүмкіндігі болады.

· оқушының өз қабілеттерін терең жан-жақты жүзеге асыруға мүмкіндігі болады.

· «Мен» тұжырымы деңгейі көтеріледі, қабілеттік, білімділігін тереңдетеді, сенімі бекиді, білімі нашарлардың өзіне сенімі пайда болады.

· оқуға қызығушылық пайда болады.

Деңгейлік тапсырмалар оқушылардың әр түрлі білім дәрежесіне сай ұсынылады.

Деңгейлік тапсырмаларды орындағанда мұғалім – бақылаушы, кеңесші.

Деңгейлік тапсырмаларды қолдануда оқушылардың ақыл-ой еңбегін жетілдіру талабы қойылады. Оқушыларға деңгейлік тапсырмалар оны орындау әдістемелік кешенімен ұсынылады.

Деңгейлік тапсырмалардың тиімділігі: оқу шығармашылық сатыға мұғалім арқылы емес, оқушының өзі, іс-әрекеті арқылы жүзеге артады. Бұл технологияның негізгі ерекшелігі, ұтымдылығыда осында. Мұнда оқушының шығармашылық білігі қалыптасады.

Ақпараттық-коммуникациялық технологияны бәсекеге қабілетті ұлттық білім беру жүйесін дамытуға және оның мүмкіндіктерін әлемдік білімдік ортаға енудегі сабақтастыққа қолдану негізгі мәнге ие болып отыр. Білім беруді ақпараттандыру, білім салаларының барлық қызметіне ақпараттық технологияны енгізу және ұлттық модельді қалыптастыру қазақстандық білім беруді сапалы деңгейге көтерудің алғы шарты. Бүгінгі күні мектебімізде интернет желісіне қосылған компьютерлік кабинет, жаңа үлгідегі жабдықталған мультимедиа-лингофон кабинеті, интерактивті тақтасы бар кабинеттер жұмыс жасауда. Бұл тақталар, компьютерлер тектен тек құрылып жатқан жоқ, яғни кез-келген мұғалім, сонын ішінде әсіресе бастауыш сынып мұғалімдері ақпараттық технологияларды тиімді, ұтымды пайдалана білуі керек деген сөз.

Күнделікті сабаққа бейне, аудио қондырғыларын, теледидар мен компьютерді қолдану айтарлықтай нәтиже беретіні белгілі. Күрделі оқып үйретуші программалармен, электронды оқулықтармен жұмыс істеу өте қызықты және оқытуды белсендіріп, педагогикалық әсерін тигізеді. Әрине, бұның бәрі сабақ жақсы техникалық, программалық және әдістемелік құралдармен қамтамасыз етілген кезде, ал мұғалім компьютермен еркін жұмыс істей алған кезде ғана туады. Мультимедиа, Интернет технологияларының кең етек жаюы ақпараттық технологияларды толық білім сапасына енгізіп, оқытудың жаңа тиімді құралы етуге болатынын дәлелдейді.

Қорыта келе айтқанда, деңгейлік тапсырмалар орындау негізінде оқытудың тиімділігі:

- қазақ тілі және әдебиет сабағының мазмұны мен сапасы артады;
- оқушылардың физио-психологиялық ерекшеліктеріне сай ойлау, сөйлеу қабілеттері дамиды;
- оқушы өз бетімен жұмыс жасауға дағдыланып, шеберлігі шыңдалады;
- жауапкершілігі артады, шығармашылығы қалыптасады;
- жүйелі оқыту принциптері арқылы оқушы өзін-өзі дамытып, өзін-өзі бағалап білім деңгейін өрбіте алады;
- оқушы өз қызметіне талдау жасайды, қорытынды шығарады, өзіне өзі баға береді, жаңалыққа ұмтылады.

Сабақтарда ақпараттық технологияларды қолдану оқушының білім алу ынтасын арттырады, танымдық қызығушылығын көтереді және де өз бетімен жұмыс істеу дағдысын қалыптастыруға көмектеседі.

Оқушылардың көпшілігі естігенінің 5 % және көргенінің 20 % есте сақтайтыны белгілі. Аудио және видеоақпаратты бір мезгілде қолдану есте сақтауды 40-50 % дейін арттырады.

ИНФОРМАТИКАДАН ОҚУШЫЛАРДЫҢ БІЛІМІН БАҚЫЛАУДЫҢ ҚАЗІРГІ КЕЗДЕГІ ӘДІСТЕРІ

Шымкент қаласы

№ 66 "Қазығұрт" жалпы орта білім беретін мектебі КММ

Информатика пәнінің мұғалімі

Мусаева Айтолкын Сахыбековна

Бүгінгі оқу үдерісінің түбегейлі ерекшелігі оқушылардың барлығының оқытудың міндетті нәтижелеріне жетуі деуге болады, оның дәрежесі мұғалімнің әр алуан түрдегі бақылау жұмыстарын жүргізуі арқылы бағаланады. Мұғалімнің мақсаты - оқушылардың белгілі бір тақырып аясындағы оқу материалын меңгеру деңгейі жайлы ақпаратты алу болып табылады. Педагогика ғылымы дамыған сайын білімді бақылау түрі де өзгеріп отырды. Қазіргі кезеңде бақылаудың дәстүрлі түрлерінің орнына жаңа түрлері қолданылуда. Оқушылардың білімін бағалау үшін әр тапсырманың қиындық деңгейіне қарай әр мұғалім бағалау критерийлерін жасауы қажет. Оқушылар бақылау жұмысынан алған бағасын басқалардың бағаларымен жиі салыстырады және көбінесе мұғалімнің қойған бағасына келіспеушілігін білдіреді. Олардың келіспеушіліктерінің себептерінің бірі оқушылардың өз жұмысын объективті бағалауға мүмкіндік беретін критерийлердің жоқтығы болып саналады.

Оқушыларға объективті баға қою үшін бағалаудың айқын жасақталған критерийлері қажет. Сонымен қатар, білімді бақылаудың әр түрлі түрлерін қолдану және әртүрлі деңгейдегі тапсырмалардың

бағалау критерийлерін жасап, оқушылардың білімін оқытудың әртүрлі кезеңдерінде бақылап отыру керек. Енді бақылау әдістерін қарастырып көрейік.

Тест тапсырмалары - барлық өткен тақырыптар бойынша тест тапсырмалар жасалады және бағалаудың балл түріндегі критерийі беріледі. Тест тапсырмаларының орындалу нәтижесін мұғалім немесе оқушының өзін-өзі немесе өзара бағалауына болады. Егер оқушы өзін-өзі бағаласа, онда дәптер жиегінде түзетулер санын көрсететін цифрды қоюы қажет. Берілген критерий бойынша оқушылар өзін бағалайды. Түзетулердің санын көрсетуді оқушылардың баға қоюдағы объективтілігін тексеру үшін қойғызу керек. Ал, оқушылардың бір-бірін өзара бағалауы үшін жауап парақтарын оқушыларға бағалау үшін кездейсоқ түрде таратылады. Берілген критерий бойынша олар бір-бірін бағалайды. Бағалап болғаннан кейін оқушыларға өздері қателескен сұрақтар нөмірлерін атауды өтініп, оларды түзету үшін қателескен сұрақтарға талдау жүргізіледі.

Карточкалар бойынша сұрақтарға жауаптар - әрбір бақылау жұмысы үшін оның қиындығына байланысты бағалаудың балл түріндегі критерийі жасалады. Мысалы, 10 сұрақтан тұратын жұмыс үшін:

«5» бағасына – 9,5 балл, «4» бағасына – 7,5 балл, «3» бағасына – 5,5 балл жинау керек (дұрыс жауаптар жартысынан көп). Әрбір дұрыс жауап үшін «+», егер жауап толық емес емесе жартылай дұрыс емес болса, «±», ал қате жауап үшін «-» қойылады. Әрбір «+» үшін 1 балл, әрбір «±» үшін – 0,5 балл, әрбір «-» үшін – 0 балл қойылады. Және оқушылардан өзін-өзі бағалауларын ұсынуға болады.

Осындай жауапты жұмысты орындағаннан кейін, оқушылар өздері үшін тексеру жұмыстарына үйде өте мұқият дайындалу керектігі туралы бірімді қорытынды жасайды.

Сараланған тексеру жұмыстары - білімді бақылау кезінде оқушылар күрделілігі әртүрлі деңгейдегі есептерді таңдайды. Базалық деңгейдің есептері – «үш» бағасымен, орташа деңгейдің есептері – «төрт» бағасымен, жоғары деңгейдің есептері – «бес» бағасымен бағаланады. Оқушылар меңгере алатын деңгейлерін өздері таңдайды. Өте маңызды психологиялық нәрсе – мұғалімнің оқушыны қиындығы қандай деңгейде болатын есепті таңдау керектігіне қыстамағаны жөн. Тәжірибе көрсеткендей, оқушылар өздерінің жеке қабілеттері мен мүмкіндіктерін есептердің өз күші жететін деңгейін таңдай отырып, объективті бағалай алады.

Сараланған үй тапсырмалары - үй тапсырмаларының да көпшілігі сараланған болып табылады. Кейбір өтілген тақырыптар бойынша үй жұмысының міндетті бөлігіне үйге қосымша бағамен бағаланатын шығармашылық деңгейдегі тапсырмаларды беруге болады. Оқушылар өз күштерін, қалауларын, бос уақытын өздері бағалайды және өздері үшін – осы тапсырманы орындау керек немесе керек емес екенін шешеді (әрі, үйге дәптерге бәрі жазып алады). Үй жұмысын тексеру кезінде әрбір оқушымен жеке әңгіме жүргізіп, есепті шығаруда қолданылған әдіс туралы, осы программадағы операторлардың жұмысы туралы сұралады. Алынған жауаптарға жұмысқа қойылатын баға тәуелді болады. Мұндай әңгімелер кезінде оқушының үй жұмысын өзі орындады ма, жоқ па анықталады.

Зертханалық жұмыстар - информатикадан балалар әртүрлі тақырып бойынша модульдік карталарды пайдалану арқылы көптеген зертханалық жұмыстарды орындайды. Әрбір зертханалық жұмыстың мақсатына сай тапсырма жасалып және жұмысты орындау реті көрсетіледі. Оқушылар тапсырманы орындайды және істелінген жұмыс жайлы қорытынды жазады.

Рейтинг сипаттағы тексеру жұмыстары - бақылау жұмыстарында рейтинг сипаттағы тапсырмалары бар карточкаларды да қолдануға болады. Әрбір есеп баллдардың белгілі бір санымен бағаланады. Бағалау критерийі беріледі. Оқушылар ұсынылатын есептердің қиындық деңгейін өздері бағалайды және оларды жеке ерекшеліктерін ескере отырып таңдайды.

Жаңа материалды түсіндіруді аяқтағаннан кейін бірден жүргізілетін бақылау жұмыстары - бақылаудың бұл түрін аса қиын емес материалдар оқытылған жағдайларда пайдалануға болады. Алдын ала сабақтың басында балаларға жаңа материал бойынша тексеру жұмысы болатынын ескерту керек.

Жаңа материалды түсіндіру барысында барлық туындайтын сұрақтарға мұғалім жауап береді, баяндалған материалдың негізі жерлеріне тоқтала отырып, қорытынды жасайды. Егер балалар тарапынан сұрақтар болса, бақылау жұмысына кірісуге болады. Әдетте бұл тест тапсырмалары немесе сұрақтарға жауаптар болады. Бірден бағалау критерийі жарияланады. Осындай түрдегі білімді бақылау кезінде оқушылардың мұғалімнің түсіндірулерін және оның сұрақтарға жауаптарын оқушылардың қаншалықты мұқият тыңдағанын анықтауға болады. Диктант түріндегі бақылау жұмыстары - кішігірім тақырыпты өтіп болғаннан кейін, оны қайталағаннан және бекіткеннен кейін диктант түрінде бақылау жұмысы

жүргізіледі. Мұндай жұмыс үшін әдетте, өтілген тақырып бойынша негізгі анықтамаларды білуге арналған бірнеше сұрақтар іріктеледі. Осындай жұмысты орындау кезінде мұғалім сұрақ қояды, ал оқушылар жауап жазады. Әдеттегідей, баллдық жүйеде бағаланады.

Оқушылар ойлап тапқан есептерді шешуге қатысты бақылау жұмысы. Оқушыларға үй тапсырмасы ретінде оқытылған тақырып бойынша өздері есептер ойластырып келуге тапсырма беріледі. Үйде есепті ойлап тапқаннан кейін, оны шешудің алгоритмін өздері жазып келулері керек. Сабақта есептің тұжырымы келтірілген парақшаларды бөлек, ал оның шешімі бар парақшаларды бөлек жинау керек.

Есептері бар дайын парақшаларды оқушыларға таратып беріледі. Осы бақылау жұмысының қорытындысын шығару кезінде балалар: үйде өз есебін шығарғаны үшін және сыныпта жолдасының берген есебін шығарғаны үшін екі бағадан алады. Мұндай жұмыстар балаларды қатты қызықтырады, себебі үйде дайындалғанда олар қиын есепті құрастыруға тырысады, бірақ екінші жағынан, оны өздері міндетті түрде шығара білуі керек. Ал, сыныпта басқаның ойлап тапқан есебін шығару кезінде, олар бұл есепті біреудің шығара алғанын ескеріп, ұятқа қалғысы келмейді және оқушы бар күшін салып оны шығаруға тырысады. Мұндай жұмыстарды орындау нәтижелері әдетте өте жоғары

болады. Оған қоса, тұжырымы ең қызықты есепке конкурс жарияланады. Есептер конкурсының жеңімпазына журналға қосымша бес қойылады. Мұндай жұмыстардың мақсаты балалар өз бетімен ойлануға дағдыланауында, есептерді шешу стратегиясын ойластыруында, шешу үдерісін жоспарлауында, оның дұрыстығын бақылауында, қателерді табуында және түзетуінде, қорытынды жасауында болады.

Компьютерде орындалатын тест тапсырмалары - ол үшін арнайы тест қабықшаларын пайдалануға болады. Оқушыларды компьютерлік тестермен жұмыс істеуге міндетті түрде үйрету керек, себебі тестілеу программаларын сауатты және дұрыс пайдалана білу біліктігі оларға болашақ өмірлерінде қажет болады.

Шығармашылық жұмыстарды орындау кезіндегі оқушылардың өзара бақылауы - мұғалімнің жалғыз өзіне оқушының шығармашылық жұмысын объективті бағалау қиынға соғады, сондықтан баға субъективті болуы мүмкін. Оқушылардың орындаған жұмыстарын тексеруге, мысалға, «Компьютерлік графика» тақырыбы бойынша, бүкіл сыныпты қатыстыруға тырысу керек. Оқушылардың графикалық редакторда жасаған барлық суреттерін бір компьютерлік бумаға орналастырып, әрбір файлдағы атауын кодпен жасырып қоюға (мысалға, 01, 02, 03, ...) болады. Оқушыларға баға қою үшін арнайы дайындалған файлдар атауы бар кесте таратылып беріледі. Осылайша, жұмысты қараған кезде олар кімнің жұмысын тексеріп отырғанын білмейді, яғни олар үшін бәрі бірдей. Тәжірибе көрсеткендей, тексерудің осындай тәсілінде баға қоюдағы оқушылардың пікірі өте объективті болып саналады.

Шығармашылық жобаны қорғау - информатика сабағында балалар кейбір өтілген тақырыптарды аяқтағаннан кейін бірнеше шығармашылық жобаларды орындайды. Оқушылардың жасаған барлық жұмысының қорытындысы ретінде шығармашылық жобаны қорғау саналады. Жұмысты баяндау барысында оқушылар өздерінің жобасының мақсаты туралы, оның кімге бейімделгенін айтып беруі, оның жұмыс істеуін компьютерде көрсетіп беруі, комиссия мүшелері мен өз жолдастарының сұрақтарына жауап берулері керек. Бұл жұмыстарды оқушылардың өздері бағалайды, олар жобаның барлық қатысушыларының аты-жөндері мен бірнеше номинация бойынша құрастырылған бағалау критерийлері жазылған бағалау парақтарын алады.

Рефераттарды қорғау - әрбір мұғалімнің реферат немесе баяндама жазу үшін оқушыларға беретін бірқатар тақырыптары болады. Реферативті шығармашылық жұмыстар ақпараттық шығармашылық жұмыстар санатына жатады. Балалар ақпараттың әр алуан көздерімен жұмыс істеуді үйренеді, өз бетімен жұмыс дағдыларын, алынған материалды өңдей білу біліктілігін, оны талдауды, қорытынды жасауды меңгереді. Реферат үшін бағалау келесі құрамдас бөліктерден тұрады: ақпараттың әр алуан көздерінде бейімделуі; монологтық сөз сөйлеудің қалыптасқандығы, ақпаратты сауатты баяндай білуі; коммуникативтілігі, аудиториямен байланыс орната білу, диалогқа қатыса білу біліктігі; рефератты жасақтауы, өз бетімен жұмыс жасауы, ерекшелігі, тақырыпты аша білуінің толықтығы.

Тақырыптар бойынша кроссвордтар - кейбір тақырыптарды аяқтағаннан кейін бақылау жұмыстары ретінде кроссвордтарды пайдалануға болады. Оларды жауаптарды табылған сөздердің пайызына байланысты балл түрінде бағалауға болады. 90 – 100% дұрыс жауаптар «5» бағасына сәйкес келеді; 70 -

89% - «4» бағасына сәйкес келеді; 50 – 69% - «3» бағасына сәйкес келеді. Балаларға бақылаудың осындай тәсілі қатты ұнайды.

Бақылаудың ұсынылып отырған түрлері білім сапасының артуына алып келеді. Оқушылардың білімі мен біліктілігін бақылаудың дәстүрлі түрлері мен жаңа түрлерін ұштастыра отырып, бақылау жүйесін дұрыс ұйымдастыру және бағалаудың айқын критерийлерін жасау оқыту үдерісін тиімді басқаруға әсер етеді, сонымен қатар оқушылардың білімді меңгеру мотивациясын арттырып, олардың бақылау сабақтарына деген қызығушылықтарын арттыра түседі.

ЦИФРЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

Шымкент қаласы

№ 66 "Қазығұрт" жалпы орта білім беретін мектебі КММ

Информатика пәнінің мұғалімі

Мейраш Наргиза Мажитқызы

Қазіргі уақытта әлемде орын алып жатқан төртінші өнеркәсіптік революция – қарқынды ақпарат ағыны мен жоғары технологиялық инновациялар өмірімізге сан қырлы жолмен ықпал етіп, осы өзгерістерге бейімделуді және жаңа шарттар жағдайында дами білуді талап етіп отыр. Осыдан ширек ғасыр бұрын атауы мен мазмұны көпшілікке бейтаныс болған цифрлық технологиялар бүгінде барлық салаға терең еніп, индивидтердің дағдыларын түрлендірді. Мемлекеттегі цифрландыру деңгейі мен оның азаматтарының мұндай технологиялар туралы сауаттылық көрсеткіші елдің әлемдік аренадағы бәсекелік қабілетін, халықтың әл-ауқатын айқындайтын факторлардың қатарына енді. Осыған байланысты, цифрлық жүйе мен сауаттылықты дамыту барлық қоғамдар үшін өзекті мәселелердің біріне айналды.

Цифрлық технологияларға кең мағынада электронды құрылғылар, жүйелер мен мәліметтерді өңдейтін бағдарламалар жатады. Мұндай жағдайда компьютер мен смартфондар, әлеуметтік желілер, жасанды интеллект, түрлі бағдарламалар осы түсініктің ішіне енеді. Цифрлық сауаттылық дегеніміз осы технологияларды меңгеру және қолдана білу. Цифрлық технологиялардың аз мерзім ішінде өмірімізді трансформациялап, күнделікті тіршілігіміздің бір бөлігіне айналғаны жасырын емес. Олар еңбек нарығын да өзгертіп, бірқатар мамандықтарды жойып, орнына жаңа қызмет түрлерінің пайда болуына әкелді. Сол себепті жаңа шарттарға бейімді болу мен оған қажетті дағдыларды білу ең керекті қасиеттердің қатарында қарастырылады.

Бүгінде ғылым мен технология қарқынды даму жолында көптеген жұмыс орындарына барлық салаларда жаңа технологияны жетік қолдана алатын тұлғалар шақырылады. Сондықтан, бұл мәселелерді шешу үшін білім беру жүйесін жаңа форматта, цифрлық технологияларды қолдану жолымен дамыту маңызды. Білім беру ұйымдарын жаппай цифрландырудың маңызы болашақ ұрпақтың кез келген салада ақпараттық сауаттылығын арттырып, шеберліктерін шыңдап, жан-жақты іскерлігін дамытып, бәсекеге қабілетті етіп, білім кеңістігінде өз мүмкіндіктерін тиімді пайдалануға жағдай жасайды. Сонымен қатар, бұл – білім сапасын арттыру, оқыту үдерісін қолжетімді ету, мұғалімдердің, оқушылардың, ата-аналардың байланыстарын жеңілдету тұрғысынан да өзекті. Осы мақсатта білім саласын цифрландыру жұмыстары кең қанат жайып келеді. Атап айтсақ, орта мектептерді жаппай компьютерлендіру, соңғы модельдегі техникалармен жабдықтау, ақпаратты тасымалдаудың ыңғайлы жолдарын дамыту болып саналады. Бұл контекстте қашықтан оқытудың да осы цифрлық жүйеге жататынын айтып өткен дұрыс. Пандемия жағдайында өзекті болған онлайн білім беру алдағы уақытта дәстүрлі форматпен қатар маңызды болады және оның нарықтағы үлесі ұлғаяды деп болжануда.

Зерттеушілер қазіргі таңда онлайн-білім беру нарығы 240 млрд. АҚШ долларын құрайтындығын есептеген. Ал, 2023 жылы оның көлемі 282 млрд. АҚШ долларына дейін өседі деп болжанған. Бұл статистика онлайн білімнің жыл өткен сайын коммерциялық қана емес, сонымен қатар қамту көрсеткіші де артатынын аңғартады. Сол себепті, барлық елдер білім технологиясын (EdTech) жетілдіруге көп көңіл

бөлуде. Мысалы, әлемнің ауқатты елдерінің басын қосқан Экономикалық ынтымақтастық пен даму ұйымы (ЭЫДҰ) елдерінің тәжірибесін қарасақ, онда цифрлық білім іс жүзінде оған мүше мемлекеттердің барлығында маңызды стратегиялық тақырыпқа айналғанын көруге болады. ЭЫДҰ кіретін елдердің жартысында арнайы цифрлық білім беру стратегиясы қабылданған. Осы салада орталық үкімет пен жергілікті билік бірігіп іс-қимыл жүргізудің алгоритмі жасалынған. Германияда Конституцияға өзгерістер енгізіліп, федералды және штат үкіметтері арасындағы DigitalPakt жасалынып, құру цифрлық білім беруді екіжақты қолдаудың негізі қаланды. Жаңалықтар енгізуде әрқашан көп елден бір көш ілгері жүретін Сингапурда цифрлық сауаттылық бойынша білім беру балабақшадан бастау алады. Осыдан-ақ аталған мемлекеттердің білім беруді цифрландыру мәселесіне зор көңіл бөліп отырғанын түйіндеуге болады. балабақшадан бастау алады. Осыдан-ақ аталған мемлекеттердің білім беруді цифрландыру мәселесіне зор көңіл бөліп отырғанын түйіндеуге болады.

Ал, Қазақстанда Білім және ғылым министрлігі цифрландыру бағытында бірнеше міндеттерді айқындады. Олар:

- ü орта білім беру жүйесінде ақпараттандыруды дамыту;
- ü білім беру мен ғылымды басқару процесін автоматтандыру;
- ü Ақпараттық технологиялар мамандарын оқыту.

Бірінші бағытта (орта білім берудегі ақпараттандыруды дамыту) министрлік орта мектептерде «Ақпараттық коммуникациялық технологиялар» пәнін оқу бағдарламасына ерте оқытуды ұсынды. Сонымен, ведомство бұйрығына сәйкес 2018-2019 оқу жылында 3-сыныптарға, 2019-2020 оқу жылында 4-сыныпқа және 2020-2021 оқу жылында 1-2 сыныпқа енгізу жоспарланды. Жоғары сыныптарға 5-11 сыныптардың оқыту бағдарламаларына STEM бағытын қосу міндеттелген.

Екінші бағытты қарастыратын болсақ, мұнда білім беру мен ғылымды басқару процесін автоматтандыру жатады. Осыған байланысты, балабақшаларға кезекке тұру, жолдама беру автоматтандырылды. Сонымен қатар, мектептерге қабылдау және ауысу электронды түрде жүзеге асырылады. Сондай-ақ, құжаттардың қағаз түрінде жүргізілуін болдырмауды басшылыққа ала отырып мектептерде электронды журналдар мен күнделіктер жұмыс жасауда. Кез келген ата-ана күнделікке интернет арқылы кіріп баланың алған бағасын көре алады.

Үшінші бағытта IT-мамандарды даярлау маңызды. Қазақстанда осы мамандық бойынша жоғары білім беру гранттары жыл сайын артып келеді. Сондай-ақ, STEM бағыты бойынша кадрлар даярлауда өзекті болып тұр. Болашақта оқушылардың жан-жақты қабілеттерін дамытып, бәсекеге қабілетті етіп тәрбиелеуге тәжірибесі жетерліктей болуы тиіс. STEM-білім беру жүйесінде осы айтылғандар қамтылады. STEM-білім беру артықшылықтары: оқушының сыни тұрғыдан ойлауы, ғылымтехникалық білімді күнделікті өмірде пайдалануы, командамен жұмыс жасау, жобаларға креативті көзқарас және сенімділігінің жоғарылауы. Бұл жүйеде STEM элементтерін, робототехника, виртуалды шындық, 3d-модельдеу қолдануды және бағдарламалау тілдерін меңгереді. Бұл мамандардың да цифрланған қоғамға әкелер пайдасы зор. Өйткені, қазіргі таңда оқу үрдісінде көптеген жаңа технологияларды қолданудамыз яғни интерактивті тақта, компьютерлік бағдарламалар, мобильді қосымшалар және виртуалды шындық технологиялары. Мұндай әдіспен жұмыс жүргізу сабақты тиімді өткізуге көмектеседі және мұғалімнің жұмысының оң нәтижесі байқалады. Білім берушінің міндеті – жаңа оқу бағдарламаларын ұсынып, жаңа тәсілдерді уақытында пайдаланып, жақсы нәтижеге жету. Осылайша бұл мамандардың оқушылардың цифрлық сауаттылығын дамытуына қосар үлесі мол деп сеніммен айта аламыз

Елімізде «Цифрлы Қазақстан» мемлекеттік бағдарламасы шеңберінде Білім және ғылым министрлігі бірқатар маңызды жұмыстар жасағанын айтып өткен дұрыс. Республикамызда мұғалімдердің цифрлы сауаттылық бойынша білімдерін кеңейту және арнайы оқыту курстарынан өтуі жолға қойылған. Бұл мәселе бойынша «Өрлеу» АҚ филиалдары мен Назарбаев Зияткерлік мектептері базасында мектептердің информатика пәнінің мұғалімдеріне дәрістер тұрақты ұйымдастырылады. Бұл курстарда ұстаздар білім саласындағы соңғы жаңалықтармен, технологиялармен танысып, біліктілігін арттырады. «Цифрлы Қазақстан» бағдарламасы бірнеше салаға серпін бергенін айтып өткен жөн.

Заман ағымы бір орында тұрмайды, әрқашан өзгеріп, жаңарып отырады. Онымен бірге адамдардың тұрмыс-тіршілігі мен қажеттіліктері де өзгереді. Жаңа қажеттіліктерге сай мамандар даярлау үшін білім жүйесі де трансформацияланып, уақыт ағымына ілесіп отырады. Осы жағдайда білім беру технологияларының, форматтарының уақыт өткен сайын жаңарып, жаңғыруы қалыпты құбылыс. Бүгін

өзекті болған кейбір құралдар мен нормалар, ертең маңыздылығын жояды. Мысалы, бүгін біртіндеп дамып келе жатқан виртуалды шындықтың білім беру жүйесіне енуі, басқа шарттарды талап етеді. Осындай өзгермелі әлемде мемлекеттегі білім саласына жауапты шешім қабылдаушылардың міндеті өзектілігі артып келе жатқан технологияларды ерте аңғарып, оны басқалардан бір саты бұрын енгізе білу. Бұл азаматтардың да, мемлекеттің де бәсекелік қабілетін күшейтеді.

Жалпы, заман талабына сай, еңбек нарығында бәсекеге қабілетті мамандар даярлау үшін білім беру жүйесін цифрландыру өте өзекті деген тұжырым жасауға болады. Сол себепті әлемнің көптеген елдері арнайы бағдарламалар қабылдап, заманауи технологиялардың білім саласында қолданылуын кеңейтуге ұмтылып отыр. Қазақстан да бұл салада жағымды өзгерістердің жүргізіліп жатқандығы, мемлекеттік қолдау мен инвестицияның жоғарылығы, еліміздің осы бағытта әлемнің кез келген елімен бөлісе аларлық тәжірибесі барлығы анықталды. Бұдан отандық білім жүйесі заманауи технологияларды меңгерген, сапалы кадрлар даярлауға қабілетті деген ой түйіндеуге болады.

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫН ЖОБАЛЫҚ -ЗЕРТТЕУ ҚЫЗМЕТІНЕ БАУЛУ

Шымкент қаласы

Асанбай Асқаров атындағы № 77 мектеп—лицейі

Бастауыш сынып мұғалімі

Жаксыбаева Забира Толендиевна

Қазіргі білім берудің басты мақсаты – жан-жақты дамыған тұлғаны қалыптастыру, осыған байланысты оның бір қыры – кіші жастағы оқушыларды жобалық іс-әрекетке тарту. Бастауыш мектепте жобалық іс-әрекетті ұйымдастыру проблемасы қазіргі кезде шығармашылық сипат пен жобалық бағытқа ие болатын адамның еңбек әрекетінің заманауи табиғаты мен мазмұнына байланысты ерекше өзектілікке ие болды. [3, 4 б.]. Сондықтан да менің ұстаздық қызметімнің мақсаттарының бірі – оқушылардың белсенді жобалық-зерттеу іс-әрекетіне тарта отырып, олардың зерттеушілік әрекетін қалыптастыру және дамыту.

Алға қойған мақсаттарыма жету үшін оқушыларды арнайы білім, білік, ізденіс дағдыларын меңгеруге мүмкіндік беретін тренингтерді дамыта отырып, ақпараттық-аналитикалық, ізденімпаздық дағдылары бар жобалау және зерттеу іс-әрекетіне дайындау бағдарламасын бастадым. Ол үшін сабағымның құрылымына зерттеу элементтерін енгіздім. Мұнда оқушыларға білім, дағды және зерттеу дағдыларын алуға көмектесетін тапсырмалардың кейбір түрлері берілген.

1. Проблемаларды көру дағдыларын дамыту (өз көзқарасын дамыту қабілетін қалыптастыру, зерттеу объектісіне әртүрлі жағынан қарау).

А) «әлемге басқа көзбен қараңыз»

В) «бір тақырып - көптеген сюжеттер»

С) «осы аяқталуды қолдана отырып әңгіме құрастыр»

2. Гипотезалар ұсына білу қабілетін дамыту (оқиғаларды болжай білу, болжам жасау, «мүмкін», «болжайық», «айталық», «не болса», «мүмкін» деген сөздерді қолдана отырып).

А) жаттығу-ойлау «бірге ойлайық».

В) жағдайларға арналған жаттығулар: осы заттардың әрқайсысы қандай жағдайда өте пайдалы болады? Қандай жағдайларда сол заттар мүлдем пайдасыз және тіпті зиянды болуы мүмкін?

С) «оқиганың ықтимал себебін тап» жаттығуы.

3. Сұрақ қою дағдыларын дамыту

А) Нақтылайтын сұрақтар қою қабілетін дамытуға арналған тапсырмалар (бұл рас па ...?; Мен ... керекпе?; Керек ...?) Және бірін-бірі толықтыратын (Кім? Қайда? Неге?)

В) «Жасырынған сөзді тап» тапсырмасы.

С) «Нені сұрағаныңды тап» ойыны

Д) «Жеңіл және күрделі сұрақ» стратегиясы

Осы жаттығуларды орындап болғаннан кейін мен оқушыларға «дайындық сынақтарын», тәуелсіз зерттеулер мен шығармашылық жобалар ұсындым. Бұлар әртүрлі тақырыптағы рефераттар, қоршаған әлемнің сабақтарына хабарламалар, тәжірибелер болды. Бұл үшін балалар жаңа қызмет түрлерін игерді:

1. Біз берілген тақырып бойынша әдебиеттерді таңдауды үйрендік.

2. Анықтамалық әдебиеттерден сөздіктерді, бағдарлауды үйренді.

3. Олар мәтінге назар аударды, кілт сөздерді тапты, мәтіндегі сұрақтарға жауап берді

Содан кейін мен бастауыш сыныптарға арналған «Жобаны құруды үйрену» курсының жұмыс дәптерлерін қолдана отырып, білім беру жобасының кезеңдеріне сәйкес жобалау және зерттеу қызметінің дағдыларын қалыптастыра бастадым - бұл баланың дербестігін, өзін-өзі тәрбиелеу және өзін-өзі дамыту қабілетін қалыптастыру мәселесін шешуге көмектесетін инновациялық оқу құралдары болды. Олар оқушыға жоба бойынша жұмыс барысында шағын мәселелерді көруге, ақпарат көздерін дұрыс табуға және іскерлік қарым-қатынас дағдыларын дамытуға көмектеседі.

Біз 1-сыныпта балалар мен өткізе бастаған алғашқы жоба - «Бұршақ пен бұршақты өсіру». Балалар бақылау күнделіктерін жүргізіп, әр өзгерісті жазып отырды. Сонымен бірге, олар тұқымның өнуіне қолайлы жағдайларды зерттеу туралы әдебиеттерді іздеді және оларды тәжірибе жүзінде дәлелдеді.

«Жыл бойы» жобасы мен бәріміз бірге жұмыс істедік. Топтарға бөлініп, балалар ақпарат жинады: құстарды бақылап, жыл мезгілдері туралы мақал-мәтелдер іздеді, жануарлар туралы ғылыми және танымдық әдебиеттерді оқыды, суреттер салды. Табиғат күнтізбесі жасалды. Зерттеу нәтижесі өздерінің өнімдері балалар кітаптарының тұсаукесері болды.

«Қыста құстарды тамақтандыру» жобасы бойынша жұмыс та қызықты болды. Жобалар жеке-жеке болды, оның мақсаты - қыстайтын құстарға арналған «асхана» жасауға болатынын, құстар көбінесе қоректенушілерге ұшатындығын, олардың қандай құстар екенін, қандай «тамақтарды» ұнататынын білу. Жобаларын қорғау кезінде балалар бұл сұрақтарға жауап беріп, өз бетінше немесе ата-аналарының көмегі мен әртүрлі материалдардан жасалған фидерлер ұсынды. Фидерлер біздің мектептің ауласына орналастырылды.

2-сыныптан бастап жобалар бойынша жеке жұмыс жүргіземін. Мақсаты оқушыларды жобалау және зерттеу қызметін оқыту болып табылады. Балаларға «Жас зерттеуші» сабақтары өте ұнайды. Үлкен қызығушылық үшін оқушылар табиғи және зертханалық эксперимент кафедрасында жұмыс істейтін «ғылыми қызметкерлер» мәртебесіне ауыстырылады. Жобалық міндеттер жүйесін шешу барысында бастауыш сынып оқушыларында келесі әмбебап оқу әрекеттері қалыптасады:

Реттеуші UUD: рефлексия (мәселені қараңыз; жасалған нәрсені талдау); мақсат қою (мақсаттар қою және сақтау); жоспарлау (өз іс-әрекетіңіздің жоспарын құру).

Танымдық UUD: модельдеу (іс-әрекет режимін модель схемасы түрінде ұсыну, барлық маңызды нәрсені бөліп көрсету).

Коммуникативтік УУД: мәселені шешу тәсілін іздеу кезінде бастамашылдық таныту; коммуникацияға кіру (өз ұстанымын қорғау, басқалардың көзқарасын қабылдау немесе дәлелді түрде қабылдамау).

Жобалардың сапасы мен мектеп оқушыларының аудандық және облыстық ғылыми-практикалық конференцияларында жеңіп алған сыйлықтары жобалау және зерттеу қызметінің тиімділігін дәлелдейді.

Жобалау және зерттеу қызметі балаларды оқуға ынталандырады, шығармашылық пен тәуелсіздікке ынталандырады және білім беру кеңістігінде жеке тұлғаны жүзеге асырудың маңызды құралы болып табылады.

БАСТАУЫШ СЫНЫПТАРДА ЛОГИКАЛЫҚ ТАПСЫРМАЛАР АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚҚА БАУЛУ

*Түркістан облысы, Арыс ауданы
М.Шаханов атындағы жалпы орта мектебі
Бастауыш сынып мұғалімі
Бердикулова Мухаббат Турдиевна*

Қазақстан Республикасының білім беру стандартында білім берудің басты міндеті логикалық ойлауды дамыту болып табылатындығы атап айтылған.

Логика-адам ойының логикалық формалары жағынан және кіріспе білім алу үдерісі кезінде, ақиқатқа жетуін оның заңдары мен пәнін қалыптастырушы қажетті шарттарды реттейтін ғылым. Логика жалпы логикалық әдіс- тәсілдерді зерттейді. Логикалық әдістер адамның нақты өмірді тануында өте қажетті құрал.

Логикалық ойлаудың қисындылығы олардың шындыққа сай келуінде. Логикалық ойлауға түскен құбылыстың себептері мен салдары, ұғымдар арасындағы байланыстар мен қатынастар логикалық ойлау жолымен ашылады. Пікір алмасу кезінде, әсіресе математикалық тұжырымдар кезінде пайымдау, ойлау заңдылықтарын немесе былайша айтқанда сол заңдылықтар мен формалары жөніндегі ғылым- логиканың көмегімен бір пікірден екінші пікірді шығарамыз. Логикалық тұжырым теориясының ең алғаш грек философы Аристотель негізін қалаған.

Оқушылардың шығармашылық қабілетін дамытуда логикалық тапсырмалар орындатудың маңызы зор. Логикалық тапсырмалар оқушыларды белсенділікке тәрбиелеу, өз бетінше жұмыс істеуге дағдыландыру, сондай-ақ оқушыларды икемділік пен шеберлікке баулу мақсатында пайдаланылады.

Логикалық ойлаудың ерекшелігі — қорытындылардың қисындылығы олардың шындыққа сай келуінде.

Мысалы: математиканы оқытудың әрбір кезеңінде оқушылардың бағдарламалық материалды оқып үйренгендей қабылдауға терең де берік білімдеріне, іс-әрекеттеріне және дағдыларына, сонымен бірге, математиканы оқытудағы қызығушылығын дамытуға да байланысты болады. Оқушылар математиканы сүйіп оқиды. Сондықтан оқушылардың логикалық ойлау қабілеттерін дамыту,

кітапқа, оқуға, білім алуға деген құмарлықтарын арттыру мақсатында бастауыш сыныптан бастап логикалық есептерді шығару керек. Оқу еңбегінің қаруы ой болғандықтан логикалық жаттығуларды орындау баланың ақыл-ойын, қиялын, ой ұшқырлығын дамытады. Бұл оқушылардың түрлі мазмұнды есептерді шығаруда, есептің шартын құра білуге қалыптастырылады. Бір есептің бірнеше шешімдерін табуға жетелейді. Әрбір сабақ қызықты есептермен аяқталып, логикалық есептер оқушылардың жас ерекшелігіне қарай күрделене түсуі қажет.

Логикалық тапсырмалар арқылы оқушылардың шығармашылық қабілетін дамыту үш негізгі бағытта іске асырылады:

- Қызығушылығын арттыру;
- Ойлау және қабылдау қабілетін дамыту;
- Шығармашылық ізденісін дамыту.

Логикалық тапсырмалар арқылы оқушылардың шығармашылық қабілеттерін арттыру мақсатына негізделген дәріс моделін құрастыруға болады.

Мұндай сабақтардың құрылысы 4 кезеңнен тұрады:

- 1.Машық. Сергіту;
- 2.Оқушылардың шығармашылық қабілетінің негізі болатын психологиялық механизмдерінің дамуы (ес, зейін, қабылдау, ойлау);
- 3.Іздену тапсырмаларын орындату;

4. Оқушыларға белгілі түсінікпен жаңалықты көруге тәрбиелеу, мақсатында логикалық тапсырмаларды орындату.

Логикалық жаттығулар

Адамның ойлауы қандай формада жүзеге асырылса да, тілсіз мүмкін емес. Оқушыларға тапсырманы біртіндеп күрделендіре түссем, сонда логикалық ойлау қабілеттері қалыптаса бастайды. Бұл менің негізгі мақсатымның бірі деп логикалық есептердің үлгілерін ұсынамын:

1. Қайыңда 50 жаңғақ өсіп тұр. Қатты соққан желдің әсерінен бірнеше жаңғақ үзіліп түсті. Қанша жаңғақ қалды?

2. Бір кісі құйып тұрған жауынның астында қалды. Ол үйіне келгенде үсті малмандай су болды. Тек шашы ғана су болмапты. Себебі ...

3. Жетіні жетіге қосып, оны жетіге бөлсе қанша болады? $7+7:7$ (жауабы: 2) 4. Соңғы әрпі «Р» мен аяқталатын айларды атаңдар және олар есеппен санағанда нешінші? (Олар қаңтар, сәуір, мамыр; 1; 4; 5)

Осындай тапсырмалар орындау барысында оқушылардың пәнге қызығушылығы артады; ой-өрісі дамиды; шығармашылық пен дарындылық пайда болады.

Оқушылардың шығармашылық қабілетін дамытуда логикалық тапсырмалар мен жаттығулар орындатудың маңызы зор. Оқушының логикалық ойлауы ой әрекетінде, білімді меңгеру, тіл үйрену үстінде дамиды. Оқушылардың ақыл-ой белсенділігін өрістетуге олардың тұлға ретінде жетілуінің маңызды саласы болып табылады. Сондықтан оқушылардың шығармашылық тапсырмаларды орындау барысында ойлау қабілеттерін дамыту қажет. Оқушылардың ойлауын дамыту ойлау қабілеттерін меңгеруіне байланысты. Ендеше, оқушыларға тапсырмалар бергенде таңдауға, жинақтауға, салыстыруға, топтауға арналған тапсырмалар логикалық ойлауын дамытатындай болуы керек. Мысалы, сөздік-логикалық ойлаудың

дамуына мынандай жаттығулар көмектеседі: «Артығын анықта» әдістемесі. Баланың маңызды бөліктерді бөліп көрсету, жалпылай білу дағдысын көрсетеді. Тапсырманы сурет не заттай немесе жазбаша түрде ұсынуға болады. Сонымен қатар ойлау әрекетін дамытатын тәсілдерді ойын түрінде қолдануға болады. Мысалы, «Керісінше айт» ойыны. Бұл ойында қарама-қарсы мағыналы сөздерді өткенде пайдалану тиімді. Мысалы, толық-жіңішке, қара-ақ, ыстық-суық, бос-толы, т.б. «Ұқсастық пен айырмашылық». Оқушыларға әртүрлі заттар мен ұғымдарды салыстыру ұсынылады. Бастауыш сынып оқушыларына өздеріне таныс заттар: сүт пен су, сиыр мен жылқы, ұшақ пен поезд (сурет түрінде ұсынуға болады). Ересек балаларға тапсырманы күрделі түрде: таң мен кеш, табандылық пен қыңырлық т.б. Дұрыс жауаптар, қателіктер, ұқсастық пен айырмашылық ара қатынасы, басым белгілер т.б. айқындалады. «Басқа қырынан таны». Белгілі бір заттың басқа қырын ашу. Мысалы, сіріңке тек жанып, жарқырап қана қоймай, пішіні мен салмағы жағынан кішірейеді. Оқушыларға қарапайым заттардың: полиэтилен қаппақ, пенопласт т.б. ерекше қасиеттерін ашу, анықтау ұсынылады. Ерекше жауаптар ескеріледі және ұсынымдарды талдауға да, пікірталас ұйымдастыруға да болады. «Ұқсастықтар іздеу». Белгілі бір зат немесе құбылыс айтылады, мысалы, «тікұшақ». Әртүрлі нақты белгілер бойынша тікұшаққа ұқсас заттарды жазу. Ұқсас заттарды қасиетіне қарай топтап жазуға да болады. Мысалы, «құс», «көбелек» (ұшады, қонады), «автобус», «поезд» (көлік) т.б. Бұл тапсырма заттардың қасиеттерін анықтау, оларды белгілер бойынша жіктеуге арналған. «Заттың қолдану тәсілдері». Жақсы танымал бір сөз беріледі, мыс: «кітап». Заттың қалыптан тыс неғұрлым көп қолдану аясын айту керек. Кітапты оқиды, бір нәрсенің астына қоюға болады, қажетті қағаздарды көзден таса зат ретінде жасыру мақсатында қолдануға болады т.с.с. сондай-ақ, тіс щеткасы, тоқыма сымы т.б. ұсынуға болады. Бірақ заттарды адамгершіліксіз, жыртқыштық жолмен қолдану тәсілдерін айтуға тыйым салынады. «Заттардың қасиеті». Жүргізуші: «бұл доп «апельсин». Қазір біздер допты бір-бірімізге лақтырып, оның қандай апельсин екендеген атаймыз» Аталған

сапаларды қайталауға болмайды. «Сөйлем құра». Өзара байланыспайтын 3 сөз алынады. Мыс, «көл», «қарындаш», «аю». Осы сөздерден сөйлем құрау қажет. Жауап қарапайым (Аю көлге қарындашын түсіріп алды) немесе күрделі (Бала қолына қарындаш алып, көлде шомылып жатқан аю суретін салды) болуы мүмкін. Соңынан ұнаған жауаптар талданады. Шығармашылықпен жазылған сөйлемдер мадақталады. «Артық сөзді тап». Кез келген 3 сөз беріледі. Мыс, «ит», «қазан», «күн». Белгілері арқылы ұқсастықтары бар 2 сөз қалдырылады да, артық сөзді алып тастау керек. Қалған екі сөздің өзара ұқсастықтарын алынып салынған сөзден айырмашылығын неғұрлым көбірек атау керек. Мыс, «ит» сөзі

артық, «қызан», «күн» сөздері қалдырылады, өйткені олар: дөңгелек, қызғылт, адамдарға қуат береді. Қалыптан тыс нақты шешімдер қабылданады (бұлт, мақта, дән) т.б.

Осы сияқты әр-түрлі жаттығуларды мұғалім ретін тауып, оқу үрдісінде қолдана білсе, оқыту түрленеді, оның тиімділігі артады, оқушылардың ақыл-ойы жетіле түседі. Оқушыларға тапсырманы біртіндеп күрделендіре түссе, сонда логикалық ойлау қабілеттері қалыптаса бастайды.

Қорытындылай келе психологиялық тәсілдерді қолдана отырып, тренингтік жаттығулар орындату барысында оқушылардың пәнге деген қызығушылығы артады, ой-өрісі дамиды, шығармашылық пен дарындылық қасиеті пайда болады. Сонымен қатар, оқу-тәрбие үрдісінде оқушылардың ойлау процестерін дамыту үшін жоғарыда ұсынылған тренингтік жаттығуларды ұйымдастыру қажет. Сондай-ақ, тренингтік жаттығулар оқушы білімінің деңгейін көтеріп қана қоймай, бір-бірімен жақындастырып, достыққа, адамгершілікке, еңбекке тәрбиелейді; жүйелі ойлап сөйлеуге, сөздік қорын молайтуға, қиялын ұштауға жетелейді.

ИНФОРМАТИКА САБАҒЫНДА АҚПАРАТТЫҚ-КОММУНИКАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ

Шымкент қаласы

№ 66 "Қазығұрт" жалпы орта білім беретін мектебі КММ

Информатика пәнінің мұғалімі

Садыкова Перизат Жунисбекқызы

Білім беру процесін ақпараттандыру қазіргі білім берудің маңызды міндеттерінің бірі болып табылады. Ол білім беру ұйымдарының білімді қажет ететін базасын дамыту, педагог кадрларды қайта даярлау және оларды оқытудың соңғы жүйелеріне бейімдеумен байланысты. Оқытудың принципті жаңа құралы және танымның қуатты құралы болып табылатын заманауи компьютерлік технологияларды пайдалану оқытудың сапалы әдістерін де, ұйымдастырушылық формаларын да дамытуды талап етеді.

“Оқушыларды оқу үдерісіне қалай ынталандыруға/тартуға болады?” деген сұрақ болды менде. Оқушыларды оқыту үдерісіне ынталандыру факторларын, әдіс-тәсілдерін анықтау аса маңызды. Оларды оқуға қызықтыру, ынталандыру жайлы ойлаған кезде, біз олардың ішкі ынтасын арттыру жолдарын түсінуге тырысамыз. Оқуға қатыстыру дегеніміз оларды қызықтыру, жаңа бір нәрсе жасап көруге, таңдауға, қателесуге, қайтадан бастауға, табысқа жетуге ұмтылуға мүмкіндік беру.

Осы орайда оң нәтижеге қол жеткізу үшін алдыма қойған мақсатым: қазіргі заман талабына сай білімді, компьютерлік сауатты, өздігінен жұмыс жасай алатын, шығармашыл жеке тұлға қалыптастыру.

Осы мақсат негізінде алдыма қойған міндеттерім:

- теориялық білімдерін іс жүзінде қолдануды қалыптастыру;
- өз бетінше жұмыс істеуге үйрету;
- компьютерлік сауаттылығын арттыру;
- шығармашылық қабілетін дамыту;

Жиырма бесінші жыл мұғалім болып еңбек етіп келемін. Мен үшін әрқашан жаңа және қызықты нәрсе жасау, сабақтарымды мазмұнды, нәтижелі, заманауи ету қызықты болды. Өйткені, мұғалімнің міндеті - балаларды өз пәніне қызықтыру, оқушылардың назарын аудару, олар өздеріне ұсынылған білімді қабылдап, оны өздері алуды үйренгісі келеді. Тиімді әдістерді іздестіру мені оқу үдерісінде оқушылардың шығармашылық танымдық іс-әрекетін ұйымдастыруда тиімді қолданылатын ақпараттық-коммуникациялық технологияларға жетеледі. Заманауи ақпараттық технологиялар оқушыларыма дәстүрлі емес ақпарат көздеріне қол жеткізуге мүмкіндік береді, оқытудың принципті жаңа формалары мен әдістерін жүзеге асыруға мүмкіндік береді.

Информатика пәні мұғалімінің басты міндеті, менің ойымша, оқушылардың оқуға деген ынтасын қалыптастыруға, қабілеттерін дамытуға, сонымен қатар оқу тиімділігін арттыруға жағдай жасау. Бірақ кәдімгі сабақты қалай ерекше ету керек, қызықсыз материалды қалай қызықты етіп беру керек, қазіргі балалармен заманауи тілде қалай сөйлесу керек? Осы және басқа да көптеген сұрақтарды, бәлкім, бүгін сабаққа келген әрбір мұғалім қояды. Бұл мәселені әркім өзінше шешеді, өйткені бала тұлғасының қалыптасуы мен дамуының қазіргі кезеңінде сабақта материалды дәстүрлі түрде беру жеткіліксіз, сондықтан менің педагогикалық тәжірибемде дәстүрлі әдістермен қатар, оқытуда ақпараттық технологияны көбірек пайдаланамын.

Сабақта АКТ-ны қолдану не береді? Біріншіден, бұл сабақта уақытты үнемдейді, аудио, бейне, мультимедиялық материалдарды бір уақытта қолдану информатика сабақтарында барынша көрнектілікті ұсынуға, сабақты тиімді өткізу, оқушылардың ынтасын арттыру мақсатында жұмыстың әртүрлі формалары мен әдістерін қолдануға мүмкіндік береді. Білім алу үшін, оқушыларды саналы әрекетке баулу, олардың шығармашылық қабілеттерін дамыту, сыныпта қолайлы психологиялық ахуал туғызу.

Сабақта мультимедиялық презентацияларды пайдалану қысқа мерзімде көбірек ақпарат пен тапсырмалар береді. Сіз әрқашан алдыңғы слайдқа орала аласыз (қарапайым мектеп тақтасы слайдқа қоюға болатын көлемді сыйдыра алмайды). Сонымен қатар сабақта қарастырылатын материалдың көлемін кеңейтуге мүмкіндік береді. Сабақтың шекарасын кеңейте отырып, информатиканың басқа білім салаларымен байланысының көрнекі мысалдарын келтіруге болады. Информатика сабақтарына арналған метапәндік байланыстар ерекше өзекті бола бастады. Физика, химия, биология, орыс тілі, ағылшын тілі.

Дербес компьютер мотивацияны арттыру, практикалық дағдыларды қалыптастыру және жетілдіру құралы ретінде қарастырылады. Информатика сабақтарында компьютер оқушыға қабылдаудың барлық үш арнасын пайдалануға мүмкіндік береді: кинестетикалық, көру және есту, бұл оқытылатын материалдың көлемін және игерілуін арттыруға мүмкіндік береді, білім беру процесінде оқушылардың мәртебесін айтарлықтай арттырады, сонымен қатар оқушылардың танымдық белсенділігін арттырады және пәнге деген қызығушылығын сақтайды, оқушылардың өз бетінше әрекет ету өрісін кеңейтеді. Мультимедиялық бағдарламаларды пайдалану дәстүрлі оқыту әдістерін мүлдем жокқа шығармайды, бірақ олармен оқытудың барлық кезеңдерінде үйлесімді үйлеседі. Компьютерді пайдалану оқудың тиімділігін арттыруға ғана емес, сонымен қатар оқушылардың пәнді одан әрі өз бетінше оқуына ынталандыруға мүмкіндік береді. Мұндай сабақтарға интерактивті мультимедиялық контент кіреді, бұл оқушылардың оқу процесіне неғұрлым табысты қатысуына мүмкіндік береді, оқытылатын пәнге қызығушылығын арттыруға және материалды жақсы меңгеруге көмектеседі.

АКТ-ны қолданудың арқасында оқушылардың сабақта болып жатқан оқиғаларға қызығушылығы артады, белсенді жұмыс істейді және оқу материалын тезірек есте сақтайды, бұл оқудың маңызды міндеттерінің бірі – білім деңгейін көтеруге мүмкіндік береді. Әрине, мұғалімде АКТ арқылы сабаққа дайындалу уақыты артады, бірақ болашақта жинақталған тәжірибе мен әдістемелік қор сабақты дайындау мен өткізуге жақсы көмекші құрал болып табылады.

ИНФОРМАТИКА САБАҚТАРЫНДА ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ ДАМУ МАҚСАТЫНДА ТИІМДІ ӘДІС-ТӘСІЛДЕРДІ ҚОЛДАНУДЫҢ МАҢЫЗЫ

Шымкент қаласы

№ 66 "Қазығұрт" жалпы орта білім беретін мектебі КММ

Информатика пәнінің мұғалімі

Айтбаева Рахия Мамбетовна

Қазіргі мектептің маңызды міндеттерінің бірі – функционалды сауатты адамдарды қалыптастыру. «Функционалды сауаттылық» дегеніміз не? Функционалды сауаттылық – адамның сыртқы ортамен қарым-қатынасқа түсуі, оған тез бейімделуі және қызмет ету қабілеті.

Функционалды сауаттылық өмірде үнемі жинақталатын білім, білік және дағдыларды адам қызметінің, қарым-қатынас пен қоғамдық қатынастардың әртүрлі салаларында өмірлік міндеттердің кең ауқымын шешу мақсатында пайдалана білу қабілеті ретінде қарастырылады.

Функционалды сауатты адам – өмірлік көзқарасы қалыптасқан және қоғамдық құндылықтарға, мүдделерге сәйкес әрекет ететін адам.

Информатика сабағында мектеп оқушыларының функционалды сауаттылығын қалыптастыру келесі негізгі міндеттерді шешу арқылы жүзеге асырылады:

1. Оқушының әлеуетіне сәйкес келетін және жеке тұлғаның одан әрі өзін-өзі жетілдіру арқылы білім алу мүмкіндігін қамтамасыз ететін білім деңгейіне қол жеткізу
2. Білім алушылардың АКТ арқылы қабілеттерін жүзеге асырудағы шығармашылық әлеуметтік маңызды іс-әрекет тәжірибесін қалыптастыру.
3. Білім алушылардың жеке қызығушылықтарын ескере отырып оқу-тәрбие процесінің саналы, тең құқылы, белсенді қатысушысы ретінде қалыптастыру.

Ақпараттық технологиялар адамның өміріне терең енуде, ал ақпараттық құзыреттілік білім деңгейін анықтайды. Білім беру үдерісіне ақпараттық-коммуникациялық технологияларды ерте оқытуды енгізу (2021 жылы 1-сыныптан) да жалпы білім берудің жаңа мемлекеттік білім беру стандартының талаптарымен байланысты. Білім беру жүйесінің мақсаттарына сәйкес, «Информатика және ақпараттық технологиялар» пәндерінің ерекшеліктерін ескере отырып, қазіргі заманғы технологияларды меңгерген, жылдам өзгеретін ақпараттық әлемге бейімделе алатын оқушыларды дайындауды басты мақсат етіп қоюға болады.

Осы мақсатқа сүйене отырып, мынадай міндеттер шешіледі: практикалық жұмысты орындау арқылы жеке, шығармашылық, коммуникативті дағдыларды қалыптастыруға ықпал ету.

Информатика сабақтарында әртүрлі шығармашылық тапсырмаларды қолдануға болады:

Ø Paint графикалық редакторында мозаика «жасау»;

Ø визитка жасау;

Ø кітаптың титулдық бетін реттеңіз;

Ø сыныптастарың туралы ақпаратты қамтитын «Студент» деректер қорын құру;

Ø берілген алгоритмдік құрылысты жүзеге асыратын өлең (немесе әңгіме) ойлап табу;

Ø кроссворд құру;

Ø берілген тақырып бойынша презентация құру және т.б.

Сабақтарды дайындау кезінде оқытудың белсенді формалары мен әдістерін және компьютерлік технологияны қолдануда тиімді педагогикалық идеяларды қолдану қажет. «Информатика сабақтарында оқытудың белсенді формалары мен әдістерін қолдану» тәжірибесінің өзектілігі осында.

Белсенді формалар мен оқыту әдістері - бұл оқу материалын меңгеру процесінде оқушыларды белсенді ойлауға және практикаға ынталандыратын әдістер. Белсенді оқыту оқушылардың ішкі – топтық және топ аралық белсенділігін, іс-әрекет бағытын (ынтасын) қамтиды. Белсенді оқытуға тән белгілер:

– белсенділік (физикалық, әлеуметтік, когнитивтік);

– инициатива (әрекеттерді бағдарлау);

- практикалық тәжірибе;
- кері байланыс;
- мәселені шешу;
- Топпен жұмыс істеу дағдыларын меңгеру.

Оқушылардың физикалық белсенділігі сыныпта еркін жүруі, оқушылардың қарым-қатынас орнатуда мінез-құлқын өзгертуден тұрады, мысалы, іскерлік немесе рөлдік ойындар (оқушылар жұмыс орнын ауыстыра алуы, тақтада немесе аудитория алдында презентация жасай алуы және шағын топтарда жұмыс істеу, сөйлеу, жазу, тыңдау, сурет салу, т.б.).

Оқушылардың әлеуметтік белсенділігі олардың бір-бірімен өзара әрекеттесуіне бастамашылық жасауынан, мәліметтер алмасудың әртүрлі әдістері мен тәсілдерін қолдануынан көрінеді (сұрақ қою және жауап беру, пікір алмасу, ескертулер, ескертулер және т.б.).

Оқушылардың танымдық белсенділігі проблеманы өз бетінше құрастыру және қою, оны шешу жолдарын анықтау, ұсыныстар ұсыну, шешім қабылдау қажеттілігінен көрінеді.

Информатика сабақтарында келесі белсенді әдіс-тәсілдерді қолданамын:

й Бастапқы әрекетті ынталандыру. Сабақтың басында оқушылар арасында сабақта одан әрі белсенді және нәтижелі іс-әрекетке деген ынтаның белгілі деңгейін қалыптастыру маңызды. Оқушылардың тақырыпты оқуға деген қызығушылығын ояту және оқытылатын материалдың практикалық, теориялық немесе әлеуметтік маңыздылығына көз жеткізуі керек. Ол үшін кейде проблемалық жағдаятты, табыс жағдайын құра отырып, тақырып бойынша кіріспе презентацияны қолданамын. Электрондық кестелердің мүмкіндіктерімен танысудың бастапқы кезеңінде мен оқушыларға сұрақтар қоямын, біз күнделікті және мектеп өмірінде қандай кестелерді кездестіреміз? Ал жұмысы есептеумен байланысты адамдардың жұмысын жеңілдету үшін қандай компьютерлік бағдарлама жасалды? Осылайша, «Электрондық кестелер» тақырыбымен таныстырамын. Проблемалық оқыту әдісі – жаңа материалды баяндау проблемалық жағдаят құру арқылы жүзеге асатын әдіс.

й Бұрын алған білім, білік, дағдыны тексеру, бағалау және түзету. Сабақтың бұл кезеңінде әртүрлі жаттығуларды орындау арқылы оқушылардың жұмысын ұйымдастыруға болады; есептерді ауызша шешу және мысалдар келтіру; графикалық жұмыстарды орындау және кестелер, диаграммалар және т.б. бойынша жұмыстарды орындау; өтілген материал бойынша оқушылардың сұрақтарға жазбаша жауаптары; тестілеу. «Корзина идей». Это прием организации индивидуальной и групповой работы учащихся на начальной стадии урока, когда идет актуализация имеющегося у них опыта и знаний «Идеялар себеті». Бұл оқушылардың бұрын алған білімін және тәжірибесін айқындайтын сабақтың бастапқы кезеңінде жеке және топтық жұмыстарын ұйымдастырудың әдістемесі. Сондай-ақ сергіту сәті сияқты әдісті жиі қолданамын. Ол оқушының қызығушылығын оятатын қарапайым сұрақтардан тұрады. Сұрақтар балалардың танымдық қабілеттерін, жағымды эмоционалды көңіл-күйді, сәттілік жағдайын құруға көмектесетін интеллектті, жылдам әрекет етуді дамытуы керек. Жұптық жұмыс, сөзжұмбақ шешу, ребустар және келесі әдіс-тәсілдерді қолданамын: «Миға шабуыл», «Аяқталмаған сөйлемдер», «Сенемін – сенбеймін», «Қатені ұста»

й Білім мен дағдыны бекіту. Сабақтың бұл кезеңінде дифференциацияны ескере отырып, оқушыларға орындауға тапсырмалар беруге тырысамын. Бұл біз оқып жатқан тақырыптан өз бетінше есеп шығаруға көшуге мүмкіндік береді. «Үйренуге үйрету», пікірталас, топпен жұмыс, «Сенемін – сенбеймін», рөлдік ойын, «Автобус аялдамасы» әдісі – материалды аялдамалар арасында таратуға болады. Әр аялдамада оқушылар жеке немесе топтық тапсырмаларды орындайды. Мысал. Сабақтың тақырыбы: «Компьютерде мәтіндік құжаттарды құру». Шығармашылық шағын жоба. Жұмыс беруші сізді жұмысқа алуы үшін Microsoft Word бағдарламасында түйіндеме жасаңыз. Егер сіз жұмысқа алғыңыз келсе, қандай дағдыларға назар аудару керек. Сіз өзіңізді бағалай білуіңіз керек. Өзін-өзі бағалау шынайы болуы керек, асыра бағаланбауы немесе төмендетілмеуі керек. Шешім ағашы әдісі - қол жетімді опциялардың ішінен ең жақсы әрекет бағытын таңдау үшін қолданылатын тағы бір танымал әдіс.

1. Сынып оқушыларының саны бірдей 3 немесе 4 топқа бөлінеді.
2. Оқушыларға тапсырма беріледі
3. Әр топ мәселені талқылап, өз ағашына конспект жасайды
4. Топтар бұл мәселені шешу жолдарын кезекпен айтады, немесе орындарын ауыстырып, көршілерінің ағаштарына өз ойларын жазады.

ü Меңгерілген білімдер мен дағдыларды қолдану бойынша практикалық жұмыс. Информатика сабағы көптеген басқа мектеп пәндерінен айырмашылығы, оқушылардың теориялық білімді меңгеруіне ғана емес, сонымен қатар практикалық дағдыларды дамытуға назар аудара отырып жүргізілуі керек. Сондықтан сабақтың маңызды кезеңі практикалық бөлім болып табылады. «Фишбоун» - «Fishbone» сөзі сөзбе-сөз аударғанда «балық сүйегі» деп аударылады. Схема немесе диаграмма, «Фишбоун» профессор Кауро Исикава себеп-салдарлық байланыстарды құрылымдық талдау әдісі ретінде ойлап тапты және бұл әдіс кейін оның атымен аталды - Ишикава диаграммасы деп. Оны оқушылар жұмысты өз бетімен орындайтындай етіп ұйымдастырамын, нақты тапсырманы орындау үшін өте қажет әрекет элементтерін бөліп көрсету арқылы зерттеу жүргіземін, бұл одан әрі жалпылауға және оқушыны бағалаудан өзін-өзі бағалауға және рефлексияға көшуге ықпал етеді. Сабақтың бұл кезеңінде жұппен, топпен жұмыс жасауға болады. Карусель әдісі – оқушылар шағын топтарда жұмыс жасайды, ойланады, нақты сұраққа жауап іздейді

ü Сабақты қорытындылау. Сабақтың соңында сіз әрқашан сабақта не істегеніңізді қорытындылауыңыз керек. Қорытындылай келе, оқушылардың білімді меңгеру деңгейін де, сабақтан алған әсерлерін де түсіну маңызды. Қолдануға болатын интерактивті әдістер: «Аяқталмаған сөйлемдер», топтық жұмыс. Әр жұмыс ұжымдық түрде бағаланады. Бағалар талданады және негізделеді, содан кейін парақшалар мұғалімге тексеруге беріледі. Қорытынды баға үш критерий бойынша қойылады: өзін-өзі бағалау, оқушылардың топтық бағалауы және мұғалімнің жұмысты бағалауынан. Оқушылар «Бүгін сабақта жұмыс істеп, мен түсіндім» сөйлемін аяқтауға шақырылады ... Кластер. Мәтіннің мағыналық бірліктерін анықтау және олардың белгілі бір тәртіпте графикалық безендірілуі. Кластер тапсырма, рефлексия кезеңіндегі әдістемеге де, жалпы сабақтың стратегиясына да айналуы мүмкін.

Осылайша, мектептегі білім беруді дамытудың қазіргі кезеңінде оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру және 12 жылдық білім беруге жоспарланған көшу білім беру мазмұнын жаңартуға, оқу бағдарламаларын, оқулықтарды жасауға, мұғалімдердің біліктілігін арттыру және қайта даярлау бағдарламаларын қайта қарауға, оқушылардың алған білімдерін ғалымдар мен практикалық жағдайларда қолдану қабілетіне мониторинг жүргізуге, сондай-ақ оқушыларды оқытудың барабар материалдық-техникалық, психологиялық-техникалық және технологиялық жағдайларын қамтамасыз етуге байланысты.

ОЙЫН АРҚЫЛЫ МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ТАНЫМДЫҚ ӘРЕКЕТІН ДАМУ

***Шымкент қаласы
МКҚК 62 "Ботақан"
Бөбекжай-бакшасы
Кіші топ тәрбиешісі
Абаева Әсел Маратқызы***

Мектепке дейінгі жаста белсенді сөйлеуді (оның грамматикалық және лексикалық және т.б. жақтары) белсенді игеру жүреді, бұл қарым-қатынастың маңызды құралына айналады. Пәндік қызмет шеңберінде бұл жаста жетекші болып табылады, барлық негізгі психикалық процестер мен жаңа іс-шаралар дамиды: процедуралық ойын, мақсаттылық, Тәуелсіздік, шығармашылық қабілеттер және т. б. Мектеп жасына дейінгі балалардың психикалық дамуы л.с. Выготскийдің, а. в. Запорожецтің, д. Б. Элькониннің еңбектерінде сәтті зерттелген.

Мектепке дейінгі жас-баланың психикалық дамуының өте маңызды және жауапты кезеңі. Бұл жас, бәрі алғаш рет басталады – сөйлеу, ойнау, құрдастарымен қарым-қатынас, өзі туралы, басқалар туралы, әлем туралы алғашқы идеялар. Өмірдің алғашқы жылдарында адамның ең маңызды және іргелі қабілеттері – танымдық белсенділік, қызығушылық, өзіне деген сенімділік және басқа адамдарға деген

сенім қалыптасады, мақсаттылық пен табандылық, қиял, шығармашылық ұстаным және басқалар. Барлық осы қабілеттер баланың жас жасына байланысты өздігінен пайда болмайды, бірақ ересек адамның және жасқа сәйкес іс-әрекеттің ажырамас қатысуын талап етеді.

Бала ересек адамға назар аударады және мейірімділік, объектілерге қатысты іс-әрекеттегі үлгі. Мұндай ынтымақтастық тікелей көмекке немесе заттарды көрсетуге байланысты емес. Енді ересек адамның қатысуы, онымен бір уақытта практикалық іс-әрекет, сол істі орындау қажет. Мұндай ынтымақтастық барысында бала бір уақытта және ересектердің назары және заттармен жұмыс істеудің жаңа тәсілдері. Ересек адам қазір балаға заттарды беріп қана қоймайды, сонымен бірге онымен әрекет ету режимін береді. Баламен бірлескен іс-әрекетте ересек адам бірден бірнеше функцияларды орындайды:

- біріншіден, ересек адам балаға объектімен іс-әрекеттің мағынасын, оның әлеуметтік функциясын береді;

- екіншіден, ол баланың іс-әрекеті мен қозғалысын ұйымдастырады, оған әрекетті жүзеге асырудың техникалық әдістерін береді;

- үшіншіден, ол көтермелеу және сөгіс арқылы баланың іс-әрекетінің барысын бақылайды.

Мектепке дейінгі жас – бұл объектілермен әрекет ету тәсілдерін неғұрлым қарқынды игеру кезеңі. Осы кезеңнің соңында ересек адаммен ынтымақтастықтың арқасында бала негізінен тұрмыстық заттарды қалай қолдануды және ойыншықтармен ойнауды біледі.

Дамудың жаңа әлеуметтік жағдайы баланың жетекші іс - әрекетінің жаңа түріне-пәндік іс-әрекетке сәйкес келеді. Пәндік іс-әрекет жетекші болып табылады, өйткені онда баланың психикасы мен жеке басының барлық аспектілері дамиды. Ең алдымен, баланың объективті іс-әрекетінде қабылдау дамиды, ал осы жастағы балалардың мінез-құлқы мен санасы толығымен қабылдау арқылы анықталады. Сонымен, ерте жастан есте сақтау тану түрінде болады, яғни. таныс заттарды қабылдау. 3 жасқа дейінгі баланың ойлау қабілеті негізінен тікелей сипат-бала қабылданған заттар арасында байланыс орнатады. Ол тек оның қабылдау өрісіндегі нәрсеге ғана назар аудара алады. Баланың барлық тәжірибелері де қабылданған заттар мен құбылыстарға бағытталған.

Заттармен жасалатын әрекеттер негізінен олардың пішіні мен мөлшері сияқты қасиеттерге бағытталғандықтан, дәл осы белгілер бала үшін маңызды. Бала боялған түстерді бірдей біледі және жоқ боялған суреттер (мысалы, " қызғылт " ит ит болып қалады). Ол, ең алдымен, пішінге, суреттердің жалпы құрылымына назар аударады. Бұл баланың түстерді ажыратпайтынын білдірмейді. Алайда, түс әлі тақырыпты сипаттайтын белгі болған жоқ және оның танылуын анықтамайды.

Корреляция деп аталатын әрекеттер ерекше маңызды. Бұл екі немесе одан да көп объектілері бар әрекеттер, онда әртүрлі объектілердің қасиеттерін - олардың пішінін, мөлшерін, қаттылығын ескеру және салыстыру қажет, орналасқан жері және т.б. оларды белгілі бір тәртіппен орналастыруға тырыспайды. Салыстырмалы әрекеттер әр түрлі заттардың мөлшерін, пішінін, орналасқан жерін ескеруді қажет етеді. Ойыншықтардың көпшілігі тән, кішкентай балаларға арналған (пирамидалар, қарапайым текшелер, лайнерлер, ұя салатын қуыршақтар) дәл сәйкес әрекеттерді ұсынады. Құрастыру кезінде ұя салатын қуыршақтар бірдей мөлшердегі жартысын тандап, белгілі бір тәртіппен әрекет етуі керек - алдымен ең кішкентайын жинап, содан кейін оны үлкенге салыңыз.

Бастапқыда нәресте бұл әрекеттерді тек практикалық сынақтар арқылы орындай алады, өйткені ол заттардың мөлшері мен формасын көзбен салыстыруды әлі білмейді. Мысалы, төменгі жартысын қолдану матрешкалар жоғарғы жағына қарай, ол оның сәйкес келмейтінін анықтап, басқасын сынап көре бастайды.

Ерте жастағы қабылдау объективті әрекеттермен тығыз байланысты. Бала қажетті және қол жетімді әрекетті орындау үшін қажет болса, заттың пішінін, мөлшерін немесе түсін дәл анықтай алады. Басқа жағдайларда қабылдау өте түсініксіз және дәл болмауы мүмкін.

Өмірдің үшінші жылында заттардың қасиеттері туралы идеялар қалыптасады және бұл идеялар белгілі бір объектілерге тағайындалады. Баланың заттардың қасиеттері туралы идеяларын байыту үшін ол нақты практикалық әрекеттердегі заттардың әртүрлі сипаттамалары мен белгілерімен танысуы керек. Бала белсенді әрекет ететін бай және алуан түрлі сенсорлық орта Ішкі іс-қимыл жоспары мен ақыл-ой дамуының маңызды шарты болып табылады.

Ерте жастың басында баланың ойлау көрінісі деп санауға болатын жеке әрекеттері бар. Бұл баланың жеке заттар немесе құбылыстар арасындағы байланысты анықтайтын әрекеттері - мысалы, ойыншықты

өзіне жақындату үшін арқанды тартады. Бірақ байланысты әрекеттерді игеру барысында бала тек жеке заттарға ғана емес, сонымен бірге практикалық мәселелерді шешуге ықпал ететін объектілер арасындағы байланысқа назар аудара бастайды. Ересектер көрсеткен дайын байланыстарды пайдаланудан оларды тәуелсіз орнатуға көшу ойлауды дамытудағы маңызды қадам болып табылады.

Біріншіден, мұндай байланыстарды орнату практикалық сынақтар арқылы жүзеге асырылады. Ол қорапты ашудың, тартымды ойыншық жеткізудің немесе жаңа тәжірибе алудың әртүрлі тәсілдерін қолданады және нәтижесінде оның үлгілері кездейсоқ нәтиже алады. Сыртқы индикативті әрекеттер түрінде жүзеге асырылатын баланың ойлауы визуалды-тиімді деп аталады. Дәл осы ойлау формасы кішкентай балаларға тән. Балалар өздерінің айналасындағы объективті әлемнің заттары мен құбылыстарының әртүрлі байланыстарын табу және ашу үшін визуалды-тиімді ойлауды белсенді қолданады. Бірдей қарапайым әрекеттерді тұрақты түрде көбейту және күтілетін нәтиже алу (қораптарды ашу және жабу, дыбыстық ойыншықтардан дыбыстар шығару, әртүрлі заттарды салыстыру, бір заттардың басқаларына әрекеттері және т. б.) балаға өте маңызды сенсорлық тәжірибе береді, ол негіз болады неғұрлым күрделі, ішкі ойлау формалары.

Ерте жастан танымдық белсенділік пен ойлаудың дамуы практикалық мәселелерді шешудің сәттілігінде емес, осындай эксперименттің эмоционалды қанағаттануында көрінеді. Мұндай таным нәрестені ұстап, оған жаңа, танымдық эмоциялар әкеледі - қызығушылық, қызығушылық, таңдану, ашылу қуанышы, сөйлеу шеберлігі.

Ерте жастағы баланың дамуындағы басты оқиғалардың бірі-сөйлеуді меңгеру. Сөйлеу пайда болатын жағдай сөйлеу дыбыстарын тікелей көшірумен шектелмейді. Әр сөз тақырыпты көрсетумен бірге жүруі керек. Егер мұндай тақырып болмаса, алғашқы сөздер пайда болмауы мүмкін. Егер бала заттармен жалғыз ойнаса, белсенді сөздер де кешіктіріледі, өйткені тақырыпты атаудың, өз әсерлеріңізді білдірудің қажеті жоқ. Сөйлеудің қажеттілігі мен қажеттілігі екі негізгі шартты қамтиды: ересектермен қарым-қатынас қажеттілігі және аталуы керек тақырыптың көрінуі. Бірде-біреуі де, екіншісі де сөзге әкелмейді. Тек тақырып пен мағынаның (атаудың) арақатынасы тақырыпты атау қажеттілігін тудырады және сөз айтуды білдіреді.

Қарым-қатынас кезінде ересек адам балаға сөйлеу міндетін қояды, оны шешу кезінде белгілі бір тақырыпты білдіретін нақты сөз айтылуы керек. 2-3 жастағы балалардың танымдық дамуы кеңейіп, баланы қоршаған ортада бағдарлау әдістері мен құралдары сапалы түрде өзгереді. Бала күнделікті өмірде, ойында, қарым - қатынаста кейбір тұрмыстық заттарды, ойыншықтарды, алмастырғыш заттарды және заттардың ауызша белгілерін белсенді қолданады. Сенсорлық процестердің сапалы жаңа қасиеттері қалыптасады: сезім мен қабылдау. Практикалық іс-әрекетте бала заттардың қасиеттерін және олардың мақсатын ескереді: 3-4 түстің және 2-3 форманың атауын біледі; әр түрлі мөлшердегі 2 заттың ішінен "ең үлкенін" таңдай алады. Жаңа заттарды (өсімдіктер, тастар және т.б.) қарастыра отырып, бала қарапайым көзбен танысумен шектелмейді, бірақ сенсорлық, есту және иісті қабылдауға көшеді. Жад кескіндері маңызды рөл атқара бастайды. Баланың есте сақтау қабілеті мен назары еріксіз, пассивті. Ересек адамның өтініші бойынша бала кем дегенде 2-3 сөзді және заттардың 5-6 атауын есте сақтай алады. Нысандарды қарастыру, бала объектінің бір, ең жарқын белгісін анықтайды, оған назар аударады, тақырыпты тұтастай бағалайды. Оның нәтижелері қызықтырады, сондай-ақ өзі қол жеткізу процесі әлі білмейді проследивать. 2-3 жылдағы конструктивті қызмет Күрделі емес ғимараттарды үлгі бойынша (2-3 бөліктен) және ой бойынша салумен шектеледі. Бала 5-10 минут ішінде ол үшін қызықты іс-әрекеттерді үзбей жасай алады. Бұл жастағы баланың қарым-қатынасы ситуациялық, ересек адамнан басталады, тұрақсыз, қысқа мерзімді. Өзінің жынысын біледі. Ересектермен қарым – қатынастың жаңа формасы пайда болады-танымдық тақырыптардағы байланыс, ол алдымен ересектермен бірлескен танымдық іс-әрекетке енеді.

Осы жастағы балалардың сөйлеу дамуының бірегейлігі-бұл кезеңде баланың тілге, оның дыбыстық және семантикалық жағына сезімталдығы жоғарылайды. Мектепке дейінгі жаста ситуациялық (белгілі бір жағдайда ғана түсінікті) сөйлеуден ситуациялық және контекстік (көрнекі жағдайдан бос) сөйлеуге көшу жүзеге асырылады. Балалардың сөйлеуі анағұрлым сауатты болады (Келісімді қолдану, санды, уақытты қолдану және т.б., жеке қателіктерге жол берілсе де) және сөздік қорын кеңейту. Дыбысты айтуда ақаулар болуы мүмкін. Бала қарапайым экспрессивті құралдармен (түс, дыбыс, форма, қозғалыстар, ым-ишаралар) танысады, халықтық және классикалық өнер туындыларына, әдебиетке

(өлеңдер, әндер, питомниктер), музыкалық шығармаларды орындауға және тыңдауға қызығушылық танытады.

Баланың бейнелеу әрекеті оның тақырып туралы идеяларына байланысты. 2-3 жаста олар дамуды жалғастырады. Графикалық бейнелер кедей, схемалық. Кейбір мектеп жасына дейінгі балаларда суретте бөлшектер жоқ, ал басқаларында суреттер толығырақ болуы мүмкін. Кескін барысында дизайн өзгереді. Балалар түстерді қолдана алады. Бұл жаста моториканы дамыту үшін модельдеу үлкен маңызға ие. Бала ересек адамның басшылығымен қарапайым заттарды жасай алады. 2-3 жасында қолдың кішкентай бұлшықеттерінің жеткіліксіз дамуына байланысты балалар қайшымен жұмыс істемейді, дайын геометриялық фигуралардан қосымшалар жасайды. Бала сәндік өрнектің элементтерін және 2-4 негізгі бөліктен тұратын тақырыптық схемалық бейнені қоюға және желімдеуге қабілетті.

Музыкалық-ырғақты іс-әрекетте бала музыка тыңдағысы келеді және дыбыстық музыкаға табиғи қозғалыстар жасайды. 3 жасында ол қарапайым музыкалық шығармалардың қарапайым әншілік дағдыларын игереді. Бала қоян, аю, түлкі, кокерель және т.б. бейнесіне жақсы енеді. қозғалыстарда, әсіресе би әуенімен. Балалардың соқпалы музыкалық аспаптарында (барабан, металлофон) "музыка ойнаудың" қарапайым дағдыларын игереді. Музыкалық-ырғақтық және көркемдік қабілеттерді дамыту үшін негіздер қаланды.

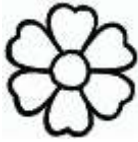
Мектепке дейінгі даму кезеңі баланың болашақ өмірі үшін өте маңызды. Мектепке дейінгі білім беру бағдарламасында ерте жастан бастап айналысатын балаларда мінез-құлық нормалары мен ережелерінің эстетикалық критерийлері, жалпы адами құндылықтарға құрмет қалыптасады. Балалар ересектерден тәуелсіз, тәуелсіз бола бастайды. Олардың әлеуметтік тәжірибесі байытылады, басқалармен қарым-қатынас қиындайды, өйткені олар туралы тәуелсіз түсінік қалыптастырады өзіне, өзін, іс-әрекетін және сыртқы қасиеттерін бағалау. Балаларға оқытудың келесі әдістері ұсынылады: ойын әрекетін дамыту арқылы ойын әрекеттерін үйрету; тәрбиешінің басты рөлді орындауы; тәрбиеші әзірлеген сюжет бойынша ойындарды ұйымдастыру; қуыршақ кейіпкерін енгізу, оның атынан мінез-құлық ережелерін қою; тосын сый ойыншықтың пайда болуы; қиялдағы жағдайды жасау; кеңес, еске салу; ойын бұрыштарын жаңарту; ойын жаттығуларын, мінез-құлық ережелерін енгізу; қиялдағы жағдайды ойнау; бейнелі ойыншықтарды енгізу. Мұғалімнен тапсырмалар алған балалар ерте жастан кедергісіз оқиды.

ҮЙСІНДЕР ТУРАЛЫ ЖАЗБА ДЕРЕКТЕР

Шымкент қаласы
Сағадат Нұрмағамбетов атындағы
№72 жалпы білім беретін орта мектептің
тарих пәні мұғалімі
Сыдыкова Айнур Абулхайировна

Оқу бағдарламасына сәйкес оқу мақсаттары	5.3.1.2 – ежелгі мемлекеттік бірлестіктердің құрылуын түсіндіру ; 5.1.2.2 – әлеуметтік топтардың ерекшеліктерін түсіндіру;			
Сабақтың мақсаты	Барлық оқушылар: Үйсін тайпасының зерттелуі туралы біледі; Оқушылардың басым бөлігі: Үйсін қоғамының ерекшеліктерін сипаттайды; Кейбір оқушылар: Үйсін тайпасының қоғамдық өміріндегі өзгерістерді анықтай алады			
Сабақтың барысы				
Сабақтың кезеңі/ уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар

Сабақтың басы Қызығушылықты ояту. Өткен білімді еске түсіру	1.Сәлемдесу, Сергіту және ынтымақтастық ахуал «Сәлемдесу белгісі» оқушылар әртүрі сәлемдесу белгілерімен сәлемдеседі Ұйымдастыру кезеңі. Сергіту арқылы оқушылардың сабаққа зейінін шоғырландыру Өткен тақырып бойынша қайталау, еске түсіру. Қайталау сұрақтары «Ия. Жоқ» 1.Тасмола мәдениеті екі жерлеу орындарынан тұрады- 2.Томирис тиграхауда сақтарының патшайымы – 3.Ескендір Зұлқарнайынды кері шегінуге мәжбүр еткен сақтар мен соғдылар – 4. «Бәйгетөбе» обасынан «Алтын киімді патшаны» тапқан археолог К. Ақышов – 5. Есік қорғанынан табылған «Алтын адамның» саусағында екі алтын жүзік болған – 6. Савроматтар тиграхауда тайпаларымен көрші болған – 7. Берел патша қорымдарын жасаушылар «алтын қорышы самұрық тайпалары» дейді ежелгі грек тарихшылары - 8. Бесшатыр қорымынан 12 жебе түрі кездескен- <i>ЕБҚ: оқушыға тапсырманың нақты бір бөлігін саралап көрсетіп беріледі.</i>	Балалар сәлемдеседі. Оқушыларға өткен сабақ тақырыбы бойынша сұрақтарға жауап береді. Сұрақтар арқылы бойынша диалог құрып, жаңа тақырыпқы шығу	ҚБ Мұғалім оқушылар жауабын мұқият тыңдап кері байланыс беріп отырады <i>Саралау тәсілі: бағалау</i> <i>Дескриптор: ерте темір діуірінің кейбір оқиғаларын атайды</i> <i>Бағалау: смайлик , жұлдызша</i>	Тақырыптық карталар Кеспе қағаз
Сабақтың ортасы	Мәнмәтінмен жұмыс: Бөліп оқу, топта талқылау 1 -тапсырма: «Көңілді гүлдер» әдісі мен мәліметтерді жіктеу (әр оқушы гүл күлтешесіне бір дәлелдеме жазады, оқиды, соңынан гүл құрастырады) 1-топ: Көк гүлдер - деректер, мәліметтер 1.Орналасқан жері 2.Қытай деректері 3.Ғылыми деректер 4.антропологиялық дерек 5.археологиялық дерек 2-топ: Қызыл гүлдер – «Тақырыптағы жаңа сөздер» 1.абыз, 2.гуньмо, 3.бек, 4.Қызыл –Аңғар (ЧигуЧень) 5.Таңба- мөр	Оқушылар өздеріне берілген түсті қағаздан гүл күлтешелерін қиып берілген тапсырмалар бойынша дәлелдемелер жазады, жариялайды, тота бағаланады. 	<i>Саралау тәсілі: Жіктеу</i> <i>Дескриптор: Үйсіндер туралы деректер айтады Жаңа сөздерге анықтама береді Тақырыптағы сандар мен мерзімдерді сипаттайды ҚБ: смайлик , жұлдызша арқылы топтық бағалау</i>	Деректер Суреттер Сары, қызыл, көк қағаздармен жасалған гүл күлтешелері

	6.үйсін 7.Жеке меншік 8.Күнби 3-топ: Сары гүлдер – «Сандар сөйлейді» 630 188000 (288000) Б.з.б. III ғ. 4-5 107 1000 Б.з.б. II ғ.	 																		
	2-тапсырма: Берілген жаңа тапсырманы «Жүзім шоғы» әдісі арқылы түсіндіру <table><tr><td>1-топ</td><td>2-топ</td><td>3-топ</td></tr><tr><td>шаруашылығы</td><td>қолөнері</td><td>Сауда байланыстары</td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr></table>	1-топ	2-топ	3-топ	шаруашылығы	қолөнері	Сауда байланыстары				Әр топтық өз тапсырмалары бойынша үйсіндердің шаруашылығына, қолөнер жетістіктеріне, сауда байланыстарына дәлелдемелер айтады.	Саралау: тапсырма Дескриптор: үйсін тайпасының шаруашылығын сипаттайды; үйсін тайпасының қолөнерін сипаттайды; үйсін тайпасының сауда байланысын сипаттайды; Қ/Б: смайлик, жұлдызша арқылы топтық	Тақырыптық карта Жүзім шоғы суреті Деректер суреттер							
1-топ	2-топ	3-топ																		
шаруашылығы	қолөнері	Сауда байланыстары																		
Бекіту	Кесте толтыру: жұптық жұмыс. <table><tr><td>Үйсіндер туралы деректер</td><td></td></tr><tr><td>Үйсіндердің шығу тегі</td><td></td></tr><tr><td>Аумағы</td><td></td></tr><tr><td>Ордасы</td><td></td></tr><tr><td>Халқының саны</td><td></td></tr><tr><td>Бет-бейнесі</td><td></td></tr><tr><td>Қоғамдық құрылысы</td><td></td></tr><tr><td>Кәсіптері</td><td></td></tr></table>	Үйсіндер туралы деректер		Үйсіндердің шығу тегі		Аумағы		Ордасы		Халқының саны		Бет-бейнесі		Қоғамдық құрылысы		Кәсіптері		Үш топтан бірінші орындағандар жариялайды, қалған оқушылар өз жауаптарымен салыстырады. оқушылар үйсін тайпасы туралы деректерді қай елдің саяхатшылары жазғанын, тайпаның шығу тегін, иелігінің аумағын, халқының санын, антропологиялық сипатының зерттелуі, ордасы туралы мәліметті, тайпаның қоғамдық құрылысы, мемлекеттілігі,	Саралау: тапсырма Дескриптор: үйсін тайпасы туралы мәліметтер жазады Қ/Б: смайлик арқылы топтық бағалау, салыстыру. (Дұрыс жауапты мұғалімнің айтуы)	Кесте сызылған кеспе қағаз
Үйсіндер туралы деректер																				
Үйсіндердің шығу тегі																				
Аумағы																				
Ордасы																				
Халқының саны																				
Бет-бейнесі																				
Қоғамдық құрылысы																				
Кәсіптері																				

		халқының кәсіптері туралы анықтамаларды айтады.		
Қорытынды: Кері байланыс	«ББҮ» әдісі			Кеспе қағаз
	Білемін	Білгім келеді	Үйрендім	
Үйге тапсырма: Үйсіндер туралы жазба деректер - кластер жасау			Тақырып бойынша не білетінін, не білгісі келетінін, не білгенін жазады	ҚБ «Мадақтау сэндвичі» «Жарайсың!» «Пікірің дұрыс!» «Өз ойыңды керемет айттың», т.б.

БАЛАЛАРДЫ ДАМУҒА АРНАЛҒАН ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ОЙЫНДАР ЖӘНЕ ИНТЕРБЕЛСЕНДІ ЖАТТЫҒУЛАР

**Шымкент қаласы
№ 5 "Нұрсәт" бөбекжай бақшасы
Педагог-психолог
Жакипова Гулзат Сарсенбаевна**

I. Зейінді дамыту және тәрбиелеу жаттығулары

☞ Зейінді аудару қабілетін дамыту жаттығулары

Балаға әртүрлі сөздерді атаңыз: үстел, кереует, кесе, қарындаш, дәптер, кітап, тоғай, шанышқы және т. б. Ол келісім бойынша белгілі бір сөздерге қимылмен жауап беруі керек. Бала мұқият тыңдайды да, мысалы, жануарды білдіретін сөздерді естігенде, алақанын соғады. Егер бала шатасып кетсе тапсырманы қайталаңыз.

Осындай және осыған ұқсас жаттығулар зейінділікті, зейіннің бөлінгіштік және аударылу жылдамдығын дамытады, ал сонымен бірге баланың ой - өрісін кеңейтіп, танымдылық белсенділігін арттырады.

Мұндай ойындарды жарыс түрінде балалар тобымен жүргізген қазықты.

☞ Зейіннің тұрақтылығы және жинақтылығын дамыту жаттығулары

Қағазда (1 - сурет) кездейсоқ ретпен әріптер басылған (5 жол). Әр жолда шамамен 30 әріп бар. Бала әр жолды мұқият қарап, әріптер арасынан сөздерді құрауға тырысады. Ол осы сөздерді іздеп табуы (үш, төрт, бес әріпті) және астын сызуы керек.

Табыстылық көрсеткіші – табылған дұрыс сөздер саны және тапсырманы орындау жылдамдығы.

Зейінді одан әрі жаттықтыру үшін өзіңіз осыған ұқсас ынталандыру материалын дайындаңыз.

Әріптер мен сөздерді машинкада немесе компьютерде теруге немесе қолдан жазуға болады. Күлкілі сөздер ойлап табыңыздар, балаларға бұл әрқашанда ұнайды.

II. Қабылдауды дамыту және қалыптастыру жаттығулары

⌘ «Дыбыстарды анықта» жаттығуы

Фонематикалық айыруға қабілетін дамытуға арналған. Бұл қабілеттер оқуға, жазуға, шетел тілдеріне табысты оқытудың негізінде жатыр.

Балаға түрлі заттар бейнеленген суреттер ұсынылады (2 - сурет). Баланың бұл затты білетіндігін тексеріңіз. Содан кейін сіз кез - келген сөзді айтыңыз және баладан сол дыбыстан басталатын затты көрсетуін өтініңіз. Мысалы, сіз «сүт» сөзін айтасыз, бала «сиыр» суретін көрсетеді, өйткені екі сөз де «с» әрпінен басталады.

⌘ Геометриялық пішіндерді қабылдауды дамыту

Балаға түрлі геометриялық фигуралар бейнеленген суреттер ұсынылады.

Баладан білетін пішіндердің атын сұрап, ал білмейтін пішіндердің атын өзіңіз айтып беріңіз. Келесі жолы одан сіз атаған пішіндердің суретін салуды өтінесіз (дөңгелек, шаршы, төртбұрыш, үшбұрыш, эллипс).

⌘ «Пішіндерді аяқта» қабылдау дәлдігін дамыту жаттығуы

Балаларға аяқталмаған, сызықпен бейнеленген түрлі геометриялық пішіндердің суреттерін көрсетеді, бірақ олар аяқталмаған. Оларды баланың аяқтауын өтінесіз (4 - сурет).

III. Ойлауды дамыту және қалыптастыру жаттығулары

⌘ «Заттарды салыстыру» ойлау тәсілдерін дамыту жаттығулары

Салыстыру үшін балаға келесі сөз жұптары ұсынылады:

1. ШЫБЫН ЖӘНЕ КӨБЕЛЕК
2. ҮЙ ЖӘНЕ ҮЙШІК
3. ҮСТЕЛ ЖӘНЕ ОРЫНДЫҚ
4. КІТАП ЖӘНЕ ДӘПТЕР
5. СУ ЖӘНЕ СҮТ
6. БАЛТА ЖӘНЕ БАЛҒА
7. ПИАНИНО ЖӘНЕ СКРИПКА
8. ҚЫТЫҚТАУ ЖӘНЕ СИПАУ
9. ТЕНТЕКТІК ЖӘНЕ ТӨБЕЛЕС
10. ҚАЛА ЖӘНЕ АУЫЛ

Бала салыстыратынын көз алдына елестетуі керек. Оған сұрақ қойыңыз: «Сен шыбынды көрдің бе? Ал көбелекті ше?» Осындай қысқа сұрақтардан кейін, балаға жұптың әр сөзін салыстыру ұсынылады. Тағы да сұрақ қойыңыз: «Шыбын мен көбелек ұқсайды ма, жоқпа? Олар несімен ұқсайды? Қандай айырмашылықтары бар?» Баланың жауабына талдау жасаңыз. Сөздердің неше жұбын ол дұрыс салыстырды? Балаға не оңай: ұқсастығын іздеу ме әлде айырмашылығын тану ма? Балалар әсіресе ұқсастығын іздеуде қиындық көретінін байқаймыз.

6 - 7 жасар бала салыстыруды дұрыс жүргізе білуі керек: ұқсастық белгілерінде, айырмашылық белгілерін де айыра білуі керек, бірақ кездейсоқ, мағынасыз белгілері бойынша емес (мысалы, балға мен балта сарайда жатыр), басты белгілері бойынша.

⌘ «Сөзді аяқтау» ой жылдамдығын дамыту жаттығулары

Балаға мынадай ойын ойнауды ұсыныңыз: сіз сөзді бірінші буынын айтып бастайсыз, ал ол аяқтайды. «Менің не айтқым келеді, ойлап тап? Ба...»- осылай сіз ойынды бастайсыз.

Барлығы 10 буын ұсынылады:

- 1) ба, 2) са, 3) ша, 4) та, 5) да, 6) жа, 7) же, 8) ше, 9) ке, 10) бе.

Егер бала тапсырманы жеңіл де жылдам орындаса, оған бір емес шамасы келгенше бірнеше сөз ойлап табуын ұсыныңыз. Мысалы, ба - ла, ба - тыр, ба - қа, ба - лапан, ба - рабан және т. б.

Жауаптардың дұрыстығын ғана емес, уақытты да белгілеңіз. Бұл ойлау үдерісі жылдамдығының, тапқырлығының, тілдік, сөйлеу белсенділігінің көрсеткіші.